AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

AKİS

Haftalık Aktüalite **Mecmuası**
Yıl: 4, Cilt XII, Sayı 191
Yazı İşleri:
Rüzgârlı ***Sokak*** *Ovehan* ***Kat 8*** *Daire* **7**
Tel: ***18992 P.K.*** *582* ***- Ankara***
İdare:
Demeciler *Caddesi* ***28/B***
Rüzgârlı *Matbaa Tel:* ***15221***
Fiatı 85 Kuruş

Başyazarı
Metin TOKER

Neşriyat ***Müşaviri***
Yusuf Ziya ADEMHAN

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına İmtiyaz sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden Mesul Müdür:
Tarık HALULU

Umumi Neşriyat Müdürü
İlhami SOYSAL

Karikatür:
TURHAN

Ressam:
Oğuz TURAN

Fotoğraf:
Hüseyin EZER
Osman ÖZCAN

Klişe:
Desen Klişe ATELYESİ

Müessese Müdürü:
Mübin TOKER

Abone Şartları:
1 **aylık (12 nüsha) : 8 Lira**
6 aylık (25 nüsha) : 16 Lira
1 yıllık (52 nüsha) : 32 Lira

İlân Şartları:
8 renkli arka kapak (Tam sayfa): 350 lira
Kapak içi 300 lira, metin sayfaları Santimi 4 lira.

Dizildiği ve Basıldığı yer:
Rüzgârlı Matbaa — ANKARA
Tel : 15221
Basıldığı tarih: 2.1.1958

Kapak resmimiz:
Orhan Şeref Apak
Futbolun beklediği otorite

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS okuyucuları

Bu hafta AKİSin kapağında eski bir futbolcu ve enerjik bir Spor idarecisinin resmini bulacaksınız. Bu sabık futbolcu ve otoriter idareci, Orhan Şeref APAK'tır. Türkiyede ilk defa spor sahasında teşkilâtlanmanın ehemmiyetini takdir' edip bu işe ön ayak olanlardan biri olan Orhan Şeref APAK, tecrübesi, otoritesi ve idarecilik vasıflarıyla bundan bir iki yıl öncesine kadar, Futbol federasyonu Başkanı olarak Türk futboluna hayli şey kazandırdıktan sonra bu isinden ayrılmıştı. 27 Ekim Seçimleri ile milletvekili seçilen eski Federasyon Başkanının yerine yeni bir tâyin yapılması düşünüldüğünde ilk akla gelen tekrar Orhan "Şeref APAK'ı eski vazifesine davet etmek olmuştu. Ne var ki sporda dahi politika rol oynadığından bu haklı , davet bir hayli gecikmiş ve günlerce gazete sütunlarının en enteresan tefrikalarından biri olduktan sonra nihayet Millî Eğitim Bakanının kararını açıklaması ile gerçekleşebilmişti. Günlerce memleket efkârını oyalayan bu enteresan spor hâdisesi, gazetelere geçmiş cepneleriyle olduğu kadar geçmemiş cepheleriyle de elbetteki AKİS okuyucuları için enteresan olacaktı. Bunu düşünen AKİS Kurmayı, Spor mevzuuyla ilgilenen ekiplerini bu işle vazifelendirdi. Federasyon Başkanlığına tâyininden bir kaç gün sonra İstanbula giden Orhan Şeref APAK, İstanbuldaki Spor ekibimizi idare eden arkadaşımız Pertev TUNASELİ tarafından Hiltonda yakalandı Bizzat kendi ağzından hayat hikâyesi ve spor hayatındaki mücadeleleri tesbit edildi. Toplanan ve hemen Ankaraya ulaştırılan bu bilgiler, Orhan Şerefi yakından tanıyanlardan öğrenilenlerle birleştirildi, Futbolumuzun gelmiş ve geçmişi de göz önünde bulundurularak Orhan Şerefin neler yapmak istediği, nelerin yapılması gerektiği, bir bir ele alındı. En selâhiyetli kalemler tarafından yapılan bu kompozisyon AKİS üslûbuna sokulmak için AKİS kurmayının önüne geldi. Böylece yazı bir defa daha süzgeçten geçirilmiş oldu. Fazla sert noktalar, sivri cümleler yumuşatıldı. Yazının hazırlanması bittikten sonra iş resimlendirilmesine kalmıştı. AKİS'in arşivi tarandı. Orhan Şerefle ilgili bütün resimler teker teker gözden geçirildi. Münasip olanları ayrıldı. Bu arada Orhan Şeref de İstanbul dan dönmüştü. Federasyonda arandı. Hasta olduğu cevabı verildi. Bunun üzerine. Küçük Esat Caddesindeki evine giden bir arkadaşımız hem kendiside geçmiş olsun dedi hem de aile albümünü taramak ve içinden bir kaç resim seçmek ricasında bulundu. Gripten muzdarip olan Federasyon Başkanı büyük bir anlayış göstererek albümden bizzat seçtiği bazı resimleri arkadaşımıza verdi.

Pertev TUNASELİ

Yazı ve resimler hazırlanmıştı. Artık bundan sonra işin teknik tarafı başlıyordu. Ancak dikkatli AKİS okuyucularının mecmuamızın hemen bu sayfasında görecekleri bir tarihten de anlıyacakları gibi AKİS'in yazılarının diziliş ve bağlanış tarihi tam yılbaşı gecesine denk geliyordu. Herkesin tatil yaptığı, evlerinde, gazinolarda, eğlence yerlerinde eşleriyle dostlarıyla eğlendiği gece boyunca AKİS'in teknik ekipleri sabaha kadar çalıştılar Herkes eğlenceye doymuş, kanıksamış bir halde sabaha karşı evlerine dönerken; AKİS'çiler hâlâ çalışıyorlardı. Ama AKİS'in hazırlanması öyle kolay kolay biten bir iş değildi. Herkesin yeni yılın ilk şafağı sökerken girdiği yataklara AKİS'çiler ancak ertesi sabah girebileceklerdi. Zira çalışmalar o gün ve gece de devam edecek ve ancak perşembe sabahı sona erecekti.

AKİS'i hazırlayanlar yeni yıla çalışarak girerken tek arzuları okuyucularının karşısına dört başı mamur bir mecmua ile çıkmaktı. Bunun için de bütün gayretlerini harcadılar.

Saygılarımızla
AKİS

Millet

Bir yeni **yıl**

Bu haftanın ortasında, Salıyı Çarşambaya bağlayan gece bir yeni yıla girerken itiraf etmek lâzımdır ki pek çoğumuzun keyfi yerinde değildi. Keyifsizlik huzursuzluktan geliyordu. Siyasi hayatımızdaki dalgalanışlar, memleketin mukadderatına nihayet hâkim bulunan çevrelerdeki asabiyet, gözle görülür şekil alan tehlikeli temayüller elbette ki yüreklere su serpecek mahiyette sayılamazdı. Onun için endişeleri haklı bul. mamanın imkâm yoktu.

Dert, çok partili rejimlerin icabının bir türlü kavranmak istenmemesinde, tek partili rejime bir muayyen ve Allahtan çok küçük zümrenin hasret çekmesindeydi. Gerçi bunun, giderilmesi imkânsız bir hasret olduğunu Türk seçmeni daha bir kaç ây evvel mükemmel şekilde ispat etmiş, gözlerin önüne sermişti ama, işte anlamak istemeyenler bir türlü anlamaya yanaşmıyorlardı. Hakiki "anakronizm" buydu ve hem o zümrenin, hem de dolayısıyla milletin huzursuzluğu sadece ve sadece bundan ileri geliyordu.

Ama, 1957 seçimlerinden sonra istikbale ümidle bakmamak da son derece zordu. Millet bir rejime sahip çıktıktan sonra onun icapları ancak geciktirilebilirdi. Mücadele edilecekti, belki biraz daha fazla ıstırap ta çekilecekti. 1958 senesi bu bakımdan, dünyada olduğu gibi, bizim Türkiyemizde de son derece mühim bir sene olmak istidadını gösteriyordu. Şimdiye kadar Demokrasimiz için pek âlâ "İsmet İnönünün getirdiği rejim" denilebilirdi. Şimdi işe Demokrasi "Türklerin seçtikleri rejim" haline gelmişti. Bundan sonra mücadele, âdetimiz veçhile, kanunların ve müesses nizamın ötesinde değil, bu yanın da kalınmak suretiyle Türklerin mücadelesi olacaktı. Tarih, bu nevi mücadelelerin eninde sonunda muzaffer olduğunu, bir milletin yürekten istediğinin daima gerçekleştiğini gösteren misallerle doluydu.

Mücadelenin çetin geçeceğini saklamağa lüzum yoktu. Fakat şerefi de o nisbette büyük olacaktı ve muhtemelen 1958 senesi müstakbel rejimimizin kaderini tâyin edecekti.

Kıbrıs

Hayrola **Sir?**

Bu haftanın başında Salı günü akşamı B.B.C. radyosunun neşriyatım takip etmekte olan bir gazeteci bir ara Kibrisin yeni Valisi Sir Hugh Foot'un yeni yıl dolayısı ile verdiği bir beyanatta Türk ve Yunan halkına da hitabedem cümleler duyunca hayretle yerinden fırladı ve radyonun ses düğmesini biraz daha açtı. Vali Sir Foot, yeni yıl dolayısı ile verdiği beyanatta Kıbrıstaki Rum ve Türklere değil, Türkiyedeki Türklerle, Yunanistandaki Yunanlılara hitap ediyor ve her iki taraftan da anlayış ve müsamaha göstermelerim, icap ederse milletlerarası - statükonun muhafazası için bazı fedakârlıklara katlanmalarım istiyordu.

Son zamanlarda şu Kıbrıs işi gerçekten acayip kılıklara girmişti. Kibrisin İngiliz Valisinin Türklere ve Yunanlılara hitap ettiği günün sabahı, Kıbrıs Türklerinin alelacele Ankaraya çağrılmış olan Lideri Dr. Fazıl Küçük ise Dışişleri Bakanlığında, beraberinde Kıbrıs Başkonsolosumuz da olduğu halde bazı temaslar yapmakla meşguldü. Aynı gün aynı yapılar, toplantılar, Kıbrıstaki Konsolosluk kadromuzun takviyesi, bir basın barosunun faaliyete geçirilmesi, bugüne kadar işi hep ağırdan tutmuş olan Cumhuriyet Hükümetinin yeni kararlar arifesinde olduğunun alâmetleri idi.

İngiltere ise yıllardan beri sürüp giden Kıbrıs dâvasının artık bir hal yoluna bağlanması ve neticenin bir an evvel alınmasına karar vermişe benziyordu. Pariste yapılan görüşmeler sırasında, İngiltere ile Amerika bazı anlaşmalara da varmışlardı. İngiltere ile Amerikanın beraberce buldukları hâl yolu neticede dönüp dolaşıp "Self - Government"a dayanacaktı. İngiltere hem bir dert olan Kıbrıs dâvasından kurtulmak hem de Adadaki haklarından hiç değilse bir kısmına sahip kalmak istiyordu. Son zamanlarda Makarios'un takındığı tavır da ayrıca calibi dikkatti. Amerika turnesinden döndükten sonra eskisinden de cüretkâr konuşmağa başlamıştı. Hazretin bu günlerde bir Londra yolculuğu yapacağı, bu yolculuktan sonra da yeniden Adaya döneceği söyleniyordu. İngiliz İşçi Partisinden sonra Liberaller de Makarios'un Adaya dönmesi fikrini desteklemeye başlamışlardı. Zaten aslında, Makarios'un Adadan uzaklaştırılmasının meseleyi halletmiyeceği çok evvelinden bilinen bir hakikatti. AKİS bunu daha Makarios hakkındaki sürgün kararı tatbik edildiği «Tünlerde haber vermişti. Nitekim aradan geçen yıllardan sonra şimdi İngilizler de bunu anlamışa benziyorlardı. Şiddet tedbirleri, ve cezalar Adadaki sulh ve sükûnu temine yaramamıştı.

Dr. Fazıl Küçük Esenboğada karşılayıcılar arasında
Çat orda, çat bur da...

saatlerde, İstanbul Vilâyetinin ikinci bir Başbakanlığa dönmüş olan hususî odasında Başbakan Menderes, Dışişleri Bakam Fatin Rüştü Zorlu ve Umumi Kâtip Melih Esenbelin de katıldığı bir toplantı yapılıyordu. Sabah başlayan bu toplantının öğleye kadar devam eden ilk faslından sonra Dış İşleri Bakanlığı Umumi Kâtibi Esenbel hemen ilk Uçakla Ankara ya dönmüştü. Aynı gün akşam uçağında ise Dışişleri Bakanı Zorlu Ankaraya dönüyordu. Tuhaf tesadüftür Zorlunun bindiği uçakla Ankaraya dönenler arasında Yunanistanın Ankara Büyük Elçisi Pesmazoğlu da bulunuyordu.

Kulağa kaçan kar suyu

Vaziyet öyle gösteriyordu ki Cumhuriyet Hükümetinin kulağına bir kar suyu kaçmıştı. Ankara İstanbul arasındaki bu gidiş gelişler, üst üste

Haftanın içinden

Şimalden Gelen Sesler

Metin TOKER

Zaman zaman Kremimden sesler yükselir. Çarlar sarayının yeni sakinleri şuna buna hitap ederler, İtiraf etmek lâzımdır ki bunda büyük maharet sahibidirler. Muhatabı, şartları ve şartlara uygun edayı çok iyi seçerler. Bazen barışçıdırlar, bazen çatık kaşlı. Yardım vaadederler, tehdit savururlar. Eğer nabza göre şerbet vermenin bir mütehassısı aransaydı, akla ilk gelen yerin Kremlin olması gerekirdi. O kadar tecrübelidirler, o kadar psikologdurlar. Harp sonrası yıllarında beynelmilel siyaset sahasının karıştığı bir tek ah yoktur ki Rus liderleri vaziyet almış bulunmasınlar. NATO toplanır, Bulganin mesaj yollar. Bağdat Paktı temsilcileri bir araya gelir, Kratçef konuşur. SEATO bir karar alır, Moskova görüşünü açıklar. Doğrusu istenilirse müdahaleler "kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla" kabilindendir. Tehditlerden vâadlere her şey, ekseriya, kalın veya ince bir tülle örtülüdür. Ama bunların, bilhassa bir muayyen muhatap üzerinde geniş tesir yaptığı kabul ' edilmelidir. "Bulganin mesajındın son Paris toplantısının bütün havasına, fezada dolaşan sputnikin hayaliyle birlikte nasıl hâkim olduğu herkesin hatırındadır.

Fakat Kremlinden yükselen seslerin tesirsiz kaldığı, bilâkis aksi tesir yaptığı bir bölge vardır: Türkiyemiz. İhtimal ki biz Rusları çok uzun zamandan beri tanıyoruz. İhtimal ki fizikî bünyemiz, yaşayış şartlarımız icabı mikroplara nasıl, meselâ Amerikalılardan fazla mütehammilce aynı şekilde millî bünyemiz - de, tarihî şartlarımız icabı şimalden gelen tehditlere fazla ehemmiyet vermemektedir. Batı Avrupayı perişan edip Batı Avrupalıların gece uykusunu kaçıran, Amerikalıları ise en azından telâşa düşüren nice hâdise Rusyanın kapı komşusu biz Türklerin kılımızı dahi kıpırdatmamıştır. İkinci Dünya Harbinden sonra ise Kus devi elini uzattığı her yerde uysal hükümetler bulurken, hattâ bir ara bir neyi "Münih havası" Batılılara hâkim hale gelirken Ankara, Sovyet taleplerinin pek âlâ reddedilebileceğini fiiliyatla ispat ediyordu. Bir çok Amerikalının fikri odur ki şahlanmış Rus emperyalizmine mukavemetin hem kabil, hem şart olduğunu Washington'a gösteren Ankara'nın 1946 senesinde Kremimden yükselen azgın sese verdiği cevaptır. Hakikaten 1947'nin "Truman Doktrini", 1948'in "Marshall Plânı" ve nihayet NATO hep o cevabı takip etmiştir.

Bu böyle olagelmiştir ve böyle olmakta, elbette ki devam edecektir. Hayreti mucip cihet o psikolog Kremlin sakinlerinin Türkiyemizle alâkalı basit hakikati hâlâ kavrıyamamış olmalarıdır.

Şimdi, mühim bir takım meselelerle karşı karşıyayız. Bütün demokrasilerde olduğu gibi bizde de dış politika hadiseleri herkes tarafından **aynı** şekilde mütalâa edilmemektedir. İktidarın bir tutumu vardır, Muhalefet bazı görüşlere sahiptir, umumî efkâr cereyan edenleri türlü şekilde tefsire tâbi tutmaktadır. İç politika dolayısıyla, kendi aramızda birbirimizle âdeta **kavgalı** olduğumuz için dış politika tartışmalarımız da sinirli hava içinde cereyan ediyor. Üstelik herkes ötekinin taktiklerinden şikâyetçidir. Şikâyetler bazen feryat haline bile geliyor. D. P. nin son yıllardaki başarısızlıkları **bir** çok kimsenin kanaatince iç politikadan dış politikaya da sirayet etmişti. Kıbrıs dâvasının aldığı vaziyet, Arap siyasetimiz, Adnan Menderesin son **Paris** toplantısındaki tutumu tenkid mevzuudur. Bunları tatminkâr bulmayanlar mevcuttur. Fakat herkesin kafasına şu hakikati sokması şarttır: Bunlar bizim, **Türklerin kendi aramızdaki meselelerimizdir. Hariçten gazel okumanın zerrece faydası yoktur, Kus radyolarından yükselen tehdit sedalarına kulaklarımız kapalıdır, biz vaziyetimizi almışızdır ve Batılıların yanındaki bu vaziyetimiz asla münakaşa mevzun değildir. Bizzat Muhalefet lideri, hem de Meclis kürsüsünden yalnız kendi partisinin değil, istisnasız bütün Türklerin fikrine tercüman olmuştur: Biz öyle bir milletiz ki başımızdaki idareden son derece şikâyetçi de bulunsak, bir tehlike anında hudutlarda can vermekten başka şey bilmeyiz!**

İşte meşhur İzvestia'nın son günlerde üstü pek az kapalı seklide savurduğu tehditler ve ileriye sürdüğü fikirler Türkiyede böyle bir ışık altında okunmuştur. Rusya Adnan Menderesin tahrikkâr dış politikasından şikâyetçidir, Türkiyeyi ve Türkiyenin NATO'daki müttefiklerini ikaz eder görünmektedir. İddiası Adnan Menderesin hem memleketi, hem müttefikleri başına lüzumsuz dertler açacağıdır. Türk Başbakanının Paristeki konuşmasını, İzvestia "isterik" bulmuştur.

Rusyanın bulanık zannettiği bir suda balık avutmak sevdasında olduğuna görmemenin imkânı yoktur. Halbuki onun bulanık zannettiği su, aslında son derece berraktır. Bir kısım Türklerin sayın Başbakanı dış politikasından dolayı tenkid sebebimizle Rusyanın tutumu arasında dağlar kadar fark vardır. Eğer içerde D. P. İktidarı birçok kimseyi dış politika sahasında da tatmin etmiyorsa bunun sebebi tutulan yolun Türk menfaatlerine daha uygun olabileceği inancıdır. Yoksa Rusyayı tahrik etmek veya etmemek hiç kimsenin kafasından dahi geçmemektedir. Zira bu topraklar üzerinde Kremlinin iyi niyet sahibi olabileceğini aklına getiren yoktur ki, böyle bir inancı başka dış politikaların temeli yapsın. Zâten en geniş manasıyla esasta da İktidar, ile Muhalefet arasında bir fikir aykırılığının bulunmadığı herkesin malûmudur. Muhalefete göre bizim, kendi aramızda sayın Adnan Menderes "rakip partilinin lideri olabilir. Ama İzvestia işe karışınca D. P. Genel Başkanının bir tek sıfatı mevcuttur: Cumhurivet Hükümetinin başkanı.

Bunun da böyle bilinmesinde sadece fayda vardır.

Biz, kendi meselelerimizi kendi aramızda halletmeyi seven bir milletizdir. Değil Rusya gibi niyetlerini bildiğimiz hasımların, hattâ en yakın dostlarımızın iç politikada şu veya bu taraf lehinde tefsir edilebilecek tutumları bizleri derin surette üzmekte, rencide etmektedir. Bizim bir millî politikamız vardır. Münakaşalarımız onun tatbikatında, ondan uzaklaşılip ona yaklaşılmasındadır. Başkalarının fikirleri bizi, o başka larına bir teşhis koymak için alâkadar eder. O kadar. Yoksa tehditlere bırakacak pabucumuz; vaadlere, hattâ menfaate kanacak gözümüz yoktur. Çok partili bir siyasî rejim içinde bulunduğumuz da hatırdan kimse tarafından, ama hiç çıkarılmamalıdır. Beğenmediğimizi, dış politika sahasına da dahil olsa. söylemekte devam edeceğiz. Topraklarımızda atom silâhı bulundurmanın, füze üssü kurmanın bizi Rusya karşısında tehlikeli duruma düşürmiyeceğine milletçe iman ettikten sonra, -İktidarın o temayülü asla bir itiraz mevzuu değildir- kendi işlerimizin daha iyi yürütülmesi için münakaşa etmemizin mi tehlikeli olabileceği düşünülebilir?

Dostumuz, düşmanımız bizim kendi aramızdaki işlerimize karışmasınlar. Müdahale, üstü ister açık, biter kapalı, hoşumuza gitmiyor.

Sir Hugh Foot
EOKA' nın siyanet meleği

Şimdi ise Makarios'u Kıbrısa gönderip lider olarak tanımak İngilizlere göre galiba en ehveni şer hâl tarzı idi.

Kıbrıs hâdiselerinin böylesine bir mecraya döküldüğü günlerde bir takım yabancı çevreler Türkiyenin durumunu bambaşka bir zaviyeden 'mütalâa etmeğe başlamışlardı. Üstelik fikir; her geçen gün bir çığ gibi de büyüyordu. Bu çevrelere göre, Türkiyenin bu gün için 1 numaralı probleminin Kıbrıs dâvası olmayıp, büyük bir iktisadi buhran içinde olan ve ne yapıp yapıp bundan kurtulmak isteyen D. P. Hükümetinin Amerikadan mali yardım sağlaması olduğu, şayet Amerikadan gereken yardım koparılabilirse Türkiyenin Kıbrıs mevzuunda bir takım fedakârlıkları göze alabileceği söyleniyordu; Ancak . bu, hakikatleri ifadeden hayli uzak bir tefsir tarzıydı. Türkiye için 1 numaralı problem şu veya bu olabilirdi. Ama bu Türkiyehin Kıbrıs dâvasından vazgeçeceği mânasına gelmezdi. Bu hususta Türkiyenin sonuna kadar direneceği fikrini en iyi şekilde gene Cumhuriyet Hükümetinin Başbakanı milletinin hislerine de tercüman olarak ifade etmişti. Ada hakkındaki Türk tezi tekti: "Ada taksim edilmeliydi."Her Türk gibi Menderes de bu hususda son derece kararlı ve azimli görünüyordu. Başka bir hâl yolunun kabulü hatıra bile getirilemezdi. Zaten kudretli Adnan Menderes de buna muktedir değildi, olamazdı. Türk milleti böyle bir hareketi asla affetmezdi. Bu böylece bilinmeliydi.

Dış Politika

Horoz şekeri

Bu haftanın başındaydı ve vaka Ankarada geçiyordu. Adam elindeki Zafer gazetesini bıraktı, Ankara Palasın geniş ve rahat koltuğuna yaslandı, sonra bir, kahkaha attı:

"— Pek merak ediyorum, kazara biz bir Sputnik yapsak, şu Burhan Belge ne yazacak?" Burhan Belgenin o zaman yazacağı her halde bugün yazdıklarından farklı olmayacaktı. Zira üstad, bilhassa son günlerde öyle bir "Görülmemiş Zafer" edebiyatı tutturmuştu ki Zafer sütunlarını artık gülmeden okumak imkânsız hale gelmişti. Ama doğrusu istenilirse, eser Burhan Belgenin şahsi eseri değildi. Aynı saatlerde, bir başka kalem Havadis gazetesinin sütunlarını .Mümtaz Faik Feniğin kalemi aynı parlak fikirlerle dolduruyordu. Kampanya "D. P. Genel Başkanına prestij" kampanyasıydı. D. P. Genel Başkanına, onun dirayet ve basiretine bütün, dünyanın hayran kaldığı inancı bir kere D. P. Meclis Grubu âzalarının yüreklerine sindirilir, radyo vasıtasıyla kulaklar doldurulursa bak bu memlekette neler yapılacaktı, neler.. Nitekim haftanın başında, Amerika Dışişleri Bakanı John Foster Dulles'ın Bağdat Paktı toplantısına katılacak müşahidler heyetinin başkam olarak Ankaraya geleceği, haberi -Dulles, dünyanın "en çok seyahat eden diplomat"ı diye bilinmektedir. . İktidar çevrelerince yeni bir "Görülmemiş Zafer" halinde ilân olundu. Amerika Dışişleri Bakanının bu seyahatinin niçin bizim için bir "Görülmemiş Zafer" teşkil ettiğini anlamak pek çok faniye maalesef nasip olamıyordu. Dulles şimdiye kadar gezmedik yer bırakmamıştı. Bağdat Paktına ise Amerikanın alâka, duyduğu, hattâ pederane hisler beslediği hiç kimsenin meçhulü değildi. Yeni adım ise "Menderesin teklifi" üzerine değil, , Amerika ile İngiltere arasında varılmış mutabakatın neticesi olarak atılıyordu. D. P. İktidarının "Görülmemiş Zafer"i neredeydi ? Bilâkis, Paristeki tutumumuz ve ortaya attığımız fikirler fazla itibar görmemişti. Le Monde, İsrail mevzuundaki acaip talebimizi şiddetle tenkid ediyordu. Time'a göre "Pariste hayal sukutuna uğrayanlar" arasında bulunuyorduk. Gazetelere alaylı dille geçen bir teklifimiz ise "Amerikaya teşekkür" teklifimiz di. NATO tebliği hazırlanırken "Amerikaya hususî surette NATO memleketlerinin şükranlarının bildi. rilmesi"ni istemiştik. Sanki bir D.P. kongresi yapılıyordu da, büyüklere tazim telgrafı çekilecekti. Parlak buluşun Fatin Rüştü Zorluya ait, bulunduğu muhakkaktı. Bunun üzerine bizzat Eisenhower göz almak zorunda kalmış ve NATO'nun bir ekip olduğunu söylemiş, bu camiada her partnerin müsavi sayılmak gerektiğini bildirmiş ve kendi memleketine karşı böyle bir teşekküre lüzum görmediğini ifade etmişti. Zaten öteki NATO'lular da teklife bıyık altından tebessüm ettiklerinden hâdise atlatılmıştı. Orta Doğuya gelince, geçen hafta resmen açıklandığına göre Arap memleketleri kendi fikirleri alınmaksızın NATO'da Orta Doğu meselelerinin karara bağlanmasını uygun görmediklerini alâkalılara resmen bildirmişlerdi. Müracaatta Türkiyenin kendilerim temsil etmediği de gene resmen belirtiliyordu. Bunu belirtenlerin başında Amerikanın sadık dostu ve itibarlı ahbabı Suudi Arabistan Meliki vardı. Kıbrısa gelince NATO'da sadece bu ihtilâfın halli temennisi iteri sürülmüş, resmen başka bir söz söylenmemiş, hususî temaslarda ise Yunan heyeti bizim heyetimizden daha dinamik davranmıştı. NATO'nun Bağdat Paktına bağlanması ise kararların ittifakla alındığı camianın bazı mensuplarını âdeta dehşete düşürmüş, bunun lâfı bile edilmemişti. Zaten bu hususta Eisenhower MacMillan görüşmesi esası teşkil etmişti. O halde, Burhan Belgenin "Görülmemiş Zafer" i neredeydi T

Ankara Palastaki adam Zafer'i tekrar eline aldığında düşündü. Yoksa bir mürettip hatası mı olmuştu? Her halde "Görünmeyen Zafer", "Görülmemiş Zafer" olarak Çıkmıştı! -

Prestij peşinde

Fakat İktidar organlarının övünmesi bütün hafta devam etti.

John Foster Dulles
Zafer'in "Görünmeyen Zâferi"

Gerek Zafer, gerekse Havadis ta-amiyle uydurma, hayal mahsulü haber vermekten dahi çekinmiyorlardı. Dulles geliyordu ya.. Meseleler halledilmişti. Havadis, fütursuzca atıyordu: "Dulles'ın Ankaraya gidişi, Orta Doğuda Amerikanın Türk tezmi kabulü mânasını tazammun etmektedir." Bunu söyleyen idindi.? Londra! Londra duysa, ağzı bir karış açık kalırdı. Şayanı hayrettir; Havadis ekibi nasıl da uyduruyordu. Londrada. böyle bir fikir, hiç kimsenin aklından geçmiyordu.

Zafer gazetesi de daha az eğlenceli değildi. "Görülmemiş Zafer"i görmeyen muhaliflere ateş püskürüyordu. Bunu görmemek için "âmâ olmak dahi kâfi değildi". Zavallı Muhalefet, ne yapsındı. Herkesin gözü Burhan Belgenin gözleri kadar keskin olamazdı ya.. Yıldızlı, yıldızsız, imzalı, imzasız muharrirler ateş püskürüyorlardı. Dulles'ın Ankaraya gelişi "Amerikanın Bağdat Paktı ile daha sıkı işbirliği yapma kararı"nın bir tezahürü idi. "Dış siyasetimiz yeni bir muvaffakiyet" daha kazanmıştı. Gene Zafere göre Dulles'ın gelişi "Dış siyasetimizin, gittikçe nasıl daha büyük çapta bir cevelan sahası yaratmakta olduğunu görmek, hepimize gurur verecek ve komşularımıza da emniyetlerinin temini, taahhüdü ve takviyesi bakımlarından ancak memnuniyet ve huzur getirecek hakikaten çok mesut bir hâdise" idi. "Esasen biz, NATO Konseyinin son toplantısındaki müsbet görüşmelerin ve betahsis, Başvekilimizin' orada yapmış olduğu geniş ekspozenin gayet ciddî ve faydalı neticeler vereceğini müdriktik ve bunlara muntazır"dık. "Dahilde' ve hariçte, menfî bir takım mütalâalar ve tefeüllere girişen ucuz politika ve bunun biçare mensuplarından bugün artık bütün bu hakikatler karşısında bir nikab-ı hicaba bürünmelerini beklemek" lâzımdı. Hani bütün bunları okuyan, üçüncü bir Sakarya Zaferi! kazandığımızı zan ederdi. Ancak Zafer ve Havadis Biraderler Kollektif Şirketinin neşriyatında gözden kaçmayan bîr nokta vardı. Yazılıp söylenenlerin hepsi "iç istihlâk"in mahmulüydü. Zafer ve Havadis nedense bu sefer pek hoşlandıkları bir taktiğe baş vurup, Formozada veya Monaco'da basılıp üçbeş yüz adet satılan gazetelerde neşredilen ve D.P. hin zaferinden sütunlarında bir kaç kelime ile bahseden satırlar bulup veremiyordu. Bunların klişelerini "dünyanın en büyük gazeteleri" diye ortaya koyamıyordu. "Görülmemle Zafer"i görenler bu sefer yalnız ve yalnız Zafer'le Havadis'di. "Görülmemiş Zafer"i bunlar istihsal edip gene bunlar ihtihlâk ediyorlardı.

McMiIIan
Majestelerinin "işi çok" Başbakanı

Havadisin kıymeti

Ama Dulles'ın Amerikan müşâhidlerinin başında Ankaraya gelişinin elbette ki bir mânası vardı. Amerika Bağdat Paktını daha sıkı tutmak lüzumunu hissetmişti. NATO'daki müttefikler Washington'dan değişik şekilde düşünüyorlar, başka görüşlerin şampiyonluğunu yapıyorlardı. Gerçi Amerikanın şu anda Bağdat Paktına iltihakı faydalı mı olurdu, faydasız mı, o düşünülecek bir meseleydi. Fakat bu paktı İsrail aleyhtarı halden çıkarıp antikomünist yapmak, yani Pakta hakiki mânasını vermek lâzımdı. Bunun içinse Amerikanın bir şeyler yapması zamanı gelmişti. Hiç olmazsa, gösterişli bir takım şeyler... Bu ise Bağdat Paktı Başbakanlar Konseyine Dışişleri Bakanını müşavir heyetin Başkam olarak göndermek olduğu gibi bu Bakana dağdağalı nutuklar çektirmek şeklinde de tezahür edebilirdi.

Ocak ayının yirmiyedişinde toplanacak bu konseyin hazırlıkları daha şimdiden Ankarada kendini göstermeğe başlamıştı. Yıllardır inşası bitirilememiş olan yeni B.M.M. binasının Başbakanlar Konseyinin başlıyacağı güne hiç değilse bir kısmının yetiştirilmesi için binanın müteahhidi devamlı surette sıkıştırılıyor, camlar takılıyor, kalorifer tesisatları kontrol ediliyor, salonlar tefriş ediliyordu. Çok muhtemeldi ki pek yakında ' gene sokaklarda tak-ı zaferler boy göstermeğe başlayacak, ziyaret günlerinde ise okul çocukları caddeler boyunda sıralanacaktı. Ankara Vilâyet ve Betediyesinin sırf bu karşılama ve ağırlama işleri için munzam bir tahsisat bile aldığı söyleniyordu

27 Ocak günü başlıyacak toplantıya Bağdat Paktına üye bütün devletlerin Başbakanlarının katılacağı söyleniyordu ' ama bu' arada meselâ, İngiltere Başbakanı McMillanın da Ankarayı şereflendirip şereflendirmiyeceği hususunda herhangi bir açıklamada da bulunulmuyordu. Bu nokta tamamiyle bir esrar perdesinin gerisine atılmıştı. Pek muhtemeldi ki MacMillan'ın yeline İngiltereyt bu toplantıda Selwyn Lloyd temsil edecekti. Irak Başbakanı Abdülvehap Mercan, İran Başbakanı Dr. İkbal ve Pakistan Başbakanı Firuz Han Nun'un toplantıya katılmaları katiyet kesbetmişti.

frakın gayretleri

Fakat Bağdat Paktıyla alâkalı havadislerin en eğlencelisi, hiç şüphe yok "Iraklı kardeşlerimiz"in bizi çocuk yerine koyma gayretleriydi. Ankaradaki elçi Birleşmiş Milletlerdeki, reyi tevil için çırpınıyordu. Bağdatta ısmarlama makaleler neşrediliyordu. Bir de kurban bulunmuştu: Birleşmiş Milletlerdeki Irak delegesi. Kabahat hep ondaydı. Bağdattan aldığı talimata aykırı hareket etmişti! Yaramaz, söz dinlemez bir delegeydi o! Nitekim, merkeze çağırılmıştı. -Halbuki aslında, adam zaten başka vazifeye tâyin edilmişti-. Bütün bu gayretler Türkiyeyi Bağdat Paktı vesilesiyle Irak menfaatine çalıştırmakta devamdı. Ama umumi efkârımızı böyle çocukça lâflarla oyalamak ar tık mümkün değildi. Baksanıza Havadis bile "biz Iraka kız verdik, o reyini bile vermedi" diye feryad etmemiş miydi? Ya, meşhur Petrol hissemiz? Sanki o da mı,bir delegenin emir dinlememesi yüzünden bir türlü tediye olunmuyordu?

C. H. P.

Açılmayan telefonlar

Bu haftanın başında Sah günü akşam üzeri Cemil Sait Barlasın tahliye edildiğini tesadüfen öğrenen bir gazeteci alelacele telefona sarıldı. Mütemmim malûmat almak isti. 'yordu. Kadranda önce 27379 numarayı çevirdi. Burası C. H. P. Genel Sekreterlik telefonuydu. Her ne kadar Genel Sekreter yılbaşını geçirmek ve bu arada teşkilâtı da kontrol etmek üzere İstanbula gitmişti ama her halde odasında birisi bulunuyordu. Ancak 27379 numaralı telefon uzun uzun düdük sesleri verdiği halde bir türlü, açılmıyordu. Gazetecinin acelesi vardı. Genel Sekreter Yardımcılarına ait olan 24881 numarayı çevirdi. Oradan da ses seda çıkmadı. Gazeteci yüzünü buruş. turarak bir üçüncü numara çevirdi. Bu Genel Sekreterlik bürosunun telefonu idi. Hiç değilse orada biri-

BÜYÜK MECLİSE

DP. sorumlularının muhalefeti susturmak ve zayıflatmak için, yıllardan beri aldıkları tedbirlere i bir yenisi eklendi. Hemen söyliyelim ki, muhalefet susmayacak ve alınan tedbir, daha öncekiler gibi, en çok D. P. ye zarar verecektir.

1927'de yapılmış olan T.B.M.M. içtüzüğü, pek nadiren değişikliğe uğramıştı. Önemli bir değişikliği, 20. yaşında, 1947 de geçirmişti: Meclisteki çeşitli siyasî partilere "grup" teşkil etme imkânı ve parti grubu sözcülerine de sıraya tabi olmadan - söz almak hakkı tanımak için...

Bu otuzuncu yılını dolduran içtüzük, geçen hafta içinde yalnız 1947'de atılmış olan bir ileri adımı değil, medenî ve demokrat toplumların müşterek malı haline gelmiş bazı prensipleri de zedeleyen ciddî bir ameliyata maruz kaldı.

Bu yazıda, içtüzükte yapılan başlıca değişikliklerin mâna ve mahiyetini, muhtemel neticelerini, gözden geçireceğiz. AKİS okuyucularının burada bulacakları fikirler, Meclis kürsüsünde var gücümüzle savunduğumuz fikirlerin özetidir.

Kaldırılan gruplar

1*0 yıl* önce bütün siyasi partilere tanınmış olan grup teşkil etme hakkı. Mecliste % 5'den az milletvekili olan partilerden geri alınmıştır. Gerek C. H. P. li milletvekilleri, gerek grup kurma hakları kaldırılan partiler, Anayasa Komisyonunda ve "Umumî Heyette ısrarla şu gerçeği anlatmaya çalıştılar: Böyle bir hüküm, secim sisteminin adil olduğu bir memlekette savunulabilir. Fakat oylarım % 47 sini alarak milletvekillerinin takriben % 70 ini elde etmeği mümkün kılan, aşırı derecede adaletsiz bir sistem içinde, böyle bir tahdit, mevcut haksızlığı bir kat daha şiddetlendirecektir. Nisbî temsilin cari olduğu Fransa ve İtalyadan getirilen misaller ikna edici değildir. Kaldı ki, İtalyan İçtüzüğü, yurt sathında teşkilâtlanmış partilere, mebus sayısı az da olsa grup kurma imkânını bir dereceye kadar sağlamaktadır.

Çoğunluk olmadan müzakere

İçtüzüğün 81 inci maddesine, görünüşte son derece önemsiz bir kelime ilâvesi yapılmıştır. Müzakerelerin açıkça meydana çıkardığı gibi, bu "küçük" değişiklikten beklenen şey açıktır: Mecliste, celse açılırken çoğunluk aranacak, fakat müzakereler devam ederken Umumî Heyet salonu ne kadar boşalırsa boşalsın, celse tatil edilmiyecektir.

D. P. li hatipler tarafından eski İçtüzüğün de bu mânayı taşıdığı iddia edilmiştir. Hakikatte, 30 yıldan beri T. B. M. M. de cari olan kaidelere göre 610 mebustan en az 306 sı -yarıdan bir fazlası, hazır bulunmadıkça, ne celse açılabilir, ne de müzakere devam edebilirdi.

Hukukta, "lafza" değil, "gaye ve maksad"a göre tefsir yapılmak gerekir. Çoğunluk aramakla güdülen maksat, Türk milleti adına vazife gören 610 kişilik bir heyetten çıkacak kararların sadece 100-150 kişinin, yahut 30-40 kişinin takibedeceği müzakereler sonunda verilmesine mâni olmaktır. Rey verecek olanlar, müzakereyi de az Çok takip etmiş, leh ve aleyhteki delilleri dinlemiş olmalıdırlar.

Biz o kanaattayız ki, T. B. M; M. nin 30 yıllık geleneğine sâdık kalınarak, yalnız açılış ve karar anında değil, müzakerenin devamınca da çoğunluk aranmakta ısrar edilseydi, gerek T. B. M. M. nin yüksek manevî otoritesi, gerek alınacak kararların isabeti bakımından daha faydalı bir yol tutulmuş olurdu.

Sözcülerin haklan

T. B. M. M. de, hükümet azaları, encümen reis ve sözcüleri, sıraya tâbi olmadan söz alabilirler.

Son değişiklik, Başvekil ve vekillerin ve (daima iktidar partisine mensup olan) encümen reis ve sözcülerinin "tekaddüım" haklarına ilişmedi. Buna karşılık, parti grupları adına konuşacak olanların, sıraya tâbi olmadan söz almak hakları alabildiğine daraltıldı.

Bir çok hallerde, grup teşkil etme hakkını muhafaza eden tek muhalefet partisinin sözcüsü, hükümet, D P. grubu veya encümen adına yapılacak konuşmalara cevap vermek imkânını bulamadan "kifayeti müzakere" ile karşılaşacaktır.

Eşit müzakere şartlarını kaldıran bu değişikliğe rağmen, muhalefet sesini kuvvetle duyuracak ve gerçekleri dile getirecektir.

Zabıttan çıkarma

Anayasamızın 20 inci maddesi "Meclis müzakeratı harfiyen neşrolunur" der Bu açık hüküm sebebiyle, T.B.M.M. nin geçen döneminde, mebusların sözlerini zabıttan çıkarmak Anayasaya aykırı sayılmıştır.

Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu görüşülürken söylenen bazı sözler -ısrara rağmen, zabıttan çıkarılmamıştır. 1957 bütçe müzakereleri sırasında, Ekrem Alicanın bir sözü D. P. grubunu galeyana getirdiği, hattâ Başbakan bile bu cümlenin zabıttan çıkarılmasını kürsüye gelerek talep etliği halde, Reis Vekili İhsan Baç, bu sözlerin zabıttan çıkarılması yolundaki önergeyi "Anayasaya aykırıdır" gerekçesi ile oya bile alınmamıştır.

İçtüzüğün yeni 93. maddesi "zabıttan çıkarma" yolunu açmaktadır.

Bazı "siyasi"ler bundan memnundurlar. Fakat milletin ve gelecek nesillerin bütün konuşulanları bilmesi gerektiğine inananlar üzüntülüdürler.

Zabıttan çıkarma yetkisi yalnız "galiz ve müstehçen" sözlere yani bir aile meclisinde hazır bulunanların yüzü kızarmadan dinleyemiyecekleri cinsten tâbirlere ve sözlere inhisar etse idi, belki mesele bir "anayasaya aykırılık" meselesi olmaktan öteye geçmezdi. Fakat "elfazı tahkiriye" de zabıttan çıkarılabilecektir.

Yarın Mecliste, "filân zat devlet ve millet malını yemiştir*' hatta "filân şahıs vatan hamidir" denebilir. Dar bir tefsir yüzünden, bugünkü ve yarınki nesiller bu ithamlardan haberdar bile olmıyacaklar mıdır?.. Ummak isteriz ki, maddenin tatbikatı endişeleri boşa çıkarsın!..

Müzakereler ve basın

Bizce, yeni İçtüzük tadilinin en yersiz ve zararlı noktalarından biri, müzakerelerin . basında neşri ile ilgili olarak 147 inci maddeye eklenen fıkradır.

Evvelâ, basının hak ve hürriyetlerini ilgilendiren bir hükmün yeri, T. B. M. M. nin çalışmalarını düzeltmek üzere yapılmış bir içtüzük değildir.

Anayasamızın 68 inci ve 77 inci maddelerine göre, basın hürriyetinin sınırı ancak kanunla çizilebilir.

İçtüzük kanun değildir. Her ne kadar, müzakereler sırasında, Anayasa Komisyonu Reis Vekili "bu tüzükte kanun kokusu var" demişse de, içtüzüğün "nev'i kendine münhasır bir nizamname" olduğu şüphe götürmez.

Kanunlar, Anayasanın 35 inci maddesine göre, "Reisicumhur tarafından on gün zarfında ilân olunur" İçtüzük ise, yalnız T.B.M.M. nin çalışmalarını ilgilendirdiği için, Resmî Gazetede ilân bile edilmez. Kabulü anında, derhal yürürlüğe girer. (İçtüzük, m. 235 ve 233).

Başka hukuki deliller bir yana, D. P. li hatipler de, vafetiyle "İçtüzük kanım değildir. Duş âleme tesir edemez. Mahkemeleri bağlamaz" tezini savunmuşlardır.

Meclis müzakereleri sırasında, bir mebus, âmme hizmeti ifa eden

YENİ İÇTÜZÜK

Turhan FEYZİOĞLU

bir şahsın dürüst olmadığını ortaya atabilir. Dışarda söylendiği takdirde suç teşkil edecek iddialar öne sürebilir. Millet temsilcilerinin neler konuştuğunu hâkimiyetin asıl sahibi olan millete nakletmekle mükellef olan gazeteciler, sadece haber verme vazifesini yaptıkları için mesul olacaklar mıdır?.. Demokratik anlayışa göre, asla olmamaları lâzımdır.

İktidar hatipleri Fransadan misal getirmişlerdir. Fransada, Parlamento müzakerelerinin neşri ile ilgili hüküm İçtüzüklerde değil, pek tabiî olarak Basın Kanunundadır; ayrıca bu hüküm, yalnız müzakere**lerin** suiniyetle neşri halinde gazetecinin mesuliyeti olabileceğini belirtir.

Meclis kürsüsünde de açıkladığımız gibi, Fransada "Mebus filân Mösyö X in namussuz bir insan olduğunu söyledi" diyerek haber verme vazifesini yerine getiren gazeteci sorumlu değildir. Ancak, "Mösyö X namussuz bir adamdır. Mebus filân Meclis kürsüsünden bunu ispat etti" diye yazan ve haber verme kastı ötesinde , tahkir kastı güden, kendi şahsî kanaatini tahkir edici sözlerle belirten gazeteci aleyhinde takibat yapılabilir. Bizde de. Mecliste söylenen sözler, mahiyetleri itibariyle suç teşkil etse bile. bunları haber vermekten başka bir kasıtla hareket etmemiş olan gazeteci .İçtüzük tâdilinden sonra dahimesul tutulmamalıdır, tutulamaz.

"Şeklî suç" mahiyetinde olmayan basın suçları, ancak hakaret kastı gibi bir cürmî kastın mevcudiyeti halinde teşekkül eder

Temyiz Mahkememizin 1. Ceza Dairesi, 31.XII.1948 tarih ve E 407, K. 2583 saydı içtihadı ile, Anayasanın 17 ci maddesine göre, T.B M.M. deki beyanlarından dolayı mesul olmayan bir milletvekilinin suç konusu teşkil eden cümlelerini gazetede şahsî mütalâa serdetmeksizin umumî efkâra arzetmenin de, "suç olmayacağına" karar vermiştir.

Hâdisede, A. Menderesin önce T B. M. M. de söylediği, daha sonra tamirde, Alsancakta bir, siyasî toplantıda tekrar ettiği sözlerin neşri bahis konusu idi. T. B. M. M. hin meşruiyetini bahis konusu eden ve aslında suç plan bu sözleri, umumi efkâra haber veren basın mensupları (bu arada Samet Ağaoğlu ve Fuat Arna) beraat etmişlerdi.

Anayasamızın 17.. ve 77 nci maddeleri, Türk Ceza Kanununun 1. nci maddesindeki "kanunsuz suç olmaz" prensibi ve 45 nci maddesi değişmedikçe, Temyiz Mahkememizin yukardaki içtihadına bağlı kalması ve kanun kuvvetinde olmayan bir İçtüzük hükmüne dayanarak, Meclis müzakerelerini "haber verme kastı"' ile millete aksettiren gazetecileri mahkûm edememesi gerekir.

Ancak, İçtüzüğün 147. nci maddesine eklenen fıkra basın mensuplarında biraz kaygu uyandırır ve müzakerelerin umumi efkâra akset. mesini kısmen engellerse, buna da pek şaşmamak icap eder: Hâkim te+minatı, yukardaki demokratik içtihadın sâdır olduğu günden bu yana öyle zedelenmiş ve öyle elâstikî, öyle ağır basın suçları ihdas edilmiştir ki, İçtüzüğe eklenen fıkranın pek şaşmamalı, ' hukuki değen ne kadar münakaşa götürürse götürsün, önleyici tesiri tamamiyle küçümsenemez.

Soru - Gensoru

Yeni İçtüzük, mebusların sözlü sorularını sıkı kayıtlar altına al. mıştır. Bakan, sözlü soruya cevap vermemek imkânına sahip olacak, cevap ve mütalâa beşer dakikayı geçmiyecek, sözlü sorular yalnız cuma günleri bir saat müddetle konuşulacaktır.

Sözlü soruların çok vakit aldığı yolundaki şikâyetlere karşı, muhalefetin teklifi şu idi: "T. B. M. M., bir çok dünya parlâmentolarından farklı olarak haftada yalnız üç gün toplanır. Bunu dörde çıkaralım ve salı gününü sorulara ayıralım" Bu teklif D. P. çoğunluğu tarafından reddedildi.

Sözlü soru müessesesinin, 1946 dan beri, biraz çığımdan çıktığı muhakkaktı. Fakat buna karşı demokratik çare, gensoru müessesesini veya "bir mese'eye dair umumî müzakere açma" usulünü geliştirmekti. 19E0 den bu yana, bir istisna hariç, hiç bir iç veya dış meselede gensoru veya umumî müzakere açılamamıştı. Gensoru ve başka yönlerden İçtüzüğü demokratik istikamette tâdil eden bir adım atılmadan, sözlü soruların tahdidi, milletin ve vekillerinin "İcra" üzerindeki murakabelerini bir kat daha kısmak demekti.

Teşrii masuniyet

Bu konudaki görüşümüz kısaca şudur: **Tesrii masuniyet,** vatandaş tokatlayan milletvekilini, suiistimal yapmış **sabık** belediye reisini **korumak** için düşünülmemiştir. Tatbikatta, bunlara benzer alelade **suçlardan** sanık olanlar teşrii masuniyetten faydalanırken, hükümeti. şiddetle tenkid eden muhalif mebusların masuniyetleri -siyasî suçlardan dolayı- kaldırılmıştır. **Yeni iç**tüzük maddesi, eskiden mevcut objektif kıstasları da yok edip, "görülecek lüzum üzerine" teşriî masuniyetin kaldırılmasını mümkün kıldır ğına göre, muhalefet mensuplarının' teminatı daha da azalmış olacaktır.

Asıl maksadı mebusları hükümetin garezkâr takiplerinden korumak olan teşriî masuniyetin, bu maksadı sağlıyacak, fakat alelade suçlardan dolayı mebusu koruyan bir imtiyaz zırhı olmaktan da çıkarılacak şekilde, yeniden ele alınması bir zarurettir.

188 inci madde

Üzerinde çok tartışma cereyan eden 188 inci madde, kürsü hürriyetini tamamiyle yok edecek bir tefsire yol açabileceği için, tâdil teklifinin en tehlikeli maddesi idi. Meclis müzakereleri sırasında, 188 inci maddeye ilâve edilen fıkranın, mebuslar, tarafından Meclis dahilinde serdedilecek mütalâalara ve söylenecek sözlere asla şamil olmadığı; ancak kürsüden tabanca ile birisini vurmak v.s. gibi fiilî tecavüzlere taallûk ettiği yolunda teminat verildi. Bu teminat zapta geçti. Başka türlü anlaşıldığı takdirde, 188 inci maddeye eklenen fıkra, Anayasanın 17 inci maddesini açıkça çiğnemiş ve Meclis ' kürsüsünü bile zincire vurmuş olacaktır.

Aksi sabit olmadıkça, bütün; hür ve yarı hür memleketlerin kabul ettikleri bir prensibin İçtüzük ile çiğnenmesi mânasına gelecek olan bu derece hukuk dışı, Anayasa dışı bir tefsire gidilmeyeceğini umacağız. Bir gün, siyasi kudret sahipleri böyle karanlık bir yola saparlarsa, kendi anlayışlarına uyarak Anayasayı ayaklar altına alacak bir mahkeme bulamıyacaklardır. Böyle bir hâkim bulurlarsa, onu da tarih ve mîllet ilelebet mahkûm edecektir.

30 yıllık İçtüzük, son tâdillerden, ne yazık ki, düzelmiş ve ilerlemiş olarak çıkmadı. Taralı çıktı.

1953 ve 1956 da İçtüzüğü düzeltmek için neticesiz teşebbüsler yapan Muhalefet, kendi görüşlerine ve çok partili demokratik hayatın icaplarına uygun, iyi düşünülmüş bir İçtüzük teklifini Meclise sunmalıdır. Riyasetin tarafsızlığını sağ. layacak tedbirler de bu teklifte yâr bulmalıdır. Kabul edilse de, edilmese de; böyle bir teşebbüs hayırlı ve lüzumludur.

Bunun dışında, yapılacak şey, basittir: yılmadan, göz kırpmadan vazifeye devam!.. C. H. P. bunu yapacaktır.

C. H. P. Meclisi toplantı halinde
Lâf, lâf, lâf...

si bulunmalıydı. Ama oradan da uzun uzun düdük seslerinden başka bir şey çıkmadı.

C. H. P. Genel Merkezi yılbaşı hazırlıkları içindeydi.

Birden gazetecinin aklına bir şey geldi. Merkezdeki C. H. P. lileri boş yere rahatsız etmeğe, yılbaşı hazırlıkları içinde huzurlarını kaçırmaya lüzum yoktu. Genel Merkezde olmadıklarına göre zaten hâdiseden de. haberleri yok demekti. En iyisi, şehirler arası telefondan Yozgat C.H.P. merkezini aramak, mufassal malûmatı oradan almaktı. Telefonu bir defa daha çevirdi. Bu sefer aradığı numara 03 dü. 03 derhal cevap verdi. Gazeteci kendi telefonunun numa. rasını verdi Yozgat C. H. P. Başkan-. lığını istediğini söyledi, acele basın kaydını ilâve etmeyi de unutmadı. Aradan bir kaç dakika! geçmişti ki şehirlerarası telefonun sinyalleri odayı doldurdu. Mikrotelefonu eline alan gazeteci karşısında Yozgat santral. memurunu buldu.-,Bir defa da ona Yozgat C. H. P. İl Merkezini aradığını söyledi. Ancak santral memurundan aldığı cevap 118 numaralı C. H. P. İl Merkezine ait telefonun borcu ödenmediği için kesik olduğuydu. Gazeteci şaşırmıştı. Koskocaman bir Vilâyet Merkezindeki parti telefonunun borcu nasıl ödenmez de kesilmesine imkân verilirdi? Doğrusu artık bu kadarına pes demek lâzımdı. Ahizeyi yerine koydu.

Ceza fonu

Borcunu ödeyemiyeceği için telefonu kesilen yalnız Yozgat C.H.P. Teşkilâtı değildi Yurdun pek çok yerindeki C. H. P. teşkilât kademeleri seçimlerden sonra malî bir müzayaka içine düşmüştü. Yer yer tteşkilâttan para sıkıntısı içinde olduklarına dair haberler alınıyordu. Hattâ bu, son İl Başkanları toplantısında da söz konusu edilmişti ama, nedense üzerinde fazla durulmadan geçiştirilmişti. Türkiyede hemen bütün siyasî partilerin ve cemiyetlerin derdi olan azaların aidat ödememesi hastalığı C. H. P nin de başındaydı. Milyonlarca taraftan ve âzası olan C H. P. .bu azalardan aidatını muntazaman alamıyordu. Alamayınca da işte böyle ya telefon borcunu ödeyemiyor ya da bina kirasını vermekte güçlüklerle karşılaşıyordu. Seçimlerden evvel keselerine davranan ve hiç bir fedakârlıktan çekinmez görünen zengin partililer de ortalıkta görünmez oluyordu.

Teşkilât kademelerindeki bu mali sıkıntı yetmiyormuş, gibi şimdi, bir de ortaya milletvekillerinden kesilecek para cezalan meselesi çıkmıştı. Meclisin son İçtüzük. Tadilâtından sonra B. M M. Başkanlık Divanına ' milletvekillerinin maaşlarının beşte bilinden başlamak üzere tamamını dahi kesmek selâhiyeti verilmişti. Mecliste, 181 Muhalefet milletvekili vardı. Şayet bunlardan biri Başkanın gözüne şirin görünmese yahut kazara kürsüde bir hatip konuşurken öksürse maaşının hiç değilse beşte birini kaybetmek tehdidi ile karşı karşıyaydı. Üstelik tekerrür, mücazatı şiddetlendiriyordu da. Meclisteki muhalefet mensupları İçtüzük Tadilâtının kabulünün hemen ertesinde bu meseleyi kendi aralarında konuşmuşlardı. En pratik çareyi de bermutat Kasım .Gülek bulmuştu.. Güleğe göre, bir milletvekilinin muhalefet vazifesini yaparken bir parça sert konuşması veya başkanın hoşuna gitmiyecek surette konuşması, çoğu kere tek geçim vasıtası olan maaşının elden gitmesine sebep olmamalıydı. Bunu önlemek için mu» halefet milletvekilleri kendi aralarında bir "ceza fonu" veya bir "Ceza Bankası" kurmalıydılar. Meclis Başkanı tarafından kesilecek cezalar bu fondan karşılanmalıydı. Bunun için de her milletvekili hiç değilse yirmibeş lirayı ay başlarında bu fona yatırmalıydı. Ancak bu teklife bazı milletvekilleri itiraz etmişlerdi. Mesuliyetlerini müdrik insanlar olarak söyliyecekleri sözlerden veya yapacakları hareketlerden dolayı başlarına gelecek cezayı bizzat kendileri karşılamayı arzu ediyorlardı. İnönü ise hususî bir sohbette daha mutedil **bir** teklifi ortaya sürmüştü. Öyle fon falan teşkil etmeye lüzum yoktu. Bir muhalefet milletvekiline maaş kesimi cezası verildiği zaman bu cezayı muhalefet milletvekilleri kendi aralarında bölüşerek ödemeliydiler. **Bütün** bu konuşmalar bir sohbet havası içinde yapılıyordu ama arkasında bir gerçeğin yattığı da görülmeyecek gibi değildi. Eğer milletvekillerine verilecek nara cezaları umulduğu kadar sert ve şiddetli olursa bir müddet sonra teşkilâttaki para sıkıntısı milletvekillerine kadar da sirayet edecekti.

Formalite toplantısı

Evvelki hafta içinde Ankarada toplanan C.H.P. İl Başkanlarının Ankârâdakilerin yeteri kadar çalışmadıklarından şikâyet etmesinin üzerinden birkaç gün geçtikten sonra Ankarada C. H. P. Meclisi mutat toplantılarından birini yaptı. Parti Meclisinin bu toplantısında! İl Başkanlarının getirdikleri şikâyetler söz konusu edildi. Umumî Politika gözden geçirildi. Partinin 1958 mali bütçesi müzakere edilip kabul edildi. Tabiî bütün bunların yanında her zaman olduğu gibi bol bol da lâf edildi. Neticede iki gün süren bu toplantıdan sonra gene mutat üzere sade suya bir tebliğ neşredildi. Parti Meclisi demokratik rejimin tekâmülü için vatandaşta ve basında gördüğü samimî ve ciddi alâkayı kendine istikbâl için büyük emniyet ve ümit mesnedi" saydığı belirtiliyor, "Vatandaşın bu alâkasına lâyık olacak şekilde azim ve sebatla çalışılacağı" bildirilerek 'de tebliğe son veriliyordu. Tebliğde, bütün beylik tekerlemeler tekrarlanmış, üstelik bunlara yeni tek şey dahi ilâve edilmemişti. Parti Meçlisi ise vazifesini yapmanın rahatlığı içinde toplantısına son vermiş ve yılbaşını evlerinde geçirebilmek için üyeler evlerine dağılmıştı. Öyle anlaşılıyordu ki C. H. P. nin Ankaradaki Genel Kurmayı çok değil, daha bundan bir hafta evvel teşkilâtın dile getirdiği şikâyetleri iyice anlaya. mamıştı. Hâlâ eski havada devanı edilmesi buna işaretti. Başka bir şeye değil.

İstanbul

Kel başa...

Masanın başında kendinden geçmiş el futbolu oynıyan onüç, ondört yaşlarındaki çocuk, on dakikadan beri yanıbaşında dikilen uzun boylu, iri yapılı adama endişeli nazarlarla baktı. Adamın gözlerinde müstehzi bir ifade olmasa-, pek aldırmayacak, oynadığı oyuna devam edecekti. Ama on dakikaydı bu... Uzun boylu, iri cüsseli adam tam on dakikadır gözlerini kendinden ayırmıyordu. Çocuk nihayet dayanamadı. Masanın hırsla tuttuğu kollarını cansıkıntısıyla bıraktı. Arkadaşına:

"— Bırak artık, oynamayalım" dedi.

Masadan uzaklaşmak için geri döndü. Fakat geriye dönünce de gene o deminden beri başında dikilmek, te olan uzun boylu gözlüklüyle burun buruna geldi.

"— Sen ne arıyorsun, burada yavrucuğum?"

"— Senin mektebin yok mu bakayım?"

"— Var, sabahları gidiyorum"

"— Öğleden sonra ders çalışmaz mısın?"

"— Akşamları çalışıyorum"

"— Bak çocuğum, ben senin Vali amcanım. Bir daha' buralarda görünmemeğe söz verirsen seni af ederini"

Çocuk başını önüne eğdi:

"— Söz veriyorum" dedi. Vali amcası da onu af etti.

İstanbulun çiçeği burnunda Valisi Mümtaz Tarhanın vazifeyi devir aldıktan sonra ilk başladığı ve hâlâ da devam ettiği iş. çocukların hâl ve tavrını tetkik etmek olmuştu. İstanbulda "el futbolu" adı verilen bir kahve oyunu son zamanlarda pek revaç bulmuş, üniversite talebelerin; den ilk okul talebelerine kadar ya-> yılmıştı. Bu, tabiatıyla çocukların büyük, zamanını alıyor, derslerine mani oluyordu. İşte Vali Tarhan bu dâvanın İstanbulun en büyük ve muhakkak hal edilmesi gereken dâvası olduğuna karar vermiş olmalıydı ki kollarını sıvamıştı. Hemen her Allanın günü yanına bir iki memurunu alıyor, bu futbol salonlarını dolaşıyordu.

Çocuklar önce onu görünce tanımıyorlar, oyunlarına devam ediyorlardı. Vali de bir müddet qnları manalı bir tebessümle seyrediyor, sonra Sorguya başlıyor, kendisinin "Vali amca''ları olduğunu söylüyor, nasihatler veriyordu.

Şimşir tarak

İyiydi, güzeldi, bu teftişler, sayesinde birkaç çocuk, korkularından bir daha bu el futbolu salonlarına uğrayamıyordu ama, İstanbulun dertlerinin en başında bu çocuk meselesinin geldiği çok su götürür bir şeydi. Bir şehrin bütün umurunu idare etme mevkiinde bulunan zat, kalkar da vaktinin büyük kısmını çocuk takibi, ne hasrederse buna ne demek gerekirdi ?

İstanbulun meselâ bir ekmek derdi vardı. Kış biraz kendini gösterdi mi fırınların önünde kan gövdeyi götürür, bir ekmek alıp koltuğunun altına sıkıştırabilen kahraman sayılırdı. İstanbulun mesela bir vasıta sıkıntısı vardı. İstanbullular yağmur altında, kar altında sabah akşam, saatlerini tıklım tıklım, salkım saçak gelip giden otobüslerde, tramvaylarda yer bulabilmek için itişip kakışarak harcıyorlardı. İstanbulun mesela bir odun, kömür derdi' vardı. Öyle aileler vardı ki neredeyse kısın ortası geldiği halde hâlâ kömürün yüzünü; görmemişlerdi. Odunu zümrüdü anka kuşu kabilinde binde bir bulabiliyorlardı. Mangal kömürü ise epey zaman vardı ki İstanbulluların rüyalarına bile girmiyordu. İstanbulun mesela bir yol derdi vardı, "imar" harabelerinin arkasında vatandaşlar dizlerine kadar çamura bulanıyor, adımlarını bir asfalt parçasına ulaştırmak için boş yere çabalıyorlardı. İstanbulda meselâ bir su davası vardı ki her yaz pek çok İstanbullu evinde, değil yıkanacak, içecek su dahi bulamıyordu. Musluklardan su yerine bir tısıltının geldiğini bilmeyen kalmamıştı,i İstanbulun bir havagazı derdi vardı. İstanbulun bir çürüğe çıkmış, yedek parçasızlıktan işleyemeyen otobüsler derdi vardı. İstanbulun bir temizlik derdi vardı. İstanbu. lun **bir...** Bu birleri uzatıp gitmek, sayfalar doldurmak işten bile değildi. Üstelik bütün bunların ve bunların üstünde bir pahalılık derdi vardı ki dillere destandı.

Doğrusu dışardan bakan bir insan Mümtaz Tarhanın davranışını görünce İstanbulun tek eksiğinin leğen örtüsü olduğunu sanırdı. Bunu da Tarhan temine çalışıyordu. Ama bu, eski Çalışma Bakanı ve eski Ankara Milletvekilinin ezeli zaafıydı. Bakanlığı sırasında da Ankara Kollejindeki çocuklarını bırakamamış, çok zaman okul kapısında bekleyerek kravatı, şapkası olmayan çocukları içeri almamakla uğraşmıştı. Tıpkı Ankarada olduğu gibi burada da Yurt Bilgisi derslerine -fahri olarak- giriyor, en sıkışık saatlerinde bile ne yapıp yapıp bir zaman bularak çocuklarına hocalık yapmaya gidiyordu. Bu huyundan bir türlü vaz geçememişti. Gerçi bu hocalık, öğretmek aşkı tak-

Aksarayda bir fırın önünde ekmek almağa çalışanlar

Binbir dertten yalnız biri...

Mümtaz Tarhan
"Vali Amca»

tir edilecek birşeydi. Ancak ne var ki, bakanlık veya Valilik makamında da otururken hâlâ bir hoca gibi hareket etmek, o itiyatlarını terk edememek bir hayli garip oluyordu. Eğer her önüne gelen kendi işinden başka bir ise el atacak olursa bu memleketin, bu şehrin hali ne olurdu? Mesela Veteriner Müdürünün bir hastahanede kalb ameliyatına girmesi, bir vergi tahakkuk memurunun otobüs ve tramvay seferlerini tanzime kalkışması ne derece verimli olursa, Valinin de dünya kadar işi dururken, Yurt Bilgisi dersi vermeğe kalkışması, kumar salonlarında talebe kovalaması o kadar verimli olur. du.

İstanbullular leğen örtüsü değil, dertlerine deva bulunmasını istiyorlardı. Başka birşey değil.

Politikacılar

Rejim meselesi

Kalın bağa çerçeveli gözlüğünün ar, kasından yorgun nazarlarla bakan orta yaşlı, saçları ensesine doğru açılmış adam karşısındakine:

"— Rejim yapıyorum da" dedi. .

Bu konuşma, haftanın başlarında Yozgat Devlet Hastahanesinde cereyan ediyordu. "Rejim yapıyorum da" diyen orta yaşlı adam, eski Ekonomi ve 'Ticaret Bakanlarından ve C. H. P. Parti Meclisi üyelerinden Cemil Sait Barlasdı. Barlasın bundan bir kaç ay evvelki halini bilen muhatabı onu böyle sararmış solmuş görünce gayri ihtiyari:

"— Ne kadar zayıflamışsınız" de. mişti.

Gerçekten de eski Ekonomi ve Ticaret Bakanı şu son iki ay içinde tam altı kilo birden kaybetmişti. Rengi de son derece solmuştu. Yozgatın sert iklimi de, eski bir hastalığının nüksetmesine sebeb olmuştu. Boğazındaki guvatr yeniden depreşmişti. Doğrusu hak yememek lâzımdı. Hapishane idaresi hemen bütün mahkûm ve sanıklarla olduğu gibi Cemil Saitle de son derecede yakından alakadar , oluyor ve depreşen hastalığın tedavisi için elinden geleni, yapıyordu. Cemil Sait hergün muntazam bir ciple Yozgat Devlet Hastahanesine gönderiliyor ve orada ayakta tedavisine çalışılıyordu.

Cemil Sait, kan kussa, kızılcık şerbeti içtim diyen tiplerdendi. İki aydan fazla zamandır sürüp giden mevkufiyeti kendisini son derece üzdüğü, sinir sistemini harap ettiği halde kendisine "Ne kadar zayıflamışsınız" diyenlere, sıkıntı ve üzüntülerini belli etmiyor ve "Rejim yapıyorum" diyordu.

Bir avukatın serencamı

Gaziantep **sanıklarının** avukatlarından **olan Nedim** Korkmaz, ayni zamanda Yozgat vilâyeti Özel İdaresinin **Avukatlığını** da uhdesinde bulunduruyordu. Ancak **geçen** hafta içinde Nedim Korkmaza bir tebligat yapılmış ve Özel İdaredeki vazifesine son verildiği bildirilmişti. İşe. son verme emrinin bizzat Vali tarafından imzalandığı söyleniyordu. Nedim Korkmaz, işine son verilmesinin sebebini öğrenmek **istemişti.** Bunun için **vilâyet kademelerinde muh**telif makamlara baş **vurmuştu.** Ama doğrusu aldığı cevaplar hiç de tatmin edici değildi. **Kimse** müsbet bir şey söylemiyordu. Ancak geçen haftanın son günlerinde Nedim Korkmaza yeniden Özel İdaredeki işine de**vam** edebileceği bildirildiğinde avukat bir kere daha şaşırdı. İşine niye son verilmişti, sonra yeniden **niye** başlatılmıştı?

31 sanık neler yapıyor

Yozgat cezaevinde Gaziantep hâdiseleri sanıkları olarak mevkuf tutulan 31 sanık, günlerini bermutat büyük bir yeknesaklık içinde geçiriyordu. Hemen bütün günlerini gazetelerin gelmesini beklemek ve gazete. ler geldikten sonra da onları mütalâa ile geçiriyorlardı. Bu arada dikkatle takip ettikleri hususlardan biri de Gaziantepten celbedilip sorguları yapılan şahitlerin durumu idi. Son olarak bu şahitlerden Gaziantep D. P. İl Başkam Kâmil Ocak dinlenmişti. Kâmil Ocağın sanıkların lehinde bir ifade verdiği sanılıyordu. Muhtemelen 1958 in ilk günlerinde şahitlerin sorgu faslı bitecek ve duruşma için gün tâyin edilecekti.

İlk günlere nazaran sanıkların ziyaretçileri hayli azalmıştı. Gerçi gene zaman zaman Ankaradan olsun, Gaziantepten olsun ziyaretçiler geliyordu ama, bunlar eskisi kadar sık olmuyordu. Sonra ziyaret günleri de muayyen saatlere bağlanmıştı. Ancak Salı Perşembe ve Cumartesi günler. ziyaretçilerle görüşmek müm. kün oluyordu. Meselâ bu haftanın başınla Orhan Öztırak, Kemal Satıt ve, Cemil Saitin karısı ile oğlu Yozgata gittikleri halde sanıklarla görüşememişlerdi.

Yılbaşı dolayısiyle sanıkları çok mütehassis eden bir iki hâdise cereyan etmişti. Yurdun dört bir tarafından partili ve partisiz pek çok vatandaş sanıklara, hediyeler, mektuplar ve telgraflar göndermişlerdi, Gazetelerin gösterdiği alâkasızlığa karşı vatandaşların gösterdiği bu sıcak ve candan alâka pek çok sanığın gözlerini yaşartmıştı. Hapishanedeki sanıkların en çok üzüldükleri şey kendilerini tamamen unutulmuş hissetmeleriydi.

Sanıklardan Osman Bilen ile Necdet Güç, dört duvar arasında yapacak başka birşey bulamayınca İngilizce öğrenmeğe başlamışlardı. Ali İhsan Göğüş, son derece ateşli bir insan olduğundan olacak Yozgatın soğuğundan dert yanıyordu. Cemil Sait Barlas ise mühim' bir işe girişmişti.Son derece iyi bildiği Almancası ile Alman Anayasasını Türkçeye 'tercüme ediyordu. Refik Dama dış politika meselelerine merak sarmıştı. Bütün gazetelerin dış politika icmallerini adeta sektirmeden okuyordu. Hoş zaten sanıklardan gazete okumayan, hiç değilse okunan gazeteleri dinlemeyen- kimse yoktu. Yedisinden' yetmişine kadar hemen hepsi de belki de Türkiyenin eri iyi gazete okuyucuları kesilmişlerdi. Gazetelerin ilân sayfaları bile teker teker gözden geçiriliyordu.

Cemil Sait Barlas
"Adananın yolları..."

Bir tahliye talebi

Yozgatta mevkuf bulunan Gaziantep hâdiseleri sanıklarından Cemil Saitin avukatları bugüne kadar muhtelif fasılalarla dört defa tahliye talebinde bulunmuşlar fakat her seferinde de talepleri red edilmişti. Ancak bir defa, o da ilk seferinde tahliye talebi Sorgu Hakimince kabul edilmiş, fakat bu tahliye kararını da Ağır Ceza Mahkemesi ref etmişti. Tahliye talebini kabul eden Sorgu Hakiminin başına gelenler ise daha unutulmamıştı. Hatırlarda olduğu üzere tahliye talebini kabul eden Necmeddin Güvenli, önce Sorgu, hakimliğinden alınarak Ağır Ceza Mahkemesi azalığına getirilmiş, sonra da oradan alınarak Çanakkalenin Lapseki-kazasına tâyin edilmişti. O günden bu yana da bir daha, hiç bir Sorgu Hakimi sanıkların tahliye taleplerini kabul etmemişti. İşte bu haftanın basında Sorgu Hakimi-üzeri tebliğ edilen karara göre, Cemil Sait, hem de kefaletsiz olarak tahliye edilmişti. Davasına gayrı mevkuf olarak bakılacaktı. Yozgattan hayli uzak olan Cezaevine Yozgatlılar büyük bir kafile halinde gitmişlerdi. Avukatları, Yozgat C. H. P. İl teşkilâtı ileri gelenleri ve partili partisiz bir sürü vatandaş Cemil Sait daha hapishane kapısında görünür görünmez onu kollar arasına alıp bağırlarına basmışlardı. Cemil 'Sait artık mevkuf değildi. Hürdü. Kendisini kucaklıyanlaran kolları arasındaydı.

Ancak Cemil Sait hapishanenin önünde kendisini karşılayanlarla kucaklaştıktan, dışardaki hür havayı teneffüs ettikten sonra bir dakika duraklamıştı. İşte hürriyetine kavuşmuştu. Yeni yılı sevdiklerinin, kendini sevenlerin arasında geçirecekti. Ama ya içerde kalanlar? Kendisi ile beraber ayni suçtan sanık o-

Cemil Sait Barlas avukatlarıya
Hürriyetten önce...

C. H. P. Genel Başkam İnönüye ulaştırıldığında İnönünün ilk sözü "Ya öbürkülerden ne haber?" demek olmuştu. Maalesef onlardan bir haber yoktu. Onlar yeni yılı Yozgat hapishanesinin soğuk dört duvarı arkasında karşılayacaklardı. Cemil Saitin karısının ve çocuklarının sonsuz bir sevinç içinde yüzdüğü o gece geride kalan otuz kişinin aileleri yani yılı boyunları bükük. karşılayacaklardı. Hayat böyleydi. Kimini güldürürken kimini ağlattırdı. Meselâ bir Ali İhsanın genç eşi ve ufacık çocuğu, bir Osman Bilenin, bir Refik Danişin aileleri o. akşam boş yere evlerinin erkeğinin yolunu bekleyeceklerdi.

Barlasın tahliye haberi ailesine ulaştırıldığında evde adeta bir bayram havası esmişti- Barlasın küçük oğlu Selim ne yapacağını bilememişti. Artık genç bir erkek olan Mehmet ise rahat bir "oh" çekmişti. Nihayet babalarına kavuşacaklardı. Evlerinin ta-

nin hastalanarak rapor alması üzerine Cemil Sait Barlasın avukatlarından Nedim Korkmaz bir kere daha ümitsiz bir teşebbüse girişmiş ve beşinci defa vekâleten Sorgu Hakimliği yapan Enis Tokay nezdinde tahliye tele biride - bulunmuştu. Ancak haftanın basında yapılan bu talep, vaktin geç olduğu göz önünde bulundurularak ertesi güne bırakılmıştı.

Tahliye talebinde bulunan Avukat Nedim Korkmazın doğrusu bu sefer de pek ümidi yoktu. Ancak ilk gün alamadığı cevabı ikinci gün akşam üzeri alınca şaşkına döndü. Dilekçeye verilen cevaba baktıkça gözlerine inanamıyordu. Sorgu Hakimliğine vekâleten bakmakta olan Hakim Enis Tokay tahliye talebini kabul etmişti. Cemil Sait Barlas tahliye edilecekti.

Nitekim, 1957. nin son günü akşam

larak içerde kalanlar. Onlar yeni yılı kaderleri ve kederleriyle başbaşa geçireceklerdi. Cemil Sait onların safından ayrılıp da onları "baba"sız "ağabeysiz" mi bırakacaktı? Cemil Saitin rakik yüreği buna razı olamazdı. Kapıda kendini uğurlayan hapishane idarecilerine doğru döndü. "Hiç değilse yılbaşı gecesini arkadaşları ile geçirmesine müsaade edilmez miydi?" Ama alâkalılar "hayır" diye cevap vermişlerdi. Hapishane nizamları buna müsait ..değildi. Cemil Sait arkada, dört duvar arasında bıraktığı arkadaşlarından nem. li gözlerle ayrıldı, Yozgata doğru yürüdü.

Cemil Saitin tahliye edildiği saatlerde haber Ankarada da duyulmuş ve sonsuz bir sevinç yaratmıştı. Bu sevinci gölgeleyen tek şey geride kalan otuz kişinin ne olacağı endişesi idi. Nitekim haber geçe geç vakit

dı tuzu gelecekti. Barlasın eşi Emine hanım kocasına bir an evvel kavuşmak istiyordu. Ancak vakit bir hayli gecikmişti. Yozgatta ise Ankaraya kadar gelebilecek bir taksi yoktu. Gece yarısı ciple yapılacak bir yolculuk ise pek emniyetli olmayacaktı. Yozgata telefon edilmiş ve bizzat Barlasla konuşulmuştu. Barlas, Hacı. nın Lokantası diye anılan, bir lokantada idi. Avukatları, arkadaşları hep oraya toplanmışlardı. Yılbaşını beraberce kutlamak istiyorlardı. Cemil Sait telefonda kendisini arayıp bulan Turan Feyzioğluna geceyi Yozgatta geçirmek istediğini, ertesi sabah Ankaradan bir arabanın yollanarak kendisinin Ankaraya gelebilmesinin temin edilmesini rica etmişti. Artık hürdü. Dışardaydı. Ha bir gece evvel ha bir gece sonra. Bunun ne mahzuru vardı. Bu gün olmazsa yarın çocuklarına, yuvasına kavuşacaktı.

AKİS'in Yazı Müsabakası

Demokratik Rejim içinde Yaşamağa Azimli - Milletler Ne Şekilde Hareket Etmelidirler?

- XXVII -

İ. Halil TOSUNEK

Demokratik rejim içinde yaşamaya azimli milletler ne şekilde hareket etmelidirler? Sualini kanaatimizce: demokratik rejimden ne anlaşıldığını, demokratik rejim içinde imrarı hayat eden milletlerin tarihlerini ve bu tarihî seyrin bugünkü hale nasıl geldiğini görmek ve realiteyi nazara alarak cevaplandırmak lâzımdır.

Demokratik rejim dendiği zaman ne anlıyoruz? Sualinin kısa bir tarifini yaparsak, demokratik rejim "ferdin hürriyetinin kanunlar tarafından tam teminat altına alınmasıdır" şeklinde ifade edebiliriz.

Bu tam teminat nasıl olacaktır? Sualin izahı demokratik rejim için elzem olan müesseselerin mevcudiyetini meydana çıkaracaktır. Bu müesseseler bugün için üçe irca olunmaktadır. Onlar da: Teşriî, idarî, kazaî fonksiyonlardır. Bilhassa kaza fonksiyonunun hâkimler saltanatına müncer olmıyacak derecede istiklâle sahip olması gerekmektedir. Ancak bu takdirdedir ki ferdin hürriyeti ihlâl edildiğinde bu üç kuvvet bir birini frenliyebilmektedir. İşte bu hususlar da demokratik rejimi tatbik eden milletlerde anayasalarla temin edilmiştir.

Fakat tarih bize gösteriyor ki bütün bu hususlar temin edildiği halde bir gün demokratım diye ortaya çıkan diktatör, iktidarı, iyice elleri arasına aldıktan sonra anayasayı ihlâl etmekte hiç bir beis görmüyor. Acaba bu neden böyle oluyor veya olmaktadır? İşte bunu cevaplandırdığımız anda demokratik rejim içinde yaşamaya azimli milletlerin ne şekilde hareket etmeleri icap ettiği noktası tavazzuh etmiş olacaktır.

Bu noktanın tavazzuh etmesi için de tarihî hâdiselere nazar atfederek bir kaç misal verelim: .

Atina sitesinde bir zaman geldi ki demokratik idare kuruldu, fakat bu idare çok kısa sürdü. Terine demagoji hâkim oldu. Çünkü site halkı demokrasinin ne demek olduğunu tam iyi olarak bilmiyordu. Böylece demagoji hâkim oldu ve demagogların saltanatı bir müddet devam etti.

İngiltere: Bugün İngiliz milleti demokratik rejim içinde yaşıyor. Lâkin bu uğurda mücadeleleri XIII üncü Asırda başlar. İngilizler bu duruma gelene kadar çok kıratlar haletmiş, çok hanedanları devirmiştir. Mücadeleler çok uzun sürmüş, bu uzun mücadele sırasınca nesillere hür ruhu aşılamıştır. Neslini demokrasi lehine yetiştirmiştir. Onlarda bugünkü mütekâmil demokratik rejim anayasa ile değil örf ve âdetle ayakta durmaktadır. Çünkü nesil hürriyetsever olarak yetiştirilmiştir. Bundan dolayı orada diktatör ruhlu insan yetişmez, veya yetişse de iktidarda duramaz..'

Fransada: Demokratik rejimin teessüsü hemen olmamıştır. İngiltereyi örnek ittihaz eden ve İstibdattan bıkanlar bu uğurda mücadeleye girişmişler, ihtilâller yapmışlar, kırallığa son vermişler fakat demokratik rejim derhal teessüs edememiştir. Ama bu uğurda mücadele yeni nesillere sirayet etmiş, onlar mücadeleye devam ederek hür ruhu millete aşılamışlar ve demokratik rejimin teessüsünü mümkün kılmışlardır. Yalnız şunu da söyliyelim ki nesil böyle yetiştirmekle beraber İngiliz milleti gibi asırlarca mücadele etmediklerinden durumu anayasa ile ve kuvvetlerin ayrıl--asiyle de takviye etmişlerdir. Asıl olan, neslin hür ruh ile yetişmiş olmasıdır. Misalini İkinci Cihan Harbinden sonra görürüz. Mağlûp Fransaya bir kurtarıcı gibi giren De Gaulle ordu ve milletin sevgisi elinde iken bir diktatör olmayı asla aklından geçirmedi. Çünkü öyle yetişmemişti. Milletinin de böyle bir İdareye tahammül etmeyeceğini biliyordu. Lâkin aynı durumda diğer bazı devletlerde düşmandan memleketini kurtaranlar sonra milletin başına birer diktatör oldular. Çünkü onların milleti hür ruh ile tam olarak yetişmemişti.

İşte bütün bu misallerden şu neticeye varabiliriz. Demek ki devletlerin demokratik rejimi tatbik etmesi, yani milletlerin demokratik rejim içinde yaşayabilmeleri, milletin topyekûn denebilecek derecede bu rejimi bilmesi ve istemesine bağlı oluyor. Diğer bir ifade ile hür ruhu duyabilmesi ve bu uğurda mücadele etmesine vabestedir. Demokratik rejim içinde yaşamağa azmeden milletler bu hür ruhu duyacaklar ve mücadele edeceklerdir. Hür ruhun duyulabilmesi için de neşriyatını bu yolda yapacak,, maarifini hürriyetsever neslin yetişmesi uğruna seferber edecek, üniversitelerinde ilmî bağımsızlığı temin edecek, kültürel inkişaf ile meşgul olacak, hikâyelerinin, şiirlerinin mevzularını hürriyet sevgisi ile işliyecek, neslinin demokratik ruh ve terbiye içinde yetişmesini sağlıyacak her türlü gayret ve itinadan tevakki etmiyecektir.

Mücadelesini de bugünün esaslarına göre hareket ederek ve kanunun kendine verdiği sınır içkide her türlü fedakârlığa katlanarak, seçimler gibi en tabiî hakkını kullanırken arzusuna hürmet etmiyenlere asla itaat etmiyerek istediği gibi reyini verecektir. Kendisine bu mevzuda tahdit koyanları derhal iktidardan indirecektir.

Kısa bir ifade ile demokratik rejim içinde yaşamaya azmeden milletler yukarıda izah ettiğimiz gibi evvelâ nesline hür ruhu aşılamağı gayret edecek ve aynı zamanda bu uğurda mücadeleye devam ederek demokratik rejimin teessüsü için elzem olan anayasa ve bunun derpiş edeceği müesseseleri kara-cak, bilhassa nesline hürriyet aşkını verecektir. Neslini diktatoryal değil, demokratik bir terbiye ile yetiştirecektir. Eğer nesline hür ruh vermez ve hürriyetsever yetiştirmez ve demokratik terbiye ile teçhiz etmezse, reyi ile iktidara getirdiği şahısların ufak bir inhirafları karşısında infialleri büyük ve devamlı olmazsa ve onları iktidardan derhal uzaklaştırmazsa, ilerde. İktidara gelecek olan kimselere de fena bir örnek vermiş olacağından, asla demokratik rejime nail olunamaz.

İstanbul

Sokağa atılanlar

Geçen hafta, misli görülmemiş .kesif bir sisin İstanbulu bastırdığı rutubetli Cumartesi gecesi, Fatih Camiinin önünde vukua gelen bir hâdise, tedavisi bir türlü başarılamadığından artık apseleşen bir yaranın, kanıyan başım teşkil ediyordu.

Memleketin istikbaldeki ümidi bir grup üniversiteli genç, Aralık ayının o soğuk gününde tahta ve kâğıt parçalarından meydana getirilen küçük bir ateşin verdiği sıcaklığın himayesinde, eğer varsa palto, pardesü veya trençkotlarına sımsıkı sarılmış vaziyette, açık havada titreşerek sabahı etmeğe çalışıyorlardı.

Zahiren gayet basit görünen hâdise şu idi: Fatih Camiinin avlusunda bulunan İstanbul Vakıflar Yüksek Tahsil Talebe Yurdundan, 48 öğrenci polis marifetile dışarı atılmıştı. Sebep, Yurt Talimatnamesinin "her sene okunan derslerin hepsi, okunduğu senenin sonunda" verilmesine amir bir maddesiydi. Halbuki çıkarılan öğrencilerden bir , kısmı, tek dersten takıntılı olarak 1 sınıflarını seçmişlerdi. Ancak Vakıflar Umum Müdürlüğünce bir üst sınıfa devam edebilmek hiçbir mânâ ifade etmiyordu. Yüksek tahsil değil de, lise veya ortaokul talebesi mevzuubahis olunca, o zaman mânâ değişiyordu. Nitekim Vakıflar Umum Müdürlüğünün lise ve ortaokul talebeleri için açmış olduğu yurtlarda, tek dersten borçlu olarak sınıflarım geçenler kapı dışarı edilmiyordu. Üstelik bir Arap saçından farksız olan İstanbul Üniversitesi Talimatnamesi dahi, tek dersten takıntılı olarak sınıf geçmeyi normal addetmekte idi. Görülüyordu ki, Yurt Talimatnamesi ile İstanbul Üniversitesi Talimatnamesi arasında bir intibak yoktu.

Eldeki talimatnameye göre Vakıflar İdaresi yüzde 100 haklı, talebeler ise yüzde 100 haksız olsalar dahi bugün, İstanbulda bir münasip ev, bir pansiyon veya bir yurt bulabilmek imkânsızdı. Takriben 15000 taşralı yüksek tahsil talebesinin mevcut bulunduğu İstanbulda, hali vakti yerinde talebeler bile açıkta kalmaya mahkûmdur. Hele İstanbulda, bilhassa Üniversite muhiti Beyazıt, Aksaray Şehremini gibi semtlerde, adına resmen "imar" denilen, aslında şehrin en fazla meskûn bölgelerinin ortasından otostrat geçirme faaliyeti neticesi mesken buhranı, değil kapı dışarı edilen 48 çok fakir talebeye, hali vakti yerinde ailelere bile yıkım olmuştu. Fatih Camii avlusundaki çoğu kimsesiz talebelerin ne büyük zaruretler içinde tahsillerine devam ettiklerini aksettirebilmek için, aralarında en iyi durumda sayılacaklardan sadece bir tanesini, Bursanın İsmetiye köyündeki 5 nüfuslu Konet ailesinin ortanca oğlu Orhanı misal olarak ele almak yeter de artardı bile: 10 dönümlük bir tarla ve mütevazi bir "fakirhane" den başka" hiçbir serveti olmayan 60 yaşındaki Ali Konetin senelik geliri 2.000 liradır. Evet 2.000 lira, yani ayda 165 lira... Kısacası, ince yapılı ve tatlı yüzlü Orhan Konet, Vakıflar İdaresinden diğer yurt arkadaşları gibi 100 lira burs ile enskripsiyon ve imtihan harçlarını almazsa, onun için yüksek tahsil bir hayal olacaktır. Maazallah Orhan Konet önümüzdeki imtihanların birinde başarı gösteremezse, o da 48 arkadaşı gibi kapı dışarı edilecektir. Son zamanlarda, İstanbuldaki üniversiteler, de Vakıflar İdaresinin aradığı gibi mutlak başarı sağlıyabilmek, hergün artan ve giriftleşen' müfredat programları karşısında, millî piyangodan en büyük ikramiyeyi kazanmak kadar tesadüfe ve şansa bağlı idi. Meselâ, İstanbul Hukuk Fakültesinin 6.000 mevcudundan 3.200 ü 8 veya 9 senelikti. ,

Geçen haftanın sonunda sokağa atılan 48 talebe şimdi, muvakkat ta olsa vaziyetlerinin üzerine kül serpebilmişler, belki de terki tahsil etmek mecburiyetini atlatmışlardı. Muhtelif makamlara müracaat etmiş, ler, hattâ Başbakanla dahi temas sağlamışlardı. Hâdisenin patlak verdiği Cumartesi gecesi, saat 23 te, aralarından bir tanesi, milletvekilleri hattâ bazı bakanların dahi gösteremediği bir başarı sağlamış, Beyfendi ile görüşmüştü. Bu cidden becerikli talebe ile Menderes arasındaki telefon muhaveresi şöyle başlamıştı:

"— Kimsiniz? Ne istiyorsunuz?!"

Sinirlenmeyiniz Beyfendi!

"— Beyfendiyle görüşmek istiyorum."

"— Buyrun."

Becerikli talebenin derdini anlatmasından sonra, muhavere İstanbuldaki ikâmetgâhı olan Parkoteliri hususî dairesinde Beyfendinin ahizeye söylediği şu cümlelerle son bulmuştu:

"— Derhal İstanbul Valisi ile temas edin. Kendisine ben de söylerim. Bu karar Vakıflar Umum Müdürlüğünde de iptal ettirilir."

48 talebenin bir ateş etrafında sabahlamasına, zabıta müdahele ediyordu. Aralarında bir de Başkotmiserin bulunduğu üç polis, iki bekçi ve bir de polis görevlisi jandarma» talebeleri dağıtmıştı. Polisler civarda bulunan bir kahvehaneyi, ,sahibinin evindeki yatağından kaldırıp açtırmış ve talebelerin sabaha kadar orada kalmalarını temin etmişti. Ertesi sabah aralarından bir heyet, Bern yolcusu F.K.G. in bıraktığı boşluğu doldurmak, İstanbullulara şirin görünmek için hiçbir fırsatı kaçırmamağa çalışan yeni Vali ve Belediye Başkanı Şişli Terakki lisesi Yurtbilgisi öğretmeni Mümtaz 'Tarhana ziyaret etmişti. Neticede temsilciler Yurt Müdürlüğüne, çıkarılan talebelerin geri alınmasına dair Tarhanın telefonla bir emir vermesini sağlamışlardı. Pazartesi günü ise Vakıflar Yurduna giden Tarhan, meseleye bizzat el koymuştu.

Yurtlar

Benim adım dertli dolap...

Genç Üniversite talebesinin mektubu şöyle başlıyordu: "İstanbula adım attığımız ilk gün, yurtların tamamen dolduğunu yurt müdürleri tebessümler arasında müjdelerler. Şimdi nereye baş vurabilirdik? Her açtığımız kapı şiddetle yüzümüze kapanmıyor muydu? Valiye mi gidecektik? Gazetelerde okumuştuk ya, mahut açılış merasiminde talebe sitelerinin kurulacağı artık bir gün meselesiydi. Şimdi gidip te ayni hikâyeyi mi dinleyecektik? Hem böyle kapı kapı dolaşacak vaktimiz mi vardı? Dersler başlamış, epeyce de ilerlemişti. Tek ümidimiz Talebe Federasyonunda idi. Ama oradan da aldığımız cevap bir tebessüm ve -maalesef- kelimesi oldu."

! Artık Üniversite' talebesi ile emlâk komisyoncuları arasında sıkı bir mücadele başlıyacaktı. Ve nitekini öyle oldu. Tam on beş gün Beyazıt-: tan Aksaraya, Sultanahmetten Edirnekapıya kadar aşındırmadığı komisyoncu kapısı, kendisinden en az 2,5 lira almıyan komisyoncu kalmamıştı. Nihayet bu' satırları yazmakta olduğu odayı 30 lira komisyon ücreti -gezmelere verdiği 22.5 lira hariç, ödiyerek 80 lira gibi cüz'i bir ücretle kiralamaya muvaffak oldu. Genç talebe 80 liraya cüz'i ücret diyordu. Çünkü suyu akmıyan buna mukabil tavanlarından yağmu-

Okuyucu mektupları

Bedâüzzaman hakkında

AKİS'in son sayısında Bedaüzzamana dair çıkan yazıyı hayretler içinde okudum. Demek modern Türkiyeniz hâlâ şeyhlerin ve dervişlerin barındığı bir memleket olmak vasfından kurtulamamış. Ben Said-i Nursi Hazretlerinin adını çok duymuştum ama nüfuz derecesi bu kadar geniş bir tarikatın alemdarı' olduğunu bilmiyordum. H e r sahada olduğu gibi .bu mevzuda da ' bizlerin gözünü açmış oldunuz. Son yıllarda Atatürk inkılâplarını dillerinden düşürmiyen partizanların acaba bu yazıdan alacakları bir ders yok. müdür? Şüphesiz vardır. Vardır ama dini politikaya âlet edenlerin gözleri hiç bir şeyi görmüyor. **Onlar için** tehlike yoktur. Memleketin yüksek menfaati çok şey ifade etmez. Yazıklar olsun.'

Necati Karasu - Afyon

Muhalefet hakkında

Sher türlü haksızlığı adeta büeçimlerden bu yana yapılan yük bir gönül ferahlığıyla kabullenen şu bizim muhalefet milletvekillerine bilmem ki ne demeli? Radyoda hakaret, gazetelerde tekzip başlığı altında hakaret, beslemelerin dilinde hakaret... Bu memlekette bir savcılık müessesesi yok mu? Var. Peki niye bu hakaretler karşısında harekete geçmiyor? Bu şartlar muvacehesinde o müessesenin kendiliğinden harekete geçeceğini beklemek bana biraz safdillik -gibi geliyor, iyi ama ortada bir müracaat, var inidir ki bunca hakaret cevapsız bırakılmaktadır. İşte bu noktayi tenvir edecek birini arıyorum. Hakkı aramamak haksızlığı kabul etmektir. Unutmayalım.

Hüseyin Aydan - Kars

Öğrendiğimize göre, Hükümet programının reye arzedilmesinin neticesi olarak 403 lehte ve 133 aleyhte rey kullanıldığı hakikati ortaya çıkmıştır. Bizler ise B.M.M. içerisinde muhalefet yekûnunun 133 olmayıp 182 olduğu kanaatindeydik. Meclis dışı beyanlarında meclisin gündemsiz toplanmasını ele alan. ve bu hususta günlerce Ulusa makale yazanların acaba böyle tarihî bir günde tam kadro ile Mecliste bulunmamalarının hiknŞieti nedir.? Netice ister değişsin, ister değişmesin, , muhalefetten beklenen her , milletvekilinin üzerine aldığı vazifeyi bihakkın yerine getirmesidir, Yoksa bu 403 lehte rey veren milletvekilinden 49'u muhalefet saflarındaki kişiler raidir? Bir seçmen olacak bunu ö ğrenmek arzusundayım.

Fevzi Sanlı - Tefenni

run olduğu gibi geçtiği odalara 200 lira veren arkadaşları vardı. Üniversite talebesi mektubuna şunları da ilâve etmeyi unutmamıştı: "Bu satırları romantik ve mübalâğalı bulanlara söyliyeyim. Şunu bilsinler, bu satırlara Çiçek Palas Otelinin 19 nolu odasında başladım, Revan Otelinin 6 nolû odasında devam ettim ve şimdi iki gün önce kiraladığım bir odada, pencere kenarlarından ciğerlerimi delmek istercesine saldıran rüzgâra, karşı iki büklüm olmuş bitirmeye çalışıyorum."

Evet, bir çok Üniversitelinin mektubu gibi bu mektup da böyle sona eriyordu.

Garp cephesinde yeni bir şey yok

Üniversite talebelerinin artık müzminleşmeye yüz tutan bu dertlerine bir çare bulunacak mıydı? Yüksek- tahsil gençliği yurt meselesinin politik konuşmalar dışında ele alınarak ciddî bir neticeye bağlanmasını arzu ediyordu. Nihayet geçen haftalar içinde bir Adana milletvekili meseleyi bir sözlü soru ile B.M.M. ne getirdi. C. H. P. milletvekili Ankara ve İstanbuldaki üniversite ve yüksek okullarda öğretim gören gençlerin yurt ihtiyaçlarının nasıl karşılandığını Millî Eğitim Bakanından öğrenmek istiyordu. Geçen haftanın başında Celâl Yardımcı, Büyük Millet Meclisi kürsüsünden Millî Eğitim Bakanlığının bu mevzudaki görüşünü açıklamış oldu. Celâl Yardımcının resmen bildirdiğine göre Ankara ve İstanbuldaki üniversitelerimizde 32426 sı Türk, 1367 si yabancı olmak üzere ceman 33793 talebe okumaktaydı. Bu iki şehirdeki resmî talebe yurtlarının sayısı ise 12'ydi. Millî Eğitim Bakanının verdiği izahata göre bu yurtlarda barınan talebelerin sayısı 4371 rakamıyla ifade edilmişti. Yarı resmî ve özel yurtlarda barınan talebe sayısı ise 3249 idi. Bu hesaba göre mevcut bütün yurtlarda barınan talebe sayısının 7620 rakamının üstünde olmadığı hakikati ortaya çıkmış oluyordu. 33793 e karşı 7620. Herhalde Milli Eğitim Bakanı aradaki farkın 26173 gibi büyük bir rakam olduğunu hesaplamamıştı. Elbetteki bu kadar, talebenin hepsi İstanbul ve Ankaray a taşradan gelmiş gençler . değildi. Aynı rakam içerisinde bu şehir sakinleri de yer alıyordu. Celâl Yardımcı yurda ihtiyacı olan talebelerin sayısını 5126 olarak açıklamıştı. Demek ki 29173 talebeden ancak 5125 kişi böyle bir meseleyle karşı karşıyaydılar. Acaba öyle miydi? Millî Eğitim Bakanına göre bu kadar talebeden kaçının İstanbul ve Ankaralı, kaçının da taşralı olduğunu tesbit etmek güç bir isti. Bu bir anket mevzuuydu. İyi ama 5125 rakamı nasıl tesbit edilmisti? Doğrusu blına kimsenin aklı ermemişti. Herhalde Celâl Yardımcı Anadoludan bu şehirlerimize gelen binlerce talebeyi unutmuş olacaktı. Gazetelerde her Allanın günü yüksek tahsil için İstanbula ve Ankaraya gelip te yer bulamadığı için memleketlerine dönen talebelere dair haberler yayınlanırken Bakanın bu şekildeki beyanları doğrusu 'hayâl kırıklığı yaratmıştı.

Boşa giden gayretler

Adanalı C. H. P. milletvekili meseleyi Bütçe Müzakereleri dolayısıyla Meclise getirmişti. İstiyordu ki bütçe görüşmeleri henüz bitmemişken ve elde fırsat mevcutken bu millî dâva bir hâl yoluna girsin. 5375 sayılı kanun gereğince bu mevzuda bir tahsisat ayrılırsa senelerden, beri ihmâl edilen bir mesele de böylece bir neticeye bağlanabilirdi. Meclis sıralarında da oturanların bir çoğu üniversite sıralarında dirsek çürütmüş kimselerdi. Milli Eğitim Bakanının, ver diği izahata göne yurtların dışında kalan 25173 talebeden nazari bir rakam olarak hiç olmazsa 10 bin talebenin güç şartlar içinde öğretim yaptığım kabul etmesi gerekirdi. Bu sebeple Bakanlık yeni talebe sitelerinin tesisi için Meclisten tahsisat istemeliydi.

Celâl Yardımcı, nedense C.H.P. milletvekilinin bu konuşması karşısında haddinden fazla sinirlenmişti. Halbuki Meclis kürsüsünden tenkid ve irşadı normal karşıladığım söylemeyi de. ihmal etmemişti. Açıkta kalan talebe sayısı 10 bin değil de 5125 idi. Bakan az evvel söylediklerini bu sözleriyle nakzetmiş oluyordu. Zamana ve ankete mütevakkıf olan bir mesele de böylece bir neticeye bağlanmış oluyordu. Anlaşılan rakamları konuşturmak için pek öyle anket yapmaya da lüzum yoktu. Sonra bu gibi işlerin her halü kârda bütçeden ayrılan para ile yapılmayacağı da bîr vakıa değil miydi? Elbet bunun da bir yolu bulunurdu. Hem memleketimizde üç tane değil altı tane üniversite vardı. Gerçi Atatürk Üniversitesi ve Karadeniz Üniversitesi açılmamıştı ama onların plân ve projelerinde, yurt mevzuuna geniş bir yer verilmişti. Ankara ve İstanbulda talebe sitelerinin yerleri bile tesbit edilmişti. Bunları görmemek için kör olmak lâzımdı. C. H. P. iktidardayken bunlar düşünülmüş müydü? Hem hükümet olarak, hem de "Millî Eğitim Bakanlığı olarak milletin ve gençlerin bahtiyar olmaları yolunda işte. pek âlâ çalışılmaktaydı. Ancak Meclis kürsüsünden bunları kemali ciddiyetle söyleyen Celâl Yardımcı bu meselenin bir yılan hikâyesi haline geldiğini unutmuşa benziyordu.

C. H. P. li milletvekili tekrar kürsüye geldiği vakit hayretini gizliyemedi. -Demek ki 5375 sayılı kanunun dışında da bir takım malî imkânlar bulunabiliyordu. Millî Eğitim Bakanlığı bütçesine konulacak ilk tesis masrafları tahsisat ile karşılanmaktaydı. Yurtlar ve talebe siteleri için böyle bir tahsisat konulmuş, muydu? Adana milletvekilinin öğren-" mek istediği buydu. Fakat öğrenemedi.

Millî Eğitim Bakanı, bu suale cevap vermemeyi tercih etmişti.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Doğu - Batı

Buluşamıyanlar

Dakikalardan beri elindeki gazeteyi dikkatle okuyan ' adam, bir ara birden başını yana çevirdi ve ayak ayak üstüne atmış, gözleri sigarasının dumanında, dalgın oturan arkadaşına:

"— Yahu söylesene Allah aşkına, dedi, şimdi bu adamlar birbirleriyle buluşacaklar mı, buluşmayacaklar mı?"

Yaşlı adam, dış politika meselelerine meraklı bir emekli idi. Bir haftadan beri gazetelerdeki dış politika ile ilgili hâdiseleri her an biraz daha artan, bir merakla takip ediyor ve kendi kendine bir türlü karara varamıyordu.

Pineau Gromyko Lloyd

Buluşacaklar mı, buluşamıyacaklar mı?

Meraklı okuyucunun buluşup, buluşamıyacaklarını bir türlü anlayamadığı kimseler, Batı ile Doğunun en yüksek kademeli idarecilerinden başkaları değildi. Geçen ayın ortalarında Pariste yapılan NATO Konseyi toplantısında Batılı Başbakanlar Sovyet Rusyaya, silâhsızlanma meselesinin görüşülmesi için, Dışişleri Bakanları kademesinde beşli bir konferansın toplanmasını teklif etmişlerdi. Halbuki Rus Dışişleri Bakanı Gromyko, Sovyet Yüksek Şûrasının NATO toplantısının hemen ertesinde yaptığı bir içtimada, Sovyet Rusyanın Dışişleri Balkanları kon. feransı fikrini tutmadığını açıklıyordu. , Gromykoya göre, silâhsızlanma meselesi ancak Sovyet Rusyanın kurulmasını istediği ve Birleşmiş Milletilerin bütün üyelerinden teşekkül edecek bir komisyon tarafından halledilebilirdi. Eğer Batılılar Sovyet Rusya idarecileıiyle bir masa etrafına oturmak istiyorlarsa, Bu masanın etrarında Dışişleri Bakanlarının değil, Başbakanların oturmasına rıza göstermeliydiler. Bundan başka, bu Başbakanların konuşacağı şey yalnızca silâhsızlanma meselesinden de ibaret olmamalıydı. Masanın etrafında toplanmışken bütün dünya meseleleri görüşülmeliydi.

Gromyko'nun yaptığı bu mukabil teklif Batı dünyasında hayret uyandırmıştı. Doğrusu istenirse, bu hayretin sebebi teklifin mahiyetinden gelmiyordu. Hayret uyandıran Gromyko'nun Batı tekliflerini cevaplandırmak için gösterdiği isticaldi. Bazıları Sovyet Dışişleri Bakanının bu hareketinden iyimserlik payı çıka- ' rıyorlar, bunun mutlak bir red cevabı olmadığını söyliyerek buluşma kapısının açık bırakıldığım ileri sürüyorlardı. Yalnız Sovyetler askerî alanda Batılılara nazaran daha üstün oldukları kanaati içinde bulunduklar rından kendilerini biraz naza çekmek istemişlerdi. Diğerlerine göre ise, bundan daha kesin bir red cevabı olamazdı. Zira Batılılar umumî meseleler üzerinde Ruslarla yapılan toplantıların hiçbir sonuca ulaşamıyacağını acı tecrübelerle anlamışlardı. Bu bakımdan, ağızlarını yoğurtla yakmak istemiyeceklerdi. Nitekim geçen haftanın başında, İngiliz Başbakanı MacMillan aynı şeyleri söyliyerek Rus teklifinin musibet bir teklif olmadığını belirtiyordu. Dulles ise daha ihtiyatlı konuşmuştu. Avrupalı dostlarına sormadan hiçbir cevap veremiyeceğini söylüyordu. Bu, Dulles'ıri olaylardan ders almak konusunda epey yol aldığım gösteren, hayırlı bir işaretti.

Mısır

Kahire Konferansı

Geçen hafta Kahire sokaklarında dolaşan bir turist, hiç düşünmeden, Babil Kulesinde bulunduğuna yemin edebilirdi. Sokaklarda rengârenk sarilere bürünmüş Hintlilerden, entarili Çinlilere kadar kırka yakın millete mensup insan dolaşıyor, otellerde yatacak tek boş yatak bulunmuyordu. Ancak, bu kadar insanın konuştuğu dil ne olursa olsun ağızlardan çıkan kelimeler aynı şeyi marad ediyordu: Sömürge aleyhtarlığı.. Zira geçen hafta Kahirede toplananlar bu şehre Asya-Afrika devletler konferansına katılmak üzere gelmişlerdi ve bu konferansın başlıca mevzuu da sömürge aleyhtarlığıydı.

Bilindiği gibi, Asya-Afrika devletleri konferansının birincisi 1956 yılında Bandung'da toplanmıştı. Ancak bu konferans resmî mahiyetteydi ve iştirak eden heyetler hükümet-, lerini temsil ediyorlardı. Halbuki şimdi toplanan Kahire Konferansı resmî mahiyette değildi. Kahire Konferansına katılan delegeler hükümetlerini değil, halkı temsil ediyorlardı. Yeni konferansın mahiyet bakımından Bandung'dakinden farklı olmasının birkaç sebebi vardı. Bir kere eğer konferans resmî olsaydı, Bandung'dan bu yana Asya ve Afrika devletleri arasında Batı veya Doğu blokları safında alınan yerler yüzünden görüş ayrılıklarının doğması ve bunların Asya-Afrika blokunu parçalaması işten bile olmazdı. Bundan başka, gene konferans resmî olsaydı, Komünist Çinin ve diğer komünist Asya devletlerinin katılması, Batılılara açık" bir meydan okuma addedilebilirdi. Bu ise, şu sırada, Mısır idarecilerinin işine hiç gelmiyordu.

Kahire Konferansının baş davetlilerinden biri de, hiç şüphesiz, toplantıya bir Asya devleti olarak katılan; Sovyet Rusyaydı. Sovyet Rusya, hukonferans sırasında, Batının askerî paktlarını takbih eden bir karar sureti çıkarmak için elinden gelen gayreti esirgememişti. Yugoslavya da, bir Afrika veya Asya devleti olmadığı halde bu konferansa müşahit yollamayı unutmamıştı. Bundan başka her fırsattan kendi lehinde bir karar çıkartmak sevdasındaki Yunanistan da Kahireye aynı şekilde müşahitler yollamıştı. Bu müşahitler delegeler, arasında .kendi dâvaları için adam avlamakla meşguldüler. Diğer

Cemal Abdülnasır ve Nehru
Tarafsızlığın şampiyonları

yandan, Batılılar bu sefer seslerini Asyâ-Afrika devletlerine duyuramamak durumunda bulunuyorlardı. Zira geçen sefer Bandung'da kraldan ziyade kral taraftarı olarak beliren Türkiye, Kahire konferansına katılmıyordu. Acaba bu sefer Konferans sonunda sömürgecilik aleyhinde ve tarafsızlık politikası lehinde gecen seferki kadar şiddetli bir tebliğ neşredilmemesinin sebeplerinden biri de bu mu olmuştu? Bu, kolayca cevaplandırılacak bir sual değildi.

İsrail

Şaka derken

Geçen hafta Kahirede Asya-Afrika devletleri konferansı yapılırken İsrailde de Başbakan Ben Gürion bir kabine buhranını savuşturmaya uğraşıyordu. Aslında bu buhranın ya. ratıcısı kendisinden başkası değildi: İstifa tehdidi bizzat kendisi tarafından savrulmuştu. Ancak yeniden kabineyi kuracak olan da kendisi olduğu için, buhran bir bakıma gene Ben Gurion için güçlük teşkil edecekti.

Geçen hafta İsrailde patlak veren kabine buhranı, Ben Gurionun koalisyonuna dahil olan solcu Ahşut Avoda partisinin, Başbakanın siyasetini beğenmemesinden ileri gelmişti. Bu parti mensupları, Ben Gurionu şahsî, bir dış politika takip etmek ve Batılılara aşırı derecede yanaşmakla itham ediyorlardı. Gene Ahşut Avoda'cılara göre Başbakan Federal Almanya ile siyasî münasebetler kurmaya da hazırlanmaktaydı. Nitekim, geçen haftalar içinde, Ben Gurionun önemli, bir siyasî şahsiyeti geçici bir görevle Bonn'a göndermeye hazırlandığı öğrenilmişti. Hitlerin Yahudi siyasetini unutamıyan İsrail bir türlü. Batı Almanya ile siyasî münasebet kurmamıştı. Şimdi nasıl olur da Ben Gurion kendi başına böyle hareketlere girişebilirdi? Başbakan bu hareketinin hesabını vermeliydi.

Ben Gurion ise bilhassa şu günlerde hiç de Ahşut Avoda'cılar' gibi düşünmüyordu İktisadi münasebetler bakımından Federal Almanya ile müzâkerelere girişmek İsrail için kaçınılmaz bir zaruret halini almıştı. Yollanacak önemli şahsiyetin Bonn'a siyasî münasebetler kurmak üzere gittiği ise tamamen yanlış bir iddia idi. Kabinedeki Ahşut Avoda'cı bakanlar bu inatlarından vâz geçmedikleri veya kabineden çekilmedikleri takdirde Ben Gurion istifa edecek ve yeni kabinesini onlarsız kuracaktı.

Doğrusu aranırsa Ben Gurion Ahşut Avoda'cıların öyle uzun boylu ısrar edeceklerini ve bir kabine buhranı yaratacaklarını ummuyordu. Ama haftanın ortalarına doğru Ahşut.Avodacıların hakikî bir direnmesiyle kar. şılaşınca, ister istemez istifa etmek zorunda kaldı.

Kabineyi yeniden Ben Gurionun kuracağı muhakkaktı. Ancak bu hâdise İsrail içinde de Batı aleyhtarı unsurlar bulunduğunu göstermek bakımından çok ilgi çekiciydi.

Endonezya

Karışık durum

Geçen 'Kasım ayının sonunda; Jakartada, bir el bombası patladı. Hedef Endonezya Devlet Başkanı Sokârnoydu ama bomba hedefinden biraz uzağa düşmüş ve Sokarno ölümü kıl payı atlatmıştı. O günlerde gelen haberler suikastın sağcılar tarafından tertiplendiğini gösteriyordu. Ancak, ondan sonra gelen haberler o kadar müphem ve o kadar birbirine aykırıydı ki, bu suikasttan sonra Endonezyada olup bitenleri anlamak, değme insanın harcı değildi.

Bu haberlere bakılırsa, Sokarnoya sağcılar tarafından yapılan .suikastı protesto maksadıyla, solcular büyük bir grev hareketine girişmişlerdi. Bu, bütün kaynaklarca ayni şekilde bildirildiğine göre, doğruydu.. Sonra, Başkan Sokarno grevcileri iş başı yapmaya zorlamak bahanesiyle Endonezyadaki Hollanda teşebbüslerini devletleştirdiğini ilân etmişti. Bu da doğruydu. Fakat ondan sonra işler birden karışıyordu. Bir habere göre sağcılar yeni bir tepki ile Sokarnoyu iş başından uzaklaştırıyorlar, başka bir habere göre ise Sokarno dinlenmek üzere memleket dışına bir yere gidiyordu. Bir kaç gün sonra da başka bir haber alınmıştı: Sokarno, Ocak ayı başlarında, resmî bir ziyaret yapmak üzere Hindistana gidecekti.

Bu son gelen haberlerin hangisi ve ne kadarı doğruydu? Bunu kestirmek kolay bir iş değildi. Bilinen tek şey, Endonezyadaki komünist nüfuzunun hergün biraz daha arttığı ve Başkan Sokarnonun da, bundan birkaç yıl önce şiddetle mücadele ettiği komünistleri kabineye almak zorunda kaldığıydı. Sokarno, böyle hareket ederken, komünistlerin kanun dışı hareketlerde bulunmalarına engel olmak gayesini güdüyordu. Ancak bu, elbetteki memleketteki sağcıların hoşuna gitmiyecekti. Nitekim sağcıların ilk tepkisi Sokarnoya yapılan suikast şeklinde tecelli etmişti. Peki ama, şimdi Endonezyada duruma komünistlerle işbirliği yapmamak taraftarı sağcılar mı hâkim olmuşlardı? İşte bu noktada bütün sualler cevapsız kalıyordu.

İşin aslı aranırsa, durumun gerçek hâkimlerinin solcular olması gerekiyordu. Zira gün geçtikçe Sokarnonun iş başından uzaklaştırıldığı yolundaki haberlerin asılsız olduğu anlaşılıyor, Endonezya Devlet Başkanının, memleketinin böylesine karışık olduğu iddia edildiği günlerde yurt dışına çıkması, dış politika hesaplarına verilirdi. Memlekete solcuların iyiden iyiye hâkim olduğunu gösteren son delil ise Endonezya Dışişleri Bakanının verdiği hayli sert bir beyanattı. Bu beyanata göre Endonezya, şayet Batılılar silâh vermezlerse komünist devletlerden silâh almakta bir an bile tereddüt etmiyeceklerdi.

GEÇEN YILA BAKARKEN

1958 yılının arifesinde, dünyanın dört bir yanında bir sürü yeni yıl mesajı yayınlandı. Bu mesajların hemen hepsinde 1958'in bütün dünya için hayırlı olması ve özlenen milletlerarası ferahlığın bu yıl olsun kurulabilmesi temennilerine rastlanmaktadır. Aynı temenniler, -okuyucularımız hatırlayacaklardır-, 1957 arifesinde yayınlanan mesajlarda da yer almışlardı. Bunlar geçen yıl boyunca gerçekleşememiş olmalı ki, ümitler 1958 üzerine toplanıyor.

Doğrusuna söylemek. gerekirse, 1957 yılı Batı dünyası için gerçekten ferahlık verici bir yıl sayılamaz. 1957 yılı, daha ziyade, Komünist devletler lehine gelişmeler gösteren bir yıla benzemektedir. Batılılar, bu yıl içinde, siyasî ve askerî üstünlüklerini Doğuya kaptırmış görünüyorlar. Ruslar, 1957 sonlarına doğru önce kıtalararası güdümlü mermilerini,- sonra da sputniklerini gökyüzüne fırlatarak, askerî kuvvet muvazenesi bakımından ilk defa Batıklardan daha ağır basar gibi oldular. Bu, onlara siyasî alanda daha rahat hareket etmek, şimdiye kadar takip ettiği savunma politikasından -hiç değilse soğuk harpte- saldırma politikasına geçmek imkânını da veriyor. 1957 ortalarına kadar yüksek, kademede bir toplantı için Batıya teklif üzerine teklif yağdıran Sovyet Rusya, füzelerini ve sputniklerini attıktıktan sonra sadece silâhsızlanma konusunda' büsbütün uzlaşmaz bir tavır takınmakla yetinmiyor, aynı zamanda Batılılardan gelen görüşme tekliflerini kabul etmeye de nazlanıyor. Rus sputnikleri Sovyet politikasına yalnız Batılılar karşısında hizmet etmiyor: İlim ve askerlik alanındaki Rus başarısı, bazı tarafsız devletlerin de Rusyaya meyletmesine, yol açtı. Tarafsız devletler, Rusyanın üstün durumu anlaşılınca iktisadî kalkınmalarını kolaylaştırmak için .ümitlerini ondan gelecek yardıma bağlamakta fayda görmeye başladılar.

Geçen yıl içinde Rusların siyasî üstünlüğünü sağlayan unsurlardan bir; diğeri de, Batılıların kendi aralarındaki anlaşmazlıklar oldu. Avrupa" içinde ve Rusyaya karşı menfaatleri birleşen Batılıların Avrupa dışında ve birbirleri karşısında menfaatleri ayrılmaktadır. Uzak ve Orta Doğuda, Kuzey Afrikada, Kıbrısta patlak veren bu menfaat ayrılıkları, 1957 yılında da giderilemediği için, Batılılar kendi aralarında hâlâ bir hareket 'birliği kuramamışlardır. Bu husustaki bütün ümitlerin toplandığı son NATO toplantısı ise, bir bakıma, bu ayrılıkları büsbütün ortaya koymaktan başka bir işe yaramamıştır.

Batılılar arasındaki bu ayrılıklara mukabil, 1956 yılı sonlarında içten zayıflamış görünen Sovyet bloku 1957 yılı içinde bu meseleyi halletmişe benzemektedir. Su sırada bu blok içinde bir görüş ve davranış ayrılığı olduğunu söylemek çok zordur. Komünist blokun politikası Moskovadân idare edilmektedir. Bu politikadan ayrılmak isteyenler ise ya Macaristan gibi zorla yola getirilmişlerdir, yahut da Çin ve Polonya gibi anlaşma yoluyla kazanılmışlardır. Komünizmin "yaramaz çocuk"u Yugoslavya da 1957 sonlarında Batıdan ziyade Doğuya teveccüh etmiş durumdadır.

Diğer yandan, Doğu ve Batı bloklarını idare eden liderler arasında yapılacak bir kıyaslama da pek Batının lehine sonuçlanmayaçaktır. Stalinin ölümünden sonra Kremlinde kurulan "kollektif idare'' sistemi, 1957 içinde son günlerini yaşamış, gibi görünmektedir.' S. S. C. B. Komünist Partisi Birinci Sekreteri Nikita Krutcef Haziran ayında Molotof, Kaganoviç ve Malenkofu yeni usullerle- tasfiye ederek idareyi eline almış bulunmaktadır. O günlerde, Krutçefin bu işi ordunun tuttuğu Mareşal Zukofun desteciyle becerdiği, söyleniyordu. Oysa Krutçef yıl sonlarına doğru Zukofu da tasfiye ederek Rusyanın tak "kuvvetli adam"ı olduğuna göstermiştir. Bir zamanlar Krutçefin ikizi diye anılan Bulganinin yıldızı da, parlaklığını kaybetmeye devam etmektedir.

Hür dünyanın liderlerine gelince, Batının 1 numaralı idarecisi Eisenhower Aralık ayının başında son iki yıl içindeki üçüncü rahatsızlığını geçirmiştir. Başkanın sıhhi durumu bütün hür dünyada cidî endişeler uyandırmaktadır. Batılı bir karikatürist, sputnikin gölgesindeki Batı dünyasını boş bir hasta koltuğuyla temsil ederek, bu endişeyi en güzel -ve en acı. bir şekilde ortaya koymuştur. İngiltere: emektar devlet adamı Edeni istirâhate çekmiş, onun yerine MacMillanı getirmiştir. Şimdiye kadar yalnız iç meselelerin imtihanından geçmiş MacMillan'ın milletlerarası alanda alacağı notu bu bir yıl içinde kestirmek imkânı olmamıştır. Fransa ise ananevi kabine buhranlarından 1957 yılında da kurtul mıştır. Sosyalist Mollet 'Mayıs aymda iktidardan çekilmiş, onun yerine gelen Radikal Bourges-Maunoury'nin ise ömrü uzun olmamıştır: Bir ayı aşan bir kabine buhranından sonra şimdi Fransa'yı Gaillard idare etmektedir. Onun da daha ne kadar iş başında kalabileceğini kestirmek, mümkün değildir.

i Son olarak Türkiyenin milletlerarası münasebetlerine temas edilirse, 1957 yılının Türk dış politikası için de pek başarılı bir yıl olmadığı söylenebilir. Kıbrıs meselesindeki taksim tezimizi bizden başka benimseyen devletin bulunmadığı artık açıkça görülmektedir. Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna kadar gelen Yunan karar sureti .bu karar suretinin 1956 yılında siyasî komisyondan döndüğü hatırlardadır- gerekli çoğunluğu ancak dört oy için toplayamamıştır. Dış politikamızda davranış değiştirilmediği takdirde Kıbrısa bu yıl self-determi. nation hakkının tanınabileceğini söylemek için kâhin olmaya lüzum yoktur. Orta Doğu meselelerine gelince, Türk dış politikası bu konuda da parlak bir imtihan vermemiştir. Büyük ümitlerle kurulan Bağdat Paktı bir görüş ve davranış birliğinden ziyade Amerikan yardımı çekmek amacıyla kurulmuş bir mekanizma olmak yolundadır. Arap Birliğinin kararlarını Bağdat Paktına tercih eden Irakın durumu, bu gerçeği apaçık ortaya koymuştur. Diğer yandan, Orta Doğuda bir savunma dispositifi olduğu söylenen- Pakta Amerikanın katılmaması, Bağdat Paktını bu gayesinden uzaklaştırmaktadır. Amerika-; nın şimdiye kadar Paletin askeri komite çalışmalarına iştirak etmesi ve hattâ bu ayın sonuna doğru Ankarada, toplanacak olan Başbakanlar kademesindeki toplantıya bizzat Amerika Dışişleri Bakanının da iştirak edeceği haberi bile bu gerçeği gizleyememektedir. Bu mahzurlar giderilmediği müddetçe, Bağdat Paktı Orta Doğunun durumunu güçleştiren unsurlardan **biri** olmakta devam edecektir.

Ç A L I Ş M A

İşçiler

Grev mi?

Geride bıraktığımız yıl içinde, Türk isçi hareketinin' büyük bir ilerleme kaydetmediği muhakkaktır. İşçilerin ekonomik, sosyal menfaatlerini ve haklarını korumak ve sağlamlaştırmak için mücadele imkânlarını tam olarak elde edemedikleri; aksine ellerindeki bazı kanunî imkânları da her gün biraz daha kaybetmekte oldukları meydandadır.

Türk işçisi I. ve II. Meşrutiyet ve hattâ Cumhuriyetin ilk yıllarında sendika kurmak hürriyeti ile grev hakkına sahip bulunuyordu. Fakat bu hak ve hürriyetler tıpkı diğer hürriyetler gibi memleketimizde pek ömürlü .olmamıştı. Her seferinde bunların yeniden elde edilmesi için mücadele etmek gerekiyordu. Tabiatiyle hürriyet ve hakların böyle kapanılıp kaybedilmesinin bazı sebepleri vardı.' Bunların başında şüphesiz,- elde edilen hak ve hürriyetleri korumak ve kaybetmemek için hiçbir .mücadele yapılmamış olması gelmekteydi. Vatandaş hak. ve hürriyetleri gibi, işçi hak ve hürriyetleri de bir defa kazanıldıktan sonra bunların korunması için mücadele edilmesi gerekiyordu. Çünkü uzun mücadeleler sonunda diğer vatandaşlara olduğu gibi, işçilere de bazı hak ve hürriyetlerini tanıyan idareler, bunu kendiliklerinden değil, fakat çeşitli baskılar altında kaldıklarından yapmaktaydılar. Bu sebeple hükümetlerin ilk işi, verilen bu hak ve hürriyetleri ilk fırsatta kısmak veya ortadan kaldırmak oluyordu.

Türk işçisinin uğradığı haksızlıklardan kendisini kurtarması, daha iyi bir hayata kavuşması için mücadele vasıtası olarak elinde bugün için sendikalardan başka bir mücadele vasıtası kalmamıştır. Yıllardanberi Türk işçisinin grev ve kollektif mukavele gibi artık dünyanın en geri memleketlerindeki işçilere tanınmış olan hakları kazanmak için yaptığı teşebbüsler maalesef bir netice vermemiştir. Bunda tabiatiyle tutulan yolun yanlış olmasının büyük bir rolü vardır. Nasıl Muhalefet kendisinin çalışmasına en elverişli şartların iktidar tarafından hazırlanmasını bekleyip kendisi hiçbir şey yapmıyorsa, işçiler de kendi 'durumlarının düzeltilmesini "başkaları" ndan beklemektedir. Halbuki işçilerin menfaatlerini kendilerininkine aykırı ve zıt görenler de işçinin hakkını kendiliklerinden vermiyeceklerdir. Hak ve hürriyetlerin elde edilmesi için ciddi bir mücadele yapılmadan, sadece verileni almak politikası güdülürse durumun kendiliğinden düzeleceğini beklemek yersiz olur.

Bununla beraber, bütün bu karamsar duruma rağmen Türk İşçi hareketinin insana ümit veren tarafları yok değildi. Türk işçisi önündeki engellere ve güçlüklere rağmen öğrenmeğe ve yolunu bulmağa gayret etmekteydi. Bu arada hakları çiğnendiği zaman işini bırakabilmekteydi. Son olarak İzmir liman inşaatı işçileri, ücretlerinin arttırılması yolundaki haklı isteklerinin uyutulması karşısında işlerini bırakmak zorunda kalmışlardı. İşçilerin bu hareketlerinin grev sayılabilmesi için bir takım şartların varlığı gerektiği halde buna hemen grev damgasının basıldığı, bu suretle işçilere karşı bir yıldırma politikası güdüldüğü görülmekteydi. Fakat bundan önce de İzmir isçileri müteahhidin iş şartlarını bozması karşısında işlerini bırakmışlar ve bu hareketleri başarılı olmuştu. O zaman olduğu gibi bu defa da işçilerin haklı oldukları anlaşılmaktaydı.

Türk işçi hareketinin geleceği hakkında insana ümit veren kanun çerçevesindeki bu fiilî mücadeleden başka, sendikalara karşı işçiler tarafından gittikçe artan bir alâka gösterilmesidir. Birlik ve federasyonların kapatılmasına ve çeşitli baskılara rağmen işçiler, sendikaların bugün değilse bile vakın bir gelecekte kendilerine neler sağlayabileceğini anlamışlardır. Bu sebepledir kî, sendikaların çalışmalarını işçiler yakından takip etmekte, sendika idarecilerini ehil işçiler arasından seçmeğe gayret etmektedir. Hattâ birçok iş kollarındaki sendikaların idarecileri yüzünden, iş göremez hale gelmeleri karşısında bu idarecileri işbaşından uzaklaştırmak veya yeni sendikalar kurmak yolunda bazı hareketlere bile rastlanmaktadır. Meselâ Türkiye gemi sendikasındaki huzursuzluklar aynı iş kolunda yeni bir sendikanın ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bununla beraber işçiler aynı iş kolunda iki sendikanın işçi hareketine zarar verebileceğim bildiklerinden birleşme yollarını daima açık tutmaktadırlar. Nitekim Türkiye Deniz ciler Sendikası da geçen hafta yaptığı olağanüstü kongresinde kuruluş sebeplerini açıkladıktan sonra, Türkiye gemi adamları ile birleşmeyi reddetmediğini bildirmiştir.

Bir yol inşaatında çalışan işçiler

Dert bir değil ki..

İkramiyeler

Dünyanın **birçok** memleketinde işçiler yılbaşı ikramiyelerini alıp **herkes** gibi **yeni yıl için** alışverişe çıkarken, Türk işçisi maalesef bundan mahrumdur. Ama bu, onun biricik mahrumiyeti değildir. Kış yardımı, ücretli yıllık izin gibi birtakım haklar da Türk işçisinin kavuşamadığı nimetler gibidir. Bu bakımdan yeni yıl şenlikleri Türk işçisi için büyük birşey ifade etmemektedir. O, herkesin yuvasında eğlenmek ve sevdiklerini sevindirmek için hazırlık yapan, alış-verişe çıkan vatandaşlardan tamamen ayrıdır. Ücreti günlük geçimini sağlamaktan **bile** uzakken yılbaşı eğlencesi Türk işçisi için ancak diğerlerinden farklı olduğunu ve sefaletini hatırlama için bir vesileden başka bir şey değildir. Türk işçisi, o, memleket ekonomisinin temeli olan işçi,' yılda bir gün olsun yakınlarını sevindirmek imkânından mahrumdur.Yılbaşı gecesi adam başına yüzlerce binlerce lira harcayarak sabahlara kadar eğlenenler, .hiç değilse yılbaşı mahmurluklarım geçirdikten sonra bir parça da yeni yıllarını iki, üç portakalı aralarında bölüşerek geçiren işçileri düşünmeli, onlara hiç değilse yeni yılda yeni imkânlar temin etmenin yolunu bulmalıdır.

K A D I N

Genç kadınlar arasında **bir** evdeki anne
Ayağın denk atılacağı çağ!

Aile

İntibak devresi

Kadın, çoğu zaman bir çocuk denilebilecek yaşta evlenir. Her bakımdan tecrübesizdir ve evinin, yani anasının babasının kuzusudur. Ona mesuliyet verilmemiştir, onun arzuları tekrarlatılmadan yapılmıştır, onun için bazan, muazzam fedakârlıklara katlanılmıştır ve o daima kıymetli, güzel, iyi telâkki edilmiştir. Fakat evlilik hayatına adım atar atmaz herşey değişmiştir. Kadın isterse çocuk denilebilecek yaşta olsun artık mesuliyetler yüklenmiştir: Ev idaresi, evlilik problemleri en insafsız hakikatları ile onu beklemektedir. Kadın, çok kısa zamanda evini temizlemesini, idare etmesini, yabancı bir insanla hayat arkadaşlığını idame ettirmesini öğrenmek durumundadır. Cinsî meseleler bazan en çapraşık vaziyette karşısına dikilmiştir ve çocuk sahibi olur olmaz mesuliyetleri bazan ezici bir mahiyet kazanmaktadır. Üstelik daima .sevilmeye, şımartılmaya alışmış olan bu kadın, aynı itinaları göremediği gibi, bunları kocasına göstermek zorundadır. Umumiyetle kadın, ne kadar genç olursa olsun, cevval zekâsı ve suplesi sayesinde, kadınlığı ile bu müşkülleri yenmeğe muvaffak olur.

Orta çağ

Evini idare etmeye, kocası ile olgun bir şekilde anlaşmaya başladığı zaman artık orta çağa girmiştir ve kendisini rahat ve mesut bir huzura terketmenin zamanı geldiğini sık sık tekrar etmektedir. İşte kadının en büyük hatâsı burada başlar. Çünkü ekseri, bu yaşta kadın kendisini bırakır, fazla kilolarıyla, yavaş yavaş benliğini istilâ eden ihtiyarlıkla mücadele etmez. Artık alışverişe çıkmak, terziye, berbere gitmek ancak çocukları içinse, ona zevk verir. Sık sık yaşlılığından bahseder, erken uyumak, iyi yemek ve âdetlerine mutlak surette sadık kalmak ister. Herhangi bir değişikliğe, fanteziye, sürprize, enerjik bir hamleye takadı yoktur.

Zaman faktörü

Zaman faktörü, ailede, kadının aleyhine ve erkeğin lehine yürür. Orta çağa girerken, kadının sükûnetle hatırlatmağa mecbur olduğu şey işte budur! Erkek, zamanla, cemiyette daha muteber, daha sağlam bir mevkie ulaşır. Kendi kendisine karşı güveni arttıkça da erkek âdeta gençleşir ve güzelleşir. Üstelik, kritik çağa girerken daima bir yenilik arzusu duyabilir. Muhitinde ise onu beğenen genç kızlar dahi vardır. İşte bu devrede erkek karısım "evdeki anne" olarak hatırlamamalıdır. Bu devrede kadın, her zamandan güzel, cazip, itinalı, değişik ve genç ruhlu olmak mecburiyetindedir. İhtiyarlık için para biriktirmek gayesiyle veya kızını **daha** şık gezdirmek bahanesi ile kendisine **hiç** para sarf etmiyen, arada sırada **kocası** **i**le başbaşa bir yemek yemekten **dahi** kaçınan kadın, hatalıdır. Bu yaşta, kadın, itinalı ve bakımlı olmak. şartı ile, gayet cazip olabilir. Tecrübe ona ayrıca, bir güzellik kazandırır. Tarihteki büyük aşkların büyük bir kısmı, hep orta çağa girmiş olan kadınlar için duyulmuştur.

Tehlike

Yalnız dikkat edilecek çok mühim iki nokta vardır. İtina ve bakım demek lüzumsuz gençlik iddiası demek değildir. Orta çağa girmiş bir kadın erkeği yâlnız cildinin güzelliği ile değil, içinin güzelliği ile, kibarlığı, zekâsı, inceliği ve olgunluğu ile cezbeder. Evi caziptir, es dost oraya uğrayıp bir çay içmekten,- bir plâk dinlemekten, tatlı tatlı . konuşmaktan zevk duyarlar. Bu yaşta kadın bilgili ve yardımseverdir. Herkes onunla beraber bulunmaktan iftihar eder, idarelidir, ölçülüdür ve bütün bu meziyetleri içinde temizliği, zarafeti ile de göz alıcıdır, dinlendiricidir. İkinci mühim nokta, orta çağa giren kadının lüzumsuz kıskançlıklara, komplekslere, huysuzluklara kapılarak etrafındakileri bezdirmemesidir. Zaman kadının aleyhine yürür **ama** bunun telâfi çaresi ancak ve ancak sükûnetle tedbirlere baş vurmaktır. Bu da orta çağa girmiş bir kadının her sahada, kendi kendisine olan güveninin artması ile mümkündür.

Çarşı - Pazar

Bekleyen derviş...

Yaşlı hanım elindeki torbayı yere koydu ve kuyruğun en arkasındaki sıraya girdi. Hâdise Selanik caddesinin köşesindeki Et Balık Kurumu satış mağazasında cereyan ediyordu. Bir saatten fazla zamandır et bekleyen halkın gözleri kapılarda idi... Arada, bir ses:

"— 'Geldi, geliyor" diyordu.

O zaman bütün başlar doğruluyor, ümitler kâbarıyordu. Ama bir benzetme olmuştu; caddeden geçen başka bir kamyondu.' İşte böyle sukutu hayallerden sonra halktan birisi muhakkak tezgâh arkasındaki memurlara çatıyordu:

"— Hani yârim saatte et gelecekti?''

Memurlar bu tip suallerden bıkmış, usanmışlardı. Başlarım kaldırmadan fiş hazırlamakta devam ediyor, ekseri cevap bile vermiyor, duymamazlıktan geliyorlardı. Fakat doğrusu onları çileden çıkaracak müşteriler de vardı. Geçen Cumartesi günü "sakatat" kısmında siyan mantolu bir hanım:

"— Telefon edin ve kaçta geleceğini öğrenin, burada boş yere beklemeyelim" diye .tutturmuştu.

İşin fenası, herkes onun fikrindeydi. Herkesin işi gücü vardı. Yaşlılar ayakta durmaktan yorulmuşlardı, gençler ince çorap ve iskarpinleri ile, soğuktan titrediklerini hissediyorlardı. Bir hanımın çocuğu mektepten dönecekti ve evde kapıyı açacak kimse yoktu. Bir diğeri sabah dokuzda alışverişe çıkmış ve henüz kuyrukta beklemekten başka bir şey yapamamıştı, evde bekleyen işleri düşündükçe aklı duruyordu. Bir ihtiyar adam ise:

"— Tek ciğer gelsin on saat beklemeye razıyım" diyordu.

Çünkü torununda zafiyet vardı

Bir kasap vitrini
Karamanın koyunu...

ve doktor ciğer tavsiye etmişti ama tezgâh arkasında sakin sakin duran memurlar kamyonların kaçta geleceğini bilmedikleri gibi içinden ne çıkacağım da bilmiyorlardı. İhtiyar geçenlerde iki saat beklemişti de neticede eli boş dönmüştü, çünkü dille beyin gelmişti ve adam başına tek beyin dağıtmışlardı. İki saat işi gücü bırakıp tek bir beyin alabilmek pek birşey ifade etmiyordu.

Gözler saatte, kapıda, memurların sakin çehrelerinde endişe ile dolaşıyordu. Siyah mantolu hanım, tekrar:

"— Lütfen telefon edip sorunuz ve bize gelip gelmiyeceğini bildiriniz" . dedi.

Memur nihayet başını kaldırdı ve "— Telefonlar işlemez" diye cevap verdi.

"— Neden?"

"— Bozuk!"

İşte o zaman kuyrukta sessiz bekleyen bir erkek isyan ediverdi:

"— Be birader sizin telefonlar hiç mi tamir görmez? geçen hafta aynı mazereti söyledin."

Memur da nihayet insandı, birden o da öfkelendi:

"— Bize ne söylüyorsunuz? Elimizden ne gelir. Yukarıya şikâyet ediniz!"

O da haklı idi.. Zaten herhangi t bir işte haksız olanı bulamadığımız için değil miydi ki birşey yapamıyorduk. Silahtan dakikalar geçtikçe kuyrukta ahbaplıklar teessüs etmişti. Herkes derdini bir birine anlatıyor, içini dökerek rahatlama yolunu buluyordu. Bu arada birbirlerine yemek tarif eden, pahalılıktan bahsede, dertlere çare arıyanlar da vardı. Bazıları ise bedbini ancak "gülümsiyerek dinliyor ve mütemadiven saati soruyorlardı. Nihayet Et Balık kurumuna ait kamyonlar sokakta görünüverdi. Bir kaynaşmadır oldu. Herkes sıkı Sıkı yerine sahip olmak niyetinde idi, ahbaplıklar unutuldu. Memurlar önlüklerini takmışlar, tepsileri almak üzere hazarlanıyorlardı, fakat tam o sırada koşarak gelen bir memur, ortaya bomba tesiri yapan bir havadis attı:

Sakatat gelmiyecekti, halk beyhude yere beklememeliydi!

' Kuyrukta müthiş bir uğultu yükseldi. Memurlar sakin sakin önlüklerini çıkarıyorlardı. Yaşlı hanım mütevekkil, yerdeki torbasını- aldı. Tam iki buçuk saat beklemişti. Gençler bi-

Taklitçilik

Jale CANDAN

Yeni yıla girdik: Gelecek günlerin mümkün mertebe neşeli ve mesut geçirmesini arzuladığımız için de Yılbaşı gecesini evlerimizde veya eğlence yerlerinde tesbit ettik,. Sevdiklerimize, yakınlarımıza hediyeler aldık. Eğer hayatımızda üzücü hâdiseler olmuşsa, bunları geçen yılın sırtına yükleyip teselli aradık ve yeni ümitlerimiz için dürt elle yeni yıla sarıldık. Eskiyi unutup yeniye koşmak olmasa hayat muhakkak ki mânasını kaybederdi, medeniyet olmazdı, terakki olmazdı, saadet ümidi mevzuubahis olamazdı. Fakat şurasını da unutmamak lâzımdır ki, eski günlerin hatıraları, eski âdetler, geçmiş tecrübeler bizi biz yapan şeylerdir. Onların yardımı olmadan yarını kuramayız. Onları kaybedersek şahsiyetimizi, benliğimizi kaybederiz. Bu fert için de, millet için de böyledir. Fakat bizim gibi üst üste inkilâplar yapmış olan bir cemiyette bu mevzuda bazan üzücü tezat-' lara rastlamamız da tabiidir. Bizde bir tip aile var ki geçmişle bütün ilgisini kesmiş gibi görünür. Evlerine bakarsanız eskiye ait tek şey yoktur. Modern koltukların yanı başında ne bir eski vazo, ne dededen kalma bir küçük eşya, ne de kıymetlendirilmiş bir hâtıra görebilirsiniz. Eski âdetler de bu evde tamamiyle terkedilmiştir. Çocuklar bayramları bizim, çocukluğumuzdaki sevinçle beklemezler, yeni ayakkabılarını koyunlarına alıp yatmazlar, büyükleri ziyaret bir külfettir, mendil dağıtmak unutulmuştur. Dışardan gelen her şekil yeniliğini hayranlıkla karşılamaktan başka hususiyet göstermeyen bu tip aileler dünyanın neresinde olursa olsun muallâkta gibidir ve köksüzdür. Kök olmayan yerde alınan her yenilik sathi kalır, fayda temin edemez ve tatsız olur. Bu köksüzlük büyük şehirlerimizde birçok inşaatlarda, eğlence yerlerinde, sanat eserlerinde de göze çarpmaktadır. Uzak memleketlerden, değişik iklimlerden getirilip olduğu gibi şehirlerimize oturtulan birçok binalar, acayip şekilleri ve renkleriyle bize hiç bir şey ifade edememektedir. Bir ressam tasavvur edelim ki, dış memleketlerde en sanatkâr muhitlerde yetişmiştir, büyük sanatkârların eserleriyle doludur, bu ressam şayet Anadoluyu tanımıyorsa, dâvalarımıza dertlerimize lâkaytsa, nereden geldiğini bilmiyorsa, eskiyi sevmesini öğrenememisse bu meralekette iyi bir ressam olmasına-. imkân var mıdır? Amerikan veya Avrupa filmlerini taklit eden bir Türk filminin kötü bir kopya olmaktan ileri .gitmesi tasavvur edilebilir mi? Başka memleketlerin milli kıyafetleri bize ne ifade eder? ve meselâ Christmas ağacı bize ne söyler? Düşünüyorum, Christmas ağacı deyince aklıma daha ziyade sarı saçlı mavi gözlü çocuklar geliyor, gördüğüm bazı filmleri, kitapları, sevdiğim ecnebi dostları hatırlıyorum. Süslü çam ağacını fevkalâde dekoratif Ve güzel buluyorum, ama işte o kadar.. Bir ecnebi gibi, ona bakınca içim titremiyor, o bana anamı, evimi, çocuklarımı hatırlatmıyor,, ona bağlı ne iyi ne de kötü hâtıra? larım var. İşte bunun için de Yılbaşına doğru, Ankarada birçok eğlence yerini ve pastahaneleri süsleyen çam ağacını yadırgıyorum. Müessese sahiplerinin bunu ecnebiler için yaptıklarını kabul etmek çok zordur. Çünkü onlar bu ağaçların en güzellerini eylerinde yaptılar ve yılbaşı ile ilgisi olmayan dini bayramlarım hep evlerde geçirdiler, Türk dostlarının tebriklerini de evlerinde kabul ettiler. Bizim son senelerde artan çam ağacı merakımız olsa olsa yine kötü bir şekil taklitçiliğidir ve manasızdır.

Elbette ki yeni anlayışa göre giyineceğiz, evlerimizde, binalarımızda, sanat eserlerimizde yeni zevk ve yeni teknik hâkim olacak, siyasi ve içtimai mevzularda batıdan birçok ve birçok yenilikler artacağız, taassuba kaçan bir muhafazakârlıktan ise düşmandan kaçar gibi kaçacağız ama bütün bu yenilikleri benimsiyebilmemiz, onları kendimize mal edebilmemiz için onlara kendimizden birşeyler katmamız lâzımdır ki bu da benliğimizi, hususiyetlerimizi, güzel âdetlerimizi muhafaza etmemize ve faydasız şekil taklitçiliğinden kaçınmamıza bağlıdır. Taassup gibi, şuursuz taklitçilik te bir milletin istikbali için muhakkak ki çok tehlikelidir.

raz daha şanslı addedilebilirdi. Bir koşudur tutturdular ve diğer satış tezgâhlarında yeniden şanslarını denemeye gittiler. Siyah mantolu hanıma gelince:

"— Bir telefon her şeyi halledebilir. Telefonla sorarlar, etin kaçta hattâ ne çeşit geleceğini öğrenir ye ilân ederlerdi. Vallahi gazeteye vereceğim!" diyordu.

Soğuktan elleri mosmor olmuştu. Ayaklarım sürüyerek söylene söylene çekti gitti.

Moda

Gündüz bluzları

1958 kış modasının en bariz hususiyeti bluzların kazandığı ehemmiyettir. Gündüzleri evde veyahut büroda, kadının en büyük kolaylıkla giyineceği kıyafet dar bir etekle yünden veyahut jarseden yapılmış bluzlardır. Bu bluzların eteğin üstüne serbest şekilde düşürülmesi ye belin kemerle sıkılmaması da şarttır. Hattâ bel hattının, penslerle, fazla gösterilmemesi ne de dikkat etmek' lâzımdır. Bu tip rahat bluzlarda kollar ekseri düşük olarak takılmıştır, yaka ya hiç yoktur ya da Dek sade ve herhangi bir kolyenin, iğnenin takılmasına müsait şekildedir. Yünün memleketimizde pek bulunmaması, fiatların yüksek ve kalitenin düşük olması bizi jarseyi tercih etmeye sevketmelidir. Yünlü, jarse bilhassa müsaittir. Piyasada bulunan ince şal desenli yünlüler de bluz yapmak için çok elverişlidir. Fakat çiçekli kumaşlardan uzun kollu, şömizye biçimi bluzları tercih etmek lâzımdır. Zaten prensip olarak neş'eli, frapan

Yün bir bluz

En sade kıyafet

Bir gece **bluzu**

Garnitürü: Bir broş

kumaşlarla klâsiğe kaçan biçimleri ve ciddi kumaşlarla da dekolte biçimleri seçmek daha muvaffakiyetli netice verir. Jarselerden ve ince düz yünlülerden yapılmış olan bluzlara bir iğne, bir çiçek, bir uzun kolye takarak süslemek mümkündür ve bu takdirde dümdüz biçilmiş kolsuz ve yakasız bir bluzla gece dansa gitmek dahi kabildir.

Gece bluzları

Fakat yeni modanın hususiyetini teşkil eden şey elbetteki senelerden beri zaten mevcut olan jarse ve yün işi gündüz bluzları değildir. Bu senenin en büyük hususiyetini muslin, lâme ve sim iplikle örülmüş bluzlar teşkil etmektedir. Müslin bluzlar için beyaz, kırmızı, eflâtun, pembe, kısacası her renk mübahtır. Gündüz bluzlarının aksine gece bluzları eteğin içine girmekte, bazan belde birkaç çiçekle, bol bir kuşakla toplanmaktadır. Müslin bluzların biçimi bazan sade bir şömizyeden ibarettir. Bilhassa frapan renkliler için bu biçimi tercih etmek ve bu biçimi bir kolye, iğne, çiçekle süslemek mümkündür. Tamamiyle kolsuz, açık yakalı bluzlar da vardır. Bunların büzgüleri arkada bağlanan bir geniş biyenin, içinde toplanmıştır. Turvakar kollu acık veya kapalı yakalı her türlü biçim de mevcuttur. Müslin yerine organze veyahut naylon tipi yeni kumaşlardan kullanmak mümkündür.. İşte senelerden beri demode addedilen bu tip gece bluzları güzel bir gece etekliğl ile mükemmel bir dans elbisesi olmaktadır. Etekler için en gö,zde kumaş renkli, parlak satenlerdir ve bu tip bluzların altından düz hat üzerine kesilmiş geniş ve zengin pleli etekler tercih edilmektedir. Eteğin içine sokulan veyahut bluzun kumar, şından bir kuşağın içinde toplanan- yeni gece bluzlarının en bariz hususiyetleri blûzan olmalarıdır. Yani bedene yapışık değil bol olarak biçilmişlerdir ve yalnız belde toplanmışlardır.

Sim iplikle örülerek hazırlanan gece bluzlarına gelince; bunlar dar eteklerle giyilmektedir, eski zamanın kolsuz, yakasız, tığla örülmüş dümdüz bluzlarını hatırlatmaktadır. Hafif bir bolluk belden aşağıda biten l lâstik örgü ile toplanmıştır ye bluz müslin ile duble edilmiştir. Bluz modası, gündüz olduğu gibi gece için de büyük rağbet görmüştür. Çünkü hem yüze yakışır, hem daha kolaylıkla temin edilebilir, hem de çuval modasından çekinen birçok kadınlar için can kurtarandır.

Kadınların ortaya attığı yeni bir moda da, yün ve orlon ceketlerin gece ceketi olarak giyilmelerini mümkün kılmıştır. Bu ceketlerin iliklenen ön kısımlarını inci ile, pulla işliyerek süslemektedirler. Birçok memleket-, lerde bu işli motifler hazır olarak satılmaktadır ve kadınlar bunları alıp bluzlarına iliştirmekle iktifa etmektedirler. Gece bluzlarının da gündüz bluzlarının da en büyük fayda gardrobu kolaylıkla zenginleştirmeleridir. Kalmış parçalardan, bozuntulardan yeni yeni bluzlar diktirmek veya dikmek hiç te zor birşey değildir. Bluz modası iyice yerleştiğine göre artık hiç bir kadın "benim gece elbisem yok" diyemiyecektir.

Şömizye biçimi bluz

Gardrobun zenginliği

C E M İ Y E T

Bildirildiğine göre yüksekten gelen bir emre uyularak İstanbul Bahar ve Çiçek Bayramı bu yaz Gülhane Parkından başka bir yere nakledilecektir. Bu işle uğraşmak için kurulan komite gerekli incelemelerden sonra bayramın yeni yerinin salatalıklarıyla meşhur Lânga semti olmasını karar altına almış bulunmaktadır. Yalnız küçük bir zorlukla karşılaşılmıştır: Nakil için lüzumlu para yoktur ve bulunması da imkânsız görülmektedir. Maamafih aklı başında vatandaşlar buna pek üzülmüş değillerdir: zira nakil tahakkuk ederse eğlencelerin yeni adının da "Bahar ve Hıyar Bayramı" olmasından korkulmaktadır.

Gözü dönmüş bir yobaz sürüsünün karşısına tek başına dikilmeğe cesaret ettiği için yirmi dakikada kafası testereyle kesilerek can veren Kubilâyı yirmiyedinci ölüm yıldönümünde anmak maksadıyla Mustafa Kemal Derneği Gazeteciler Cemiyetinde bir toplantı tertipledi. Bu toplantıda konuşan Dernek Başkanı Muhtar Kumral şöyle dedi: "Geri anlayış, tarihte yüz yıldan beri hızını alagelmiş bir geriliğin eseridir. Cumhuriyetin ilânına rağmen bunun bir a n a kaybolacağını düşünmek yanlı bir yoldur." -Cumhuriyetin ilânından, bu yana otuzdört yıl geçmiştir.- Daha sonra dernek tarafından yeni bir çarşaf kanunu ön tasarısı hazırlandığını müjdeleyen başkan, bu mevzuda da şunları söyledi: "Meclisin geçen devresinde de'bazı milletvekilleri bir çarşaf kanunu tasarısı hazırlamışlardı. Fakat bu tasarı nedense Meclise verilmedi." En aydınlanınız otuzdört yıla "bir an" diyecek kadar sabırlı ve müsamahakâr oldukça hep bu "nedense" ler içinde bocalayacağımıza ve bütün ön tasarıların çarşafa dolaşacağına kimsenin şüphesi bulunmamalıdır.

Prenses Fazıla

Resmini çekmek bile yasak

İstanbuldan geçen Seylân Adası Genel Valisi Sir Claude Corea muhabirlerle görüştü ve Birleşmiş Milletlerde hükûmetinin Kıbrıs işinde çekimser kalmasını şöyle izah etti: "Biz iki tarafın Kıbrıs meselesini sulhçu ve adilâne bir tarzda halletmeleri için vakit bırakmağa karar verdik. Adanın istikbaliyle en yakından ilgili insanların menfaati için 6u işe mutlaka sulh içinde çare bulunması lâzımdır."

Vefasız dostumuz Irakın bize yüz milyon borcunu vermeyip menfi reyini vermesine rağmen, müstakbel kraliçesi Prenses Fazıla ile ailesi ve Prens Abdülillah Bağdata giderken uğradıkları İstanbulda azamî tantanayla karşılandılar. Daha uçakları meydana inmeden Emniyet Müdürü Hayrettin Nakiboğlu sayın prensesi gazetecilerin melanetinden ve foto muhabirlerinin savletinden korunma işini bizzat üstüne aldı ve "Resim çekenin makinesi gider!" diyerek fotoğrafçıları memur refakatinde pistten çıkardı. Gelenleri Cumhurbaşkanımızın yaveri ve Vali Muavini karşıladılar. İstikbal merasiminden sonra prenses ve maiyeti polis otomobillerinin refakatinde Hiltonun Cadillac arabasıyla otelde kendilerine ayrılan Akdeniz ve Karadeniz dairelerine teşrif buyurdular. Ertesi sabah ta kafile Bağdata gitmek üzere hususî bir Irak uçağına binmeden evvel Prens Abdülillah Cumhurbaşkanı Celâl **Bayar** tarafından kabul edildi.

İngiliz Tıp Derneğinin Beyruttaki Ortadoğu bölümü toplantısından dönerken memleketimize uğrayan meşhur gudde mütehassısı Dr. Raymond Greene bir muhabire şu meraklı bilgileri verdi:' "Vücutta iyot miktarının normalden aşağı' olması bir nevi deliliğe sebebiyet vermektedir. Limanlarda iyot bakımından çok zengin olan balık yendiği için buralarda bu hastalığa rastlanmaz. Fakat İstanbulda rastlanıyor. Şehriniz dünyada bu tip deliliğin görüldüğü tek limandır. Neden oluyor anlayamadım!''Sayın doktoru aydınlatalım: İstanbulda iyot var ama meselâ otuz liraya satılan lüfer, meselâ lodosta karaya oturan tren, meselâ Beyazıt meydanı, Vesaire de var!

Tulûatçı Aziz Basmacı Ankaradan yapılan bir tâyinle İstanbul Radyosunda ihdas ediliveren "tiyatro müşavirliği" mevkiine getirildi. Son seçimlerden biraz evvel girdiği D. P. lehine yaptığı propagandanın karşılıksız kalmasının bu partinin ananevi efendiliğine sığmıyacağını düşünen vatandaşlar, tâyini tabiî karşıladılar. Aynı ölçülerle, bir "Dramatik İşleri Tedvire Memur Devlet Bakanlığı" ihdasının ve bu mevkie de Muammer Karacanın tâyininin bir gün meselesi olduğu söylenmektedir.

Aziz Basmacı

Müşavir

Memleketimize atom gelmeden ihtilâfı geldi. Küçükçekmecede kurulacak atom reaktöröyle alâkalı bulunduğu tahmin olunan bir anlaşmazlık yüzünden Ord. Prof. Fahir Yeniçay Türkiye Atom Enerjisi Komisyonundan istifa etti.

Serbest güreş şampiyonlarımızdan Adil Atan, güreşi büsbütün serbest zannederek İzmirde bir şahsı dövmüştü. Bu yüzden İzmir- 2. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından kendisine verilen iki ay hapis cezası Temyizce tasdik olunduğundan Adil pehlivan adalete paçayı kaptırdı. İstanbulda yakalanıp İzmir Cezaevini boyladı.

Birçok ideolojiler hudutlarımızdan içeri girince tanınmaz hale gelirler. En son bu akıbete Egzistansiyalizm duçar oldu. Hasekide bir marangoz atölyesinde çırılçıplak yakalanan A. isimli cm dört yaşında kızla dört delikanlı, poliste kendilerini "Bizim yaptığımız egzistansiyelliktir'' diye müdafaa ettter. Şimdi Emniyet Müdürlüğüne bir de Egzistansiyalizm Masası ilâvesi düşünülmektedir.

S İ N E M A

Bergman "Anastasia"
Melodramatik oyun

Filmler

"Hileli aşk"

İki yıl önce İstanbulda gösterilen "Les Belles de Nuıt . Gece Güzelleri "nde Rene dair, her devrin bir önceki devrin hasretini çektiğini ileri sürüyordu. "Les Grandes Manoeuvres . Hileli Aşk" ise yaratıcısının, ilk dünya savaşından önceki günlere, Fransızların "la belle epoque _ Güzel Çağ" diye adlandırdıkları yıllara hasretini duyuruyor. "Hileli Aşk" iki yönden ele alınabilir. Mahallî âdetlerin ve yaşayışın hicvedildiği bir tarihî film ve bir aşk hikâyesi. Eserin adını önce "Don Juan'ın Cezalandırılışı"' koymayı düşündüğüne göre, Clair aşk yönünü daha mühimsemiş olabilir. 1910 sıralarında küçük bir taşra şehrinde geçen olaylarda, kadından kadına koşan bir çapkının, sonunda âşık oluşu, fakat kendi oyununa kurban gidip sevgilisini elden kaçırışı anlatılıyor. Clair, konuşmalarının birinde "Hileli Aşk"ı bir çapkınlık komedisi olarak başlatıp bir aşk dramı olarak bitirmek istediğinden bahsediyor. Rejisör bu düşüncesini gerçekleştirebilseydi belki film ilk yarısında komedi, ikinci yarısında dram olmak gibi bir muvazenesizliğe kurban gidebilir, lüzumsuz bir ahlâkçılığa bürünebilirdi. Bu haliyle "Hileli Aşk" bir zekâ esen olduğunu belli eden, iyice hesaplanmış, zarif bir film. Aynı üslûp, aynı fantastik hava ve hafiflik baştan sona kadar aksamadan devam ediyor.

Aşk oyunları

Filmin kahramanı Armand. devrinin gözde erkek modasına uygun bir çapkın. Parlak üniformalı, sırma apuletli, ince belli, ince bıyıklı, sevimli, konuşkan, zarif bir süvari teğmeni. Askerî birliğin küçük taşra şehrindeki yaşayışı, subaylarla siviller arasındaki aşk rekabeti, devrin kendine mahsus eğlence şekilleri, kıyafetleri, âdetleri, balcılar, dedikodular "Hileli Aşk" ta büyük bir ustalıkla canlandırılıyor. Armand (Gerard Philipe) böyle bir çevre içinde, Parisli bir dulu (Michele Morgan) baştan çıkarmaya çalışıyor. Çevrenin bu aşk hikâyesine göre çok daha başarılı işlediği söylenebilir. Boynuzlu kocalar, kıskanç âşıklar, koca arıyan kızlar, kapana düşen erkekler, rakip çapkınlar, aşkı ciddiye alanlar, almıyanlar herbiri üzerinde ayrı ayrı durulmuş tipler olarak Ortaya çıkıyor. Dekorlar ve kostümler, gerçeğe yakınlıklarından çok, "labelle epoque"a duyulan hasreti ifade edecek güzellikte stilize edilişleriyle göz dolduruyor. Renk düzenlenişlerindeki ustalık, kullanılan renk işlemi o devrin salon ressamlarının tablolarını hatırlatan bir atmosfer yaratıyor. Mizansen, aktörlerin oyunu, figüranların kullanılışı bir bale koreografisi kadar muntazam, hesaplı ve muvazeneli. Bütün bunlar sürükleyici konusuyla birlikte "Hileli Aşk"ın güzel bir eser olmasını sağlıyor.

Filmin ilk yarısına kadar olan kısımlarda çeşitli aşk motifleriyle tam bir çapkınlık komedisi işleniyor. Fakat Clair'e göre aşk ciddî bir şeydir; şakaya ve alaya gelmez. Onun için ikinci yarıda Don Juan'ın cezalandırılması icabediyor. Ama film, Clair'in niyet ettiği gibi ikinci yarısından sonra bir aşk dramı olmuyor. 1923 ten beri film çeviren kıdemli sinemacının zaten kalıplaşmış üslûbu da buna pek müsait değil. Clair'in istihzası, derin bir hiciv haline geçmiyor. Kahramanlarına karşı davranışı soğukkanlı ve heyecansız. Kamerası onlara belli bir mesafeden fazla yaklaşmıyor. İç dünyalarına girmek, . heyecanlarının, isteklerinin, endişelerinin, ümitlerinin pek derinine inmek istemiyor. Akılcı Clair, yarattığı kişilerin duygularını fazla şişirmekten kaçınıyor. Bu durumda, aşk, iddiasının aksine, alayla karşılanan, pek ciddiye almıya gelmiyen insanî bir zaaf olarak kalıyor. İnsani münasebetler birçok eserinde olduğu gibi "Hileli Aşk"ta da bir entellektüelin zekâ oyunları seviyesini aşmıyor. Samimiyetle inanılan, bağlanılan bir mesele olmuyor.

Teğmen Armand'ın sevgilisini tam yola getireceği sırada vazifeyle uzak bir yere gönderilişi, Marie-Louise'in bu aşk hikâyesinin bir oyun olduğunu öğrenişi, Armand döndükten sonra kısa buluşmaları, nihayet belki de bir daha hiç görüşmemek üzere teğmenin birliğiyle büyük manevralara çıkması filmin iyimser havasını karartmamaktadır. Böylece "Hileli Aşk", başlangıcındaki neşeli, oynak ve alaycı gidişini sonuna kadar muhafaza ediyor. Her ne kadar Clair, aşk hikâyesinin gelişmesinde gayelerine tam manasıyla ulaşamıyorsa da, bu şekilde, filmin bütünlü-

Ingrid Bergman **ile** Anatole **Litvak**
"Sanat için değil, para için..."

gü **sağlanıyor,** muhtemel **bir** muvazenesizliğe kurban gitmesi **önleniyor.** Rene Clair'in bu ilk **renkli** eseri bir **şaheser,** yahut büyük bir film değil; fakat rejisörün ikinci dünya **savasından sonra** yaptığı filmlerin en iyi olduğu kanaatini uyandıracak güzellik, sürükleyicilik ve sağlamlıkta...

"Anastasia"

Bir müddet önce Almanyada Anna Anderson adlı bir kadın mahkemeye müracaat 'etmiş, son Rus Çarının kızı Anastasia olduğunu söyliyerek çarın Londra bankalarındaki mirası üzerinde hak iddia etmişti. Fakat Anastasia olduğunu ispat edecek yeter miktarda delil olmadığın? dan dava düşmüştü. Bu hâdise, gazete ve mecmualar için uzun müddet magazin malzemesi temin ettiği gibi sinemacıların da dikkatini çekti. Almanlar, Anna Anderson'un Anastasia olduğunu kabul eden, tarihi dokümanlara dayanan bir film ' yaptılar. Hâdise aydınlanamadığı, halde herşeyi olmuş bitmişi göstermek Alman filminin başarısızlığına sebebolmuştu. Aynı konuyu ele alan Amerikalılar ise daha kurnazca hareket ediyor. Anatole Litvak'ın rejisörlüğünde çevrilen "Anastasia", ortaya çıkan kadının çarın kızı olup olmadığı üzerinde durmuyor; filmin asıl mevzuu bu kadının etrafında dönen dolaplardan meydana gelmektedir.

İhtilâl sırasında Rusyadan kaçan ve Parise yerleşen sürgün Ruslardan eski bir general (Yul Brynner), eski bir banker (Akim Tamiroff) ve eski bir ilahiyat öğrencisinden (Sacha Pitoeff) meydana gelen bir dolandırıcılık ekibi mirastan istifade etmek işin ortaya bir Anastasia çıkarmağa çalışıyorlar. Uzun zaman tımarhanede yatmış, başından türlü hâdiseler geçmiş Anna adlı bir kadın Anastasia'ya çok benzemektedir. General Bounine' idaresindeki dolandırıcılık ekibi Annayı (Ingrid Bergman) ellerine geçirip onu Anastasia rolüne hazırlıyorlar. Anna kimdir? Neyin nesidir? Bunu kendisi de bilmiyor.. Böylelikle film, Hitchcock'un da çevirmekten kaçınmıyacağı yarı mizahî bir şüphe ve esrar melodramı hâline geliyor. Anatoje Litvak'ın idaresi, uzayan konuşmalar altında ezilmeden, filme seyircinin ilgisini uyanık tutan bir akıcılık sağlıyor. Zengin salon dekorları, tarihî kostümler. De Luxe gibi sakar bir işleme rağmen zaman zaman çok iyi renk düzenleri, romantik fon müziği, seyirciyi meşgul etmekten başka" bir gaye gütmeyen Litvak'ın hedefine ulaşmasını kolaylaştıran unsurlar arasında. Film, Anastasia olduğu iddia edilen kadının şahsiyetinden çok çevresindeki tipler üzerinde durmaktadır. Dejenere olmuş eski Rus asillerinin sürgün hayatları, muhafaza etmiye çalıştıkları saray âdetleri, birbirleriyle münasebetleri alaylı bir ifadeyle anlatılıyor. Bu arada Ingrid Bergman'ın hiçbir fevkalâdeliği olmıyan rolü ile nasıl olup da bir sürü mükâfat kazandığına şaşılabilir. Hitchcock'un yahut Rossellini'nin filmlerinde başarılı oyunlar çıkaran Ingrid Bergman "Anastasia"da birkaç melodramatik 'çıkıştan başka varlık göstermiyor. Zaten oldukça sathî bir mevzuu olan film, oyuncuların karakter kompozisyonları yapmasına imkân bırakmıyacak kadar dar sınırlı. Kahramanlardan biri filmin bir yerinde "Biz bunu sanat için değil para için yapıyoruz" diyor. Artık oldukça yaşlanmış olan rejisör Litvak da "Anâstasia"yı hazırlarken ihtimal başka birşey düşünmüyordu. Ama yaptığı işi bildiği için yüzüne gözüne bulaştırmıyor. İncir çekirdeğini doldurmıyacak bir hikâyeyi bütün bir film boyunca seyirciye ilgiyle seyrettirebiliyor. Anastasia,. son çar ve ailesi ihtilâlciler tarafından kurşuna dizilirken hafif bir yarayla ölümden kurtuldu mu? Anna acaba hakikaten Anastasia mı ? Film bu soruların etrafında dolaşıp duruyor. Sonunda bütün esrar, bütün şüphe olduğu gibi kalıyor. Bu arada seyirciler arasında anlatılanların ciddi olduğunu sananlar varsa; şu son sözle aydınlatılıyorlar: "Temsil bitti, evlerinize dönün."

M. Morgan ile R. Clair
Sanat için...

ÖZEL SİNEMA İHTİYACI

Halid REFİĞ

*Büyük şehirlerimizde **sinemaya ilgi gittikçe** artıyor. Bilhassa su **sop,** iki yıl **içinde, magazin** olmıyan sinema yazılarının, film tenkidlerinin günlük gazetelere devamlı olarak yerleşmesi, dergilerde eskisinden daha çok ve **daha** ciddi sinema yazılarına rastlanması, iyi filmlere gösterilen rağbetin artması bunun delilleridir. Galatasaray Lisesinde kurulan Sinema Derneği,' bu derneğin faaliyetlerini takibeden kalabalık bir topluluk, gençlerin sinemayla gittikçe fazla ilgilendiklerini gösterdiği gibi, daha büyük yaştakilerin de sinemayı yeniden keşfetmek üzere olduklarını ortaya koyuyor. Bu yıl film ithalcilerinin de az çok bir gelişmeye uyan bir yol tuttukları anlaşılmaktadır. Nitekim mevsim başında ilân ettikleri listelerde önemli ve dikkate değer birçok yabancı füme rastlanıyordu. Bugün bu eserlerin çoğu salon bulamamak yüzünden raflarda bekletilmektedir. Piyasaya çıkabilenler ise, seyircisini macera filmlerine yahut aşk melodramlarına alıştırmış bir. sinema salonunda yadırganmak durumuna düşüyor. **Ciddi** sinemaya artan rağbet, iyi filmlerin varlığı ve sinema salonu yokluğu özel bir sinema ihtiyacını zaruri hale getiren sebeplerdir.*

*Daha küçük, daha mütevazı ve samimî bir salonda gösterilecek kültür ve **sanat** değeri olan **filmleri** devamlı olarak seyredecek bir se yirci kütlesi, İstanbul ve Ankara gibi şehirlerimizde yetişmiştir. Bunu, tiyatro ve müzik gibi öbür sanat kollarına **gösterilen** rağbetten de anlamak mümkündür. **Böyle** bir sinema salonunu, salon bulamıyan yeni filmler besleyebileceği gibi, elde bulunan klâsik eserler ve değerlerini muhafaza eden eski filmler de her zaman için sağlam bir kaynak sayılabilir. Burasını merkez kabul eden bir sinema derneğinin kurulması; yabancı kültür heyetlerinden film teminine, Unifrance, Unitalia ve benzeri teşekküllerle anlaşmalar yaparak özel film gösterileri **tertiplenmesine** imkân hazırlayabilir.*

*Özel sinemaların ve sinema derneklerinin seyirci yetişmesinde büyük rolü vardır. **Hele** sinema öğretiminin akademik bir teşkilâta bağlı olmadığı memleketlerde bu rol daha da genişler; filmler ve yaratıcılar üzerine tertiplenecek konuşmalar ve tartışmalarla ufak çapta bir okul vazifesi görerek amatör ve profesyonel sinemacıların yetişmelerini de kolaylaştırır. Özel sinemacılık, memleketimizde, kendisini ayak-, ta tutacak çevrenin gittikçe büyüdüğü, boş bir alan olarak durmaktadır.*

Konserler

Obua, piyano ve orkestra

Cemal Reşit Rey şiddetli bir soğuk algınlığı yüzünden hasta yatarken, İstanbul Şehir Orkestrasının geçen hafta Pazar sabahı Şan sineması salonunda verdiği konseri Ekrem Zeki Ün idare ediyordu. Şayet ilân edildiği gibi şef - bestecinin yeni obua konsertosu çalınabilseydi, konserin büyük bir özelliği, olacaktı Fakat prova. azlığı yüzünden besteci oserini çaldırmaktan vazgeçmeyi ve ilk icrasını gelecek mevsime bırakmayi tercih etti. Yerine, obua solisti Celâl Akatlar gene de ilgi çekmektengeri kalmıyan bir eseri, Haydn'ın obua konsertosunu çaldı. Şehir Orkestrasının birinci obuacısı ve İstanbulun musiki muhitlerinin iftihar ettiği bir musikişinas olan Celâl Akatlar bu iftiharı haklı gösteren, bir nefes çalgısıyla konser vermenin güçlüğünü dinleyiciye ancak pek kısa süreler içinde hissettiren, temiz, kontrollu, yer yer virtüöz ehliyetine yaklaşan bir icrayla partisini çaldı. Solistin tek ihtiyacının, daha fazla konser tecrübesi olduğu bu seviyeli icradan anlaşılıyordu.

Prova azlığı konserin başlıca kusuruydu. Bu eksiklik bilhassa, orkestranın solistlere -diğer solist, piyanist Verda Ündü- refakatinde hissediliyordu. Yoksa şef Ün, bilhassa kendini göstereceği parça olan Mozartın "Jüpiter" senfonisine iyi hazırlanmış olduğunu belli ediyordu. Küçük bir sesle, nefes çalgılarını öne alarak ve bunların yaylılarla olan münasebet muvazenesini kurarak, müstakar tempolar ve hafif vuruşlarla çaldırdığı senfonide klâsik safiyet ve Mozart zerafeti vardı. Fakat şefin Mozart anlayışı ve "Jüpiter" senfonisine kendisini hazırlayışı derecesi orkestranın "dağınık icrası yüzünden uygun bir açıklama zemini bulmuş olamadı. Çalgı gruplarının içinde ve birbirleri arasındaki beraberlik eksikliği, tereddütlü girişler ve genel olarak sallantılı bir icra çok daha parlak olabilecek bir başarıyı gölgeledi. Bunun sebebi,- prova azlığı olduğu kadar, orkestranın değişik bir şefe kolayca intibak edememesiydi. İstanbul Şehir Orkestrasının kurulduğundan beri aynı şefin -Cemal Reşit Reyim idaresi altında olması gerçi bu topluluğa istikrar, karakter ve düzen kazandırmıştı. Fa. kat öte yandan misafir şefler tarafından pek seyrek olarak idare edilmesi yüzünden de bir sertlik edinmiş, "souplesse" kazanamamıştı. Bu eksiklik şüphesiz ki, yeni bir şef kürsüye çıktığında, bol sayıda provayla giderilebilirdi. Fakat Ekrem Zeki Ün bu bahta erişememişti. Bununla beraber şef, orkestra üyelerinin gösterdiği iyi niyet ve işbirliğine müteşekkirdi.

Ekrem Zeki Ün
Tek kusur: Prova azlığı

Celâl Akatlar gibi, konserin diğer solisti Verda Ünün de konser tecrübesine ihtiyacı vardı. Genel olarak yılda bir defa konser vermek, bir profesyonel musikişinas için herhalde yetmezdi. Bayan Ünün Chopinin Fa Minör Konsertosunu çalışı tam manasiyle tatmin edici olamadıysa sebebi bu pişkinlik eksikliğinde aramak doğru olurdu. Yoksa piyanistin romantik' musikiye bilhassa bir temayülü vardı. Zaten şimdiye kadar solist olarak sahneye çıktığında daha çok Rahmaninof, Grieg, Liszt gibi bestecilerin konsertolarını seçmiş olması da bunu gösteriyordu. Pazar sabahı Chopinin ikinci konsertosunu çalışı, Verda Ünün, formunda olduğu havasını bulduğu bir günde, bu bestecinin musikiyle dinleyici arasındaki teması tesirli bir şekilde temin edecek uygun bir aracı olabileceğini düşündürüyordu. Gelecek ay Ankara Müzik Festivalinde aynı konsertoyu ve Ekrem Zeki Ünün konsertosunu. çalacak olan Verda Ün iyi bir gününde olduğu takdirde Ankaralılara herhalde, nadiren aldıkları bir musiki zevki verebilirdi.

Yapılanlar ve yapılacaklar

Ekrem Zeki' Ün Türk musiki hayatının adı sık sık duyulan, 'şöhretli simalarından değilse, bunun sebebi şöhrete lâyık olmayışında değil, yaşadığı yarı 'inziva hayatı ve sanatı hakkındaki görüşleridir. Türkiyede sanat musikisine ilgi gösterilmeyişi ve halkın alaturka iptilâsı onu küskünlüğe sevketmiştir. Oparlörlerinin alaturka musiki kustuğu bir vapurda bu miskin seslerden kendini kurtarabilmek için iki tahlisiye sandalının arasına gizlenmiye mecbur kaldığını anlatması, musiki hayatındaki davranışının bir sembolü olarak alınabilir.

Fakat Ekrem Zeki Ün, Türk musikisinden nefret eden bir besteci değildir. Musiki, Türk folkloruyla beslenmiştir. Fakat sanat musikisi yazan bir bestecinin, folkloru tekrardan kaçınması ve folklorla şahsiyeti birleştirmesi gerektiğine inanmakta, bu yolun en güzel örneği olarak da Bartok'un musikisini almakta, eserlerindeki Bartok tesirini reddetmemektedir. Halk ritinlerinin muğlak, **fakat** hünerli bir şekilde birleştirilmesi, Ekrem Zekinin musikisinin ilk dikkat çeken vasfıdır.

Eserlerinin sayısı sorulduğunda sadece iki kuartetini» piyano ve şan parçalarını, korangle ve orkestra için konser parçasını, piyano ve Obua konsertolarını ve bestelemekte olduğu bir senfoniyi zikretmektedir. Eski eserlerini beğenmemekte, onları ya yok etmekte ya da bir köşeye kal. dırıp unutmaktadır. Sanatçının yap tığıyla değil, yapmak istediğiyle yaşadığına, eskileri beğenmenin bir çeşit ölüm olduğuna inanmaktadır. Geleceğe yönelmiş bir sanatçı olarak, sanat görüşleri de zamandan zamana değişmektedir: "Musikimde Asyal bir iptidailiği ararken bir de bakıyorum ki tasavvufu tekrarlamak isteği bende uyanmış."

Bugün 48 yaşında olan Ekrem Zeki Ün, İstiklâl Marşımızın bestecisi Zeki Üngörün oğludur ve ilk musiki eğitimini de babasından görmüş, daha sonra Ste. Jeanne d'Arc, St. Michel gibi okullarda bu eğitimini ilerletmiştir. 1923'te, Ulvi Cemal Erkin ve Adnan Saygunun da dahil olduğu bir öğrenci kafilesiyle Parise gitmiş, Ecole Normale'da Jacques Thibaud ile keman ve Georges Dandelot ile armoni ve kompozisyon çalışmıştır. Memlekete dönüşünde Cumhurbaşkanlığı Orkestrasının şef yardımcısı olmuş, aynı zamanda bu orkestrayla keman solisti olarak çalmıştır. 1934 yılında, İstanbula ' dönmüş ve Capada, öğretmen Okulları Eğitim Enstitüsü Musiki, Seminerlerinde Öğretim vazifesi almıştır. Aynı zamanda oniki yıldır İstanbul **Kon**servatuvarında keman ve orkestra öğretmenidir. İki yıl. müddetle Adinolfi adlı bir öğretmenden gördüğü dersler dışında kendi kendini yetiştirmiş bir piyanist olan ye oniki yıl kadar önce istanbul Konservatuarının açtığı piyano öğretmenliği imtihanını birincilikle kazanıp bu konservatuarda vazife alan Verda Ünle yirmi yıldır evlidir. Musikişinas çift daima beraber konserler vermiştir. Bu konserler, geçen Pazar misali, Ekrem Zekinin orkestrayı idare etmesi ve Verda Ünün solist olarak çalması halinde olduğu gibi, keman ve piyano resitalleri şeklinde de verilmiştir.

Ankara rnıusükiseverleri gelecek

POZNAN ZAFERİ

İlhan K. MİMAROĞLU

Kemancı Ayla Erduranın Polonyada, Poznan şehrinde yapılan milletlerarası Wieniawski keman müsabakasında beşinciliği kazanmış olduğunu, gazetelerimizden birkaçının birinci sayfasına sıkıştırılabilmiş kısa bir radyo haberinden öğrendik. Dünya huzuruna yüzümüzün akıyla çıkarabileceğimiz iki kemancıdan biri olan Erduranın, "Kemanın Chopin'i" diye anılan ünlü Polonyalı bestecinin adım taşıyan bu önemli müsabakada kazandığı derede, memleketimizde icra sanatının -ve bilhassa bu sanatın keman dalının durumunu aksettirmekten çok uzaktır ve yer aldığı seviyeden çok yükseğini temsil etmektedir. Fakat gene de bu netice millî gururumuzu okşuyor. Tıpkı piyanist Ayşe Gül Sarıca ile kemancı Suna Kanın Pariste, Marguerite Long . Jacques Thibaud müsabakalarında aldıkları -tuhaf bir tesadüf . beşincilikler gibi. Bir Türk olarak gurur duymamak elde değil. Hele, öteki müsabakaların temsil ettiği milletlerin musikideki ilerilikleri hesaba katılırsa. Erduranın katıldığı müsabakada birincilikten, dördüncülüğe kadar olan dereceleri alanlardan biri Amerikalı, biri Fransız, ikisi de Rusmuş. Musikide en çok yükselmiş mennleketlerden üçünün temsilcileri. Bunların arasında bir de Türkün adı geçiyor. Ne güzel!

Fakat bu gurur ve sevine acaba dayanıksız değil mi? Gerek Ayla Erduranın, gerekse Suna Kan ve Ayşe Gül Sarıcanın kazandıkları başarıların Türklükle ilgisi sadece bu genç sanatçıların taşıdıkları nüfus kâğıdına bağlıdır. Bu memleket onları bu dereceye ulaştırmak için ne yapmıştır? Üç sanatçı da Allah vergisi kabiliyete sahip olarak -bir tesadüf eseri. Türkiyede doğmuşlardır. Sonra talih onlara yaver olmuş ve böylece ikisi Fransada -Kan ve Sarıca-, diğeri de önce Amerikada ve sonra kısa bir müddet Rusyada -Erduran. eğitim görmüşler, bu sayede bugünkü derecelerine erişmişlerdir. Eğitimlerini Türkiyede görmek bahtsızlığına düşen birçok ' istidadın ne hale geldiğini görüyoruz. Bir Ankara Devlet Konservatuvarı mezununun milletlerarası bir müsabakada başarı kazandığı gün gerçekten bir millî şerefe hak kazanmış olacağız. Şimdilik bu şeref, Fransaya, Amerikaya, yahut Rusyaya aittir.

Herhalde günlük basınımızda da bu düşünce vardı ki Erduranın Poznan başarısı hakkında eksik bilgiyle yetinildi. Bugüne kadar hâlâ Wieniawski müsabakasının nasıl cereyan ettiğini, müsabaka parçalarının neler olduğunu, jürinin kimlerden meydana geldiğini, hattâ birincinin, ikincinin, üçüncünün ve dördüncünün kimler olduğunu bilmiyoruz. Olay, keman müsabakası değil de bir futbol maçı olsaydı, gazete okuyucusu bütün olup bitenleri en ince teferruatına kadar öğrenecekti. Zarar yok. Wieniawski müsabakasının doğru ve teferruatlı neticesini bu işi benimsiyenlerden, yabancı dergilerden, daha da iyisi, memlekete döndüğü zaman Erdurandan öğreniriz.

ay verilecek musiki festivalinde Verda Ünün piyanosunu ilk defa dinlemek ve Ekrem Zekî Ünün besteciliğini tanımak fırsatını bulacaklardır.

Sanatçılar

Fransadan bir piyanist

Fransa, piyanist memleketi değildir. Alfred Cortot gibi tapılan bir tefsirci bile piyanisttik bakımından kusurlu ve falsoludur. Oysa Fransız Kültür Merkezi, Türkiyede açtığı musiki kültürü kampanyasının 1957-58 mevsimi programında piyanist kontenjanını çok geniş tutmuştur. Bu yıl Ankara ve İstanbul dinleyicilerine sunulacak altı icracıdan dördü piyanisttir ve listeye, evvelki yıl burada verdiği konser "felâket kelimesiyle vasıflandırılabilecek olan Samson François da dahildir.

Bu yıl dinliyeceğimiz Fransız piyanistleri listesinin başında gelen Vlado Perlenputer de yukardaki görüşün istisnalarından değildir. Gerçi seçkin bir Ravel tefsircisi olarak tanınmaktadır ve bu bestecinin piyano eserlerinin tamamım plâk üstüne çalmış, batılı tenkitçilerin takdirini kazanmıştır. Fakat piyano edebiyatının diğer dallarında aynı başarıyı gösterecek çapta bir piyanist olmadığı geçen hafta memleketimizde verdiği konserlerde Türk dinleyicisine açıklanmıştır.

Vlado Perlemuter, konser ilânlarında "virtüoz" sifatıyla halka takdim ediliyordu. Oysa hu kelime, Perlemuter'in çalışına yakıştırılamıyacak vasıflardan birini, ifade ediyordu. Çok kere dikkatsizce, mânası düşünülmeden kullanılan bu terim, teknik mükemmelliği ve icra kesinliğiyle alâkalıdır. İstanbulda, Cemal Reşit Rey idaresindeki şehir orkestrasının refakatiyle çaldığı Beethoven'in Beşinci konçertosunun daha ilk ölçülerinde piyanist, herşeyden önce virtüoz parlaklığından mahrum olduğunu **açıkladı.** Eser ilerledikçe solistin diğer eksiklikleri de ortaya çıktı. Tuşesi genel olarak kuruydu. Renklendirmesinde istikrar yoktu. Piyanodan çıkardığı mat sesler arasında zaman zaman, ancak Ravel'e yakışabilecek renkler yer alıyordu. Tefsirciliğinde duygu derinliği ve münevver seçkinliği yoktu. Nadiren bir cümleyi iyice mafsallanmış ve açıkça çizilmiş olarak başından sonuna kadar götürebiliyor ve eserin safhaları arasında bir mantık bağı kurup muvmanları bir bütün halinde meydana çıkaramıyordu. Girift bir' ritmi aydınlatamaması, ritm duygusunun az gelişmiş olduğuna delâlet ediyordu. Bu bilhassa bulanık kalan üçüncü muvman için söylenebilirdi.

Konserin ikinci kısmında çaldığı, Franck'ın "Senfonik Varyasyonlar"!, mizacına ve piyanistik teçhizatına çok daha uygun olduğu için daha üstün bir başarıyla icra edildi. Fa. kat ek parça olarak Vlado Perlemuter, Chopin'in eserlerini çalmakla hata etti. Gerçi Franck'ın musikisiyle yaratılan havayı bozmamak için Chopin'in musikisi uygun bir seçmeydi. Fakat mânasını açıklamak için icracısından her şeyden önce piyanistliğe müteallik üstün meziyetler isteyen bu musiki, Perlemuter'in imkânlarının ötesindeydi. Chopin'lerini dinledikten sonra pek az dinleyici, Fransız piyanistin resitalinde de bulunma arzusunu hissetti.

İstanbul gene operasız

Yeni mevsimin başladığı Ekim ayından itibaren üç ay bekledikten sonra İstanbullular bu yıl operasız kalacaklarını geçen hafta öğrendiler. Sebep: parasızlık. İstanbullular bu kararı mevsimin ortasında değil, meselâ geçen yazın başında öğrenmiş olmalıydılar. Fakat Devlet Operasını idare edenler, değil yalnız opera idareciliğinin, geniş mânada idareciliğin ilk basamaklarına bile adım atmamış olduklarından, üç dört ay sonrasının plânlarını zamanında hazırlayıp açıklamak gibi "fantazi"lerden tabiatiyle habersizdiler. .

Geçen yıl İstanbula gitme kararı verildiği saman, operanın onbeş günde bir 400 küsur kilometre ötede bir şehre taşınıp geri dönmesinin mahzurlarına işaret edilmiş ve bu mükerrer yolculukların, operanın normal çalışmasını baltalıyacağı belirtilmişti. Fakat bu yıl, yolculuk yapılmadığı halde Devlet Operasının geçen yıldan daha perişan bir dununda olması, bu müesseseyi uçuruma sürüklenmesini çabuklaştıran tek sebebin İstanbul seferleri olmadığını gösterdi.

Zaten geçen yıl, Devlet Tiyatrosu Umum Müdürü Muhsin Ertuğrullun İstanbul seferlerine İstanbul halkına faydalı olmaktan çok, İstanbulda gelişmeye başlayan "yerli" opera faaliyetlerini 'baltalamak ve kendi hegemonyasını rakipsiz bırakmak hırsının saikiyle karar verdiği hissediliyordu. Bu yıl da aynı hırsın tat-

min edilmiş olması üzerine yolculuktan vazgeçilmiş olduğu düşünülebilir. İstanbul operacılarına öldürücü bir darbe indirilmiştir ya! Maksat halka hizmet etmek, operasız bir şehre opera götürmek olmadığına göre artık yolculuğa hiç de lüzum yoktur. Bu karar mevsimin ortasında açıklan» malıdır ki, İstanbullular kendi yağlarıyla kavrulabilmek için gerekli zamandan bile mahrum kalsınlar. Pekâlâ, İstanbul, bu durum üzerine, gelecek mevsim için opera hazırlıklarına şimdiden başlayamaz mı? Şüphesiz ki başlıyabilir. Fakat Muhsin Ertuğrul iş başında kaldığı takdirde bu muhtemel gelişmeyi de engelleyebilir. İstanbuldaki opera çalışmalarının gelecek yıl temsil verebilme ihtimalini kuvvetlendirecek şekilde geliştiğini gördüğü zaman "büyüklerini" bu sefer tekrar, Devlet Operasının İstanbul seferine çıkması hususunda ikna eder ve böylece bu yıl, yolculuk için Milli Eğitim Bakanlığının temin edemediği 400 bin liralık tahsisat çıkıverir.

Muhsin Ertuğrulun operadan anlamaması bir yana, üstelik nefret ettiği de bilinmektedir. Türkiyenin en ileri gelen tiyatro adamı olan bu idarecinin davranışlarından, lirik tiyatroyu -yani operayı, kendi dalının bir rakibi olarak kıskançlık ve hattâ kime karşıladığı düşünülebilir. Devlet Tiyatrosunun bu yıl gerek repertuar ve gerek sahneye koyuş ve oyun bakımlarından doyurucu -en azından ilgi çekici, bir faaliyet göstermesine karşılık operanın en hafif tâbirle gülünç diye vasıflandırabilecek bir halde bulunması bu görüşe imkân vermektedir. Mevsim başından beri üç ay geçtiği halde -operet bölümünün "Boccaccio" maskaralığı hesaba bile katılamıyacağına göre. henüz hiç bir yem eser repertuara alınmamış, geçen mevsimden kalma iki operayla ve dört yıl önce oynanmış bir başka operamın yetkisizce yeniden sahneye konmuş haliyle "idare-i maslahat" yoluna gidilmiştir.

Bu durum karşısında İstanbulun Devlet Operasından zaten birşey bekliyemiyeceği aşikârdı. Fakat olanlar, Şehir Tiyatrosu Dram kısmının opera temsillerine uygun olabilecek şekilde tadil edilmesi için harcanan emeklere ve 30 bin lira kadar masrafa olmuştur.

DENİZCİLİK

Armatörler

Altından Yunanlı

Otuz yıl kadar evvel bir yaz günü Atina Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitiren yirmibir yaşında kısaya yakın boyda, sportmen yapılı bir Yunan genci, değirmencilikle meşgul olan ebeveyninin yanına dönmek üzere Atinadan ayrılıyordu. Stavros Spyros Niarchos servetin sahibi ve iki milyon d. w. tonluk dünya çapında bir ticaret filosunu elinde bulunduran "Denizlerin İmparatoru" veya "Altın Yunanlı" olacaktı. O Niarchos ki politikacı olmadığı halde dünya politikasına, profesyonel politikacılardan fazla tesir ediyordu.

Bütün ecdadı gibi değirmenciliğe başlıyan genç Niarchosun ileriyi gören entelektüel zekâsı, La Plata nehrinden hayli' navlun ödeyerek getirttikleri tahılı değirmenlerine, satın alacakları kendi gemileri ile taşıma imkânı konusu üzerinde çalışmağa başladı. "Erişir menzili maksuduna aheste giden, tizi reftâr olanın pâyine dâmen dolaşır" düstur ve filozofisinin aksine süratle de çok isabetli işler yapabileceğine inanan ve muvaffakiyetlerinin bir kısmım bu görüşle sağlayan Niarchos, ailesini derhal eski bir şilep almaya ikna etti. Bir yıl sonra teşebbüsünü artık hurda bir gemi ile değirmenlerine' tahıl taşımanın ötesine ulaştırmışdı. Harbin patladığı 1939 yılında Amerika ve İngiltere hükümetlerine 14 parça gemi kiralayacak hale gelmişti. Harp içinde kaybettiği altı geminin sigorta tazminatları ile, 1947 yılında dünya piyasasını tetkik ederek harp sonrası programını tatbike başladı.

Deniz nakliyatının en kazançlı sahasını tankercilikte, bilhassa büyük tankerler işletmekde gören müteşebbis Yunanlı, Worl Peace adlı tankerle programının tatbikine derhal geçti. 1955 yılının sonuna kadar yalnız İngiltereye 16 milyon sterlinlik gemi ısmarlamıştı. Amerikalılara parmak ısırtan pratik zekâsına bir misal olarak sadece şu manevrasını bilmek kâfidir. Amerikan gemilerinin Amerikan vatandaşından gayrisine satılmıyacağına dair olan kanuna rağmen, pek kelepir bulduğu on dört T2 tipi tankerle altı şilebi, Amerikada doğmuş kız kardeşi Mary Dracopoulos'a North American Shipping and Trading Co, yi kurdurarak sahip olmuştu. En Önemlisi gemilerini, Liberya, Panama ve Honduras gibi ticaret gemilerinden pek cüzi bir vergi alan ve işletme şartları da donatana fevkalâde ucuz gelen devletlerin bandırası altına sokarak, bu gün deniz nakliyatında "cheap flâgs" denilen çığırın önderi olmasıdır.

Böylece, bütün kazancını olduğu gibi deniz nakliyatına sermaye olarak yatırmak imkanım buldu. Amerikada doğmamış olmasına çok defa esef eden Yunanlı, dört yıl içinde iki defa karısının doğum zamanları Amerikaya giderek iki, çocuğunun Amerikada doğmasını sağladı.

Niarchos bütün işlerini 697 tonluk muhteşem yatından idare eder. Hamburgtan San Pedroya kadar yayılan .İmparatorluk ofisleri talimatı Craale yatından alırlar. Ortaçağda hanedanlar arası izdivaçlarla ittifaklar kurulduğu gibi, Niarchos, dünyanın sayıp armatörlerinden Stavros Livanosun kızı Eugenie'yi alarak, yine dünyanın ikinci mühim armatörü Aristote Onasis ile bacanak oldu.

Zira livanosun küçük kızı Athina, Onasis ile evli idi.

Başlangıçta dostça bir rekabet halinde olan münasebetler, bilâhare bilhassa petrol nakliyatında bütün dünyaya meydan okuyan, rekabeti pek müşkül bir birlik haline geldi. Artık teşebbüsler birbirini takip ediyordu; evvelâ kayınpeder ve iki damat Pire'de on milyon sterline mal olacak bir kuru havuz inşasına başladılar. Sonra iki damat Yunan T.E. A. hava yollarını satın aldılar. Onasis, Niafshosdan bir miktar borç alarak Monte Carlodaki gazinoyu satın aldı.

Geçen Ağustos ayında Cibralterin yirmiyedi mil doğusunda, daha ilk seferinde yanarak batan 25.583 gros tonilatoluk World Splendour süper tankeri faciasını yatında haber alan Niarchos sadece gemi ile beraber kaybolan adamlarına açımış, tı. Çünkü geçen yaz motorbotla Cannes'den Balear adalarına giderken, bir dalga ita devrilen motorundan denize dökülüp, diğer bir teknede sayahat eden misafirleri Wîndser Dükü ve Düşesi ile Lord Patrick Dudley tarafından vaktinde görülerek ölümden zor kurtulmuş olan Niarchos yaşamanın tadım bildiği gibi, ölümün buruk korkusunu da yakından duymuş ve tecrübe etmişti.

Bugün Türk ticaret filosundan kalite bakımından olduğu kadar kantite bakımından da üstün bulunan (dört misli) koca bir armadayı tek başına donatan Niarchos, hakikaten kendisini altınla tarttıracak kadar altından olmaya hak kazanmış gibi görünmüyor mu? Niarchos, bacanağı Onasis ve kayınpederi Livanosun Suudî Arabistandan Amerikaya kadar, bir Yunan millî bayramında New York valisinin çocuklarına efsun elbisesi giydirip alayın önünde caddelerden geçirtecek kadar hükümet ve devlet adamları üzerinde nüfuz ve hatır sahibi olmaları, hanedan mensupları ve çeşitli sanayi kollarının kralları millî milyonerlerle sıkı dostlukları dikkate şayandır. F. S.

S P O R

Teşkilat

Kulisteki şeytan

(Kapaktaki idareci)

1957 Futbol Sezonu başlamadan iki hafta önce Fransanın Schoux kulübü reisi, bütün Fransız Spor gazetelerine birer davetiye yollıyarak Spor yazarlarını bir basın toplantısına çağırmıştı. Ancak, durup dururken ve bütün kulüpler yeni sezonun hazırlıklarıyla. meşgulken Schoux kulübü reisinin "acele ve çok mühim" kaydıyla tertiplediği bu basın toplantın spor gazetelerini hayretler içerisin de bırakmıştı. Ne vardı?.. Sesi sedası ancak ligde yaptığı sürprizlerle duyulan Scoux'da neler dönüyordu?..

Nitekim toplantı hayli rağbet görmüş, Fransanın dört köşesinden gelen spor yazarları, kulüp oturma salonunu doldurmuşlardı. Reis, kızgınlığı her halinden okunurken:

"— Sizleri çok mühim bir mesele için buraya çağırdım" diyerek söze başlamış "Fransız Profesyonel kulüpleriyle futbolcularına örnek olduğu takdirde feci neticeler doğuracak bir durumla karşı karşıyayız" diye devam etmişti.

Reisin bundan sonra anlattıkları, yazarları hayretler içerisinde bırakan şeylerdi. Nasıl olurdu bunlar?.. Demek henüz haddini bilmiyen futbol cular vardı... Hadisenin Fransada uyandırdığı tepki de hayli şiddetliydi. Halk üzgündü ve çaresizdi. Nizamlara, talimatnamelere uymak gerekiyordu Vakanın kahramanı Schoux ye Fransa millî futbol takımı kalecisi François Remetter'di. Remetter, 1956 ve 1957 yılı başlarında milli takımının kalesini' büyük bir başarıyla korumuş, Pare de Prince de Rusyaya 2-1, Liabonda Portekiz millî ekibine karşıda kazanılan 1-0 lık galibiyetler de mühim rol oynamış, Fransa ve Avrupa çapında şöhret yapmıştı. Ancak Remetter'in sezon başında mensup olduğu kulübün, idarecilerinden istediği! bazı şeyler ortalığı birden karıştırmış, kulüp reisinin "acele ve mühim" kay. dıyla bir basın toplantısı dahi yapmasına sebep olmuştu. Profesyonel futbolcular için gayet açık ve hak koruyan talimatnamelerin yürürlükte bulunduğu Fransada, Remetter, sağlam mukavelesine rağmen Schoux kulübünden yeni sezon için "açıktan para" istiyordu. Bu görülmüş hâl değildir Kulüp, kalecisinin maaş ve primlerini muntazaman ödemişti. Böyle şey olamazdı. Durum derhal basına açıklanmış ve Fransız Futbol Federasyonunun takınacağı tavır beklenmeğe başlanmıştı. Gerçi Remetter çok iyi bir kaleciydi, O'na ihtiyaç vardı. Fakat Fransa Futbol Federasyonu da bazı hükümlere tabi, bitaraf ve ehliyetli bir topluluktu. Ceza, yıldıracak sertlikleydi. Fransız Millî Takım Kalecisi François Remet ter, ekipten kayıtsız şartsız uzaklaştırılmış ve talimatlarının dışına çıkan bir futbolcu lâyık olduğu cezaya' çarptırılmıştı. Millî takım, ikinci planda kalmalıydı. Önce spor disiplini, centilmenlik ve eşit haklar ele alınacaktı: Bu olay, sağlam bir teşkilâtın hakiki zaferiydi. Ancak, buna benzer olayları aramak için Fransaya kadar gitmeğe hiç lüzum yoktu.

İki yıl önce tatlı bir ilkbahar akgamı, Dolmabahçe stadı boşalmış, tribünlerde aceleci hareketlerle bırakılmış gazeteleri toplayarak evlerine gitmek için sabırsızlanan temizlikçi çocuklar kalmıştı. Ortası çıplak bir toprak parçası, bir tarafı bacalarından öldürücü dumanlar fışkırtan Gazhane ile süslü son derece çirkin görünüşlü bu ufak stadda, iki saat önce, dünya spor çevrelerinde geniş yankılar uyandıran bir maçın oynandığı söylense, buna hiç kimse inanmaz di. Hele bomboş sahanın kenarlarına yapılan portatif tribünlerin bir köşesinde oturarak hâlâ çimenleri seyreden ve staddan ayrılamayan şık giyimli genç bir adamın "Türk Milli Futbol takımı tek seçicisi" olduğunu söylemek daha da garipti. Az önce-Türk takımı dünyanın şöhretli ekibi Macaristanı 3-1 mağlûp etmiş; Boszik, Puşkaş ve Czibor bu stadı yenik terketmişlerdi. Tek Seçici, stadı bırakamıyor ve "çok müthiş" bir galebeye sahne olan Dolmabahçeden çıkmadan sessiz düşünüyordu. Bu galibiyet iyi kullanılırsa pek çok işe yarayabilirdi. Ancak, tek seçici başka şeyler düşünüyordu. Macaristan galibiyeti mensup olduğu Federasyona hayat verecekti. Bundan sonra alınacak yenilgiler, usta bir lisanla bu galibiyetin arkasında gizlenebilir, Eşfak Aykaç uzun zaman Tek Seçici, Hasan Polat Federasyon Başkam olarak kalabilirdi. Sevinçle ellerini oğuşturken gene de . düşünceliydi. Maçtan önce bazı hâdiseler olmuştu. Kampta ve Soyunma odalarında çirkin münakaşalar cereyan etmişti. İlk hâdisenin kahramanı, fevkalâde bir form gösteren kaleci Şükrü Ersoydu. Milli maçtan önceki temsili karşılaşmadan sonra ekibin kalesinde oynayacağı sanılan Şükrüye ihtiyatsız bir idareci çok önceden yapılan takım tertibini söylemiş, bu durum karşısında futbolcu da bavulunu kaparak kampı terketmişti. Durum son derece tehlikeliydi. Basına katiyen intikal etmemesi gerekirdi. Tek Seçicinin bir Galatasaraylı olduğu bilinirdi. Bu olaydan sonra Fenerbahçelilere ne cevap verilecekti? Şükrü hâdisenin yankıları henüz devam ederken, yeniden patlak veren bir diğeri Tek Seçiciyi daha müşkül duruma sokmuştu. Bu defa taktından çıkarılmak sırası M. Ali Hasa gelmişti. Fakat reaksiyon daha şiddetliydi. M. Ali ekibe giremediğini pğrenince tek seçici ile "görülmemiş" bir münakaşaya girmiş, bütün futbolcular küfürlü ve sert konuşmalara şahit olmuşlardı. Fakat maçtan sonra tek seçici, bu hâdiseleri unutmak niyetindeydi. Kampın disiplini bozulmuş, tek seçicinin otoritesi ekibin gözü önünde kırılmış. Fakat Türkiye, Mâcaristanı yenmişti. Şimdi disiplin, ceza düşünecek zaman mıydı? Olanları nasıl olsa kimse duymamıştı. Gazetelerin, haberi yoktu. Küfürler ve münakaşalar pek âlâ gizlenebilirdi. Tam büyük ziyafetlerin sayısız hediyelerin, arkasında "mühim adamların" imzası bulunan saatlerin geleceği sırada zaferi cezalarla gölgelemek yerinde bir

1531

Orhan Şeref Apak'ın 1929 da çıkartılmış lisansı

"Zaman olur ki hayali cihan değer"

hareket olmazdı. Hareketler tevali ederse gene cezasız, okşayarak taviz vererek atlatılabilirdi. Tek seçici kararını vermişti; olanları gizliyecekti. Federasyondaki diğer arkadaşları da kendini tasvip edeceklerdi. Ekip, Başbakanı ziyaret için Ankaraya hareket ederken, hâdiseyi bilenler de kararlarını vermişlerdi.

Bu, Futbol Federasyonunun ölümü demekti.

"Silâhlara veda"

Doğrusu aranırsa 1955 den bu yana iki yıldan fazla bir zaman Futbol Federasyonu Başkanı kalan Hasan Polat ve arkadaşlarının mesaisi ile istihsal ettikleri neticeleri müsbet karşılamak fazla iyimserlik sayılacaktı. Dikkatle araştırılırsa, önceleri ümit beslenen bu 'topluluk Macaristan galibiyetiyle Türk futbol teskiâtında demir atmış ve daha son zamana kadar "yerinden pek güç ayrılacak" bir manzara göstermişti. Basın ve umumi efkârın, gerek icraatı, ve gerekse şahıslarında topladığı antipati yüzünden Hasan Polat Federasyonundan uzaklaşması pek yeni değildi. Herşeyden önce, dikkatleri üzerinde fazla toplayan bir teşkilâtın başına geçmeleri bakımından Hasan Polat ve arkadaşları ilk günlerinden itibaren önce "işten anlayanların" daha sonra "futbol meraklılarının" nihayet, "tabiî bir toplum psikolojisinin" sıkı mürokabesi altında kalmışlardı. Polat Federasyonu, pek çok bakımdan menfi tenkide hak kazanmıştı. Bu Federasyon, Türk Futbolu've Türk Futbolcusu üzerinde kurulması gereken ilk ağı, kuvvetli bir disiplini kuramamış ve bu nakise aşağı yukarı her icraatında Federasyonun karşısına dikilmişti. Heyet üyeleri, Tek Seçiciliğin Veya kafile başkanlığının parlak fakat hemen dikkati çeken pozisyonlarına kendilerini kaptırıp gitmişken, heyet reisinin de ünvanını basamak yaparak elde etmeyi düşündüğü Milletvekilliği için gereken çalışmaya girmezi, doğrusu aranırsa Türk futbolunu, "hepsi meşgul" bir federasyonun pek faydalı olmayacak icraatına bırakmış oluyordu. Elde vazıh bir profesyonellik talimatnamesi yoktu. Bu nokta müstafi Federasyon reisi,ve D. P. Trabzon Milletvekili Hasan Polatın aklına, ancak istifadan sonra gelmiş ve Polat bir beyanatında "Benden sonra gelecek Federasyon Başkanının ilk işi bir talimatname hazırlamak olmalıdır" demişti. Bu durum karşısında "Bu. işi iki senedir neden siz ele almadınız?" sorusu da Polat ve arkadaşlarına kolayca sorulur hale gelmişti. Müstafi Federasyonun milli maçların organizesinde gösterdiği mesai de tatmin edici değildi. Macar galibiyetinden sonraki ve hemen peşindeki Portekiz yenilgisi, Pariste Fransa B karşısında uğranan hezimet, İspanya ve Belçika maçları yanında tamamen tesadüfi bir Polonya galibiyeti ile Prag beraberliği

Orhan Şeref eşi ve çocuğuyla
Gençlik hatırası

pek sönük kalmıştı. Bunların yanı sı. ra futbolumuzu kemiren iki iri kurt "Hâkem problemi" ve "Teşkilâttaki kulüp baskısı" Polat Federasyonu iktidardayken en zararlı şekle girmişler. Tek Seçiciliğin şahıstaki isabetsizliğine rağmen ısrarla devam ettirilmesi, Genç millî ekip meselesinin tamamen .programsız bir hale dökülmesi, bugün Spor işlerimizin hemen her tarafında rastladığımız ve "disiplin" dediğimiz tehlikeli nakisenin yokluğundan doğmuştu. Bütün bunlardan sonra, tamamen Futbolumuza zararlı hale gelen bir topluluğun nasıl olup da iki yıldan fazla bir zaman iş başında kaldığını keşfetmek zor bir mesele haline gelmişti.. Defalarca istifaya yeltenen, hattâ kısım kısım istifaya dahi giden Futbol Federasyonu, çok manidar manevralarla bu "tehlikeyi" bertaraf etmiş ve gene fevkalâde sayılacak sebeplerle beklenenі yapmamıştır.

D. P. Trabzon Milletvekili seçildikten sonra ilk defa ve açıkça istifa edeceğini bildiren Hasan Polatın "kazandıklarım" artık umumî efkâr bilmekteydi. Ancak işler başkanın istifası ile bitememekteydi. Geride bayii parlak istikbâl sağlayan bir teşkilâtın basamağı vardı. Oraya tanıdıkları yerleştirmek gerekirdi. Bütün tenkitler, olagelen hâdiseler bir politika rüzgârıyla savrulacak, Türk Futbolu gene disiplinsiz, gene bir karışıklık içinde bırakılacak ve Federasyon Hasan Polatın âdetlerini benimsemiş, O'nun yolunda yürümeye hazırlıklı bir isme teslim edilecekti, Polatın istifasından sonra Ankarada cereyan eden kulis faaliyetleri görülmemiş garabetteydi. Millî Eğitim Bakam Celâl Yardımcının bu makama tâyin yapacağını biten D. P. Trabzon Milletvekili Hasan Polat, tâyininde isabet bulduğu ismi bakana hemen bildirmişti. Bu eski arkadaşlarından İstanbulsporlu Selâhaddin Belirendi. Ancak "tâyinciler"i Ankarada hiç beklemedikleri klikler karşılayacaktı. Osman Kavrakoğlu, Selâhaddin Karayavuz, Nuri Togay gibi Spor sahasının D. P. milletvekilleri bir kaç koldan kulis faaliyetine girişiyorlar, yeni isimler ortaya atıyorlardı. "Tâyinciler"in mücadelesi Millî Eğitim Bakam Celâl Yardımcıya "Bıktım artık bu Futbol Federasyonundan canım!" dedirtecek hale gelmişti. Bir kısım miletvekilleri bu "istikballi yere" ahbapları Rasih Minkâriyi bir diğer grup Belireni İstanbulda bir Gazete hayret verici bir şekilde Eşfak Aykaçı, bir kaç kişi de tribünlerden o mahut küfrü edeni dışarı atacağım söyleyen hakem Sulhi Garanı teklif ediyorlardı. Durum son derece nazikti. Teklif edilenlerin Türk Futboluna faydalı bir şekilde hizmette bulunmayacağına inananlar çoğunluktu. Ne yapılabilirdi? Evet, birşey yapılamazdı. Ancak "birşeyler" yapacak tek kuvvet vardı: Basın, Nitekim Spor basını şimdiye kadar hiçbir konuda görülmemiş şekilde birleşiyor ve gene görülmemiş bir neşriyat başhyprdu. Basın Türk futbol teşkilâtının, Türk futbolunun ve Türk futbolcusunun artık disiplinsizlikten kurtulmasını, bilmeyenlerin, " "tayincilerin" elinde kalmasını istemiyordu. Neşriyatın dikkati çekmemesi imkânsızdı. Öne sürülen isim, istenen Federasyon Başkanı tekti ve bu, Türk Futbol tarihinin en müspet idarecisi Orhan Şeref Apaktı. Uzun ve heyecanlı bir beklemeden sonra Millî Eğitim Bakanı Celâl Yardımcının kararı öğrenildiği zaman bütün yurtta uyanan memnuniyet en aşağı Macaristan galibiyetinden sonrakiyle denkti. Bu, bir ışık, bir ümitti ve Orhan Şeref Apak artık "tayincilerin" değil, umumî efkârın Federasyon reisiydi.

Herkesin istediği adam

Geçen hafta içinde bir sabah, İstanbul Hilton Otelinin asansörcüsü, üst kattan inen asansörün kapısını her zamanki alışkanlığı ile açarak "Buyrun efendim" dediği zaman, yukardan inenlere dikkatle bakaydı, bunların arasındaki son derece sade giyinmiş, surat hatlarından sert mizaçlı biri olduğu anlaşılan yaşlıca bir adam için: "İşte otoriter bir zat" iyecekti. Aynı otoriter zat otel kâtibi de beklemekteydi. Hiltontfn telefonu sabahın erken saatinden beri çalışmakta ve adeta "herkes" bu otoriter zatı aramaktaydı. Az sonra aynı sert hatlı adam kendini bekleyen gazetecinin elini sıkıyor ve gazeteci yeni Türk Futbol Federasyonu Baş-

istanbul futbol heyeti âzası Apak, Selâhattin ve Basriyle

Sporda ilk teşkilâtlanma ruhunun doğuşu

kanı Orhan Şeref Apakla tanışıyordu.

Yeni Başkan basına müteşekkirdi. Sportif tekâmülde gazeteciliğin mühim rolünü eskiden beri takdir ettiğini söylüyordu. Çok önemli problemlerle karşı karşıya bulunan "mühim" adamların ruh haleti içindeydi ve her zamanki gibi sakindi.

Orhan Şeref Apak, 1322 de İstanbulda doğmuştur. Futbol topunu ilk defa babası merhum Garnizon Kumandanı Şeref beyin Çankırıdaki ikâmeti sırasında görülmüştür. Çankırıda bulunan İngiliz esirlerinin Kızılhaç vasıtasiyle getirttikleri futbol topu bugünkü Futbol Federasyonu başkanımızın, hayatında mühim rol oynamış ve Orhan Şeref "top" zevkini ilk defa böylece tatmıştı. Daha sonra İstanbulda İngiliz High School'da futbol oynamağa başlamış hakiki futbolcu olarak da Süleymaniye kulübünde "işe" girişmiştir. Orhan Şerefin sahadaki futbol hayatı pek uzun değildir. Talihsiz bir sakatlıkla meşin topu bırakan Apak bu "hastalıktan" kendini kurtaramayarak idarecilik yönünde çok daha başarılı bir hayat kazanmış ve bu güne kadar devam eden "usta bir idareci" olmuştu. Süleymaniye kulübünün muhasipliğinden başlayarak kısa zamanda ilerleyen Orhan Şeref, kulübün reisliğine kadar yükselmiş, daha sonra futbol ve bu sporun teşkilâtı yönündeki vukufu gözden kaçmayarak yeni kurulan "Futbol Heyeti Reisliği" ne getirilmiştir. 28 yıl önce, bugünkü Futbol Federasyonuna tekabül eden bir teşkilâtın başına getirilen Orhan Şeref, vazifeyle Ankaraya nakli dolayısıyla baş şehre gelmiş ve "Ankara Futbol Heyeti Reisliği"ne tâyin edilmiştir. Ancak çalışkan reislerini unutmayan İstanbullular, Apakın İstanbuldaki ünvanını da bir cemile olarak geri almamışlar, Orhan Şeref beş yıl iki şehrin futbol heyeti rei3i olarak çalışmıştır. Aynı yıllarda Ankara Gençlerbirliği Kulübü Umumî Kaptanı seçilmiş, daha sonra Ankara Altınordu, Ankara Spor ve Güneş kulüplerinin idarî kademelerinin başında bulunarak merhum Cevat Abbas beyle çalışmıştır. Cevat Abbas beyin ölümünden ve Güneş kulübünün Gençlerbirliğine iltihakından sonra bu kulüpten ayrılmamış, umumî kaptanlık ve uzun seneler reislik yapmıştır. Ankara Gençlerbirliği kulübünün bugün dahi en büyük idarecisi olan Orhan Şeref, 1951 yılında, Helsinki Olimpiyadına katılacak Amatör futbol ekibinin hazırlanması için muvakkaten teşkil edilen Federasyonun umumî kâtipliğine tâyin edilmiş, nihayet 1952 yılında ilk , defa resmen Türk Futbol Federasyonu Başkanı olmuş, 1954 yılı ilkbaharında istifa ederek ayrıldığı bu vazifeye ikinci defa, geçen hafta, bütün futbol meraklılarının ve spor basınının tasvibiyle yeniden getirilmiştir.

İlk perde ve alkışlar

Orhan Şeref Apakın ilk Federasyon başkanlığı 1952 yılına rastlıyordu. Teşkilât merkezinde bir Bürosu dahi olmayan Federasyonun başına geldiği zaman, "işin" spor sahası kadar Bürodan idare edildiğini ve yürütüleceğini bilen yeni başkan, Ankarada bu büroyu kurduktan sonra, Federasyonun "bulunmayan" tahsisatı ile masraflarım karşılayacak parayı "bulmak" çarelerini araştırmış, 1951 de % 1 olan Profesyonel maçlardaki Federasyon hissesini önce % 2 ye yükseltmiş, daha sonra bu fondan toplanarak Federasyona intikal etmeyen ve "dondurulan" hisseleri Maliye Bakanlığı nezdinde yaptığı çalışma ile almış ve gerekli teşkilâtı kurmak yolunu tutmuştu. Apaka "Bu para ile ilk defa ne yaptınız?" diye sorulduğunda alınan cevap hayli enteresandı. Bu para ile Federasyon Bürosuna bir memur tuttuğunu, sonra da bu memurun soğukdan donmaması için bir soba aldığını söyleyen Orhan Şeref, bugün hissenin % 5 e, paranın bu hisse ile 35.000 liradan 120.000 liraya yükseldiğini iftiharla ve zevkle ifade etmekteydi. Federasyon Bürosunu kurduktan sonra ilk iş olarak Futbol Federasyonunun yurdun dört tarafına dağılan kupa ve bayraklarını toplayarak bir "müze" meydana getirmiş ve ancak bundan sonra sahaya inmişti. Hakem probleminin daima şikâyet konusu olduğunu bilen Apak, bir yurt içi "Hakem Deplâsmanı"nın derde o zaman için çare olacağını görmüş ve böylece Bölgeler hakem deplasmanının temeli atılmıştı. Orhan Şerefin daha 1952 yılında aksaklıklarla dolu Profesyonellik Talimatnamesinin düzeltilmesi için yaptığı çalışma hayli önemliydi. Daha sonra teşkilâtçı Başkan, Türkiyede ilk defa "Genç Milli Takım" meselesini ele almıştı. Bu konuda Apakın hayli enteresan hatıraları vardı. Başkan "O Günlerde Bölgelere, birer mektup yazdık ve yaşları 16 . 18 arasındaki futbolcuların miktarı ve, isimlerini istedik" diyordu. Ancak bütün bölgelerden "Böyle Futbolcumuz yoktur" şeklinde gelen cevap Orhan Şerefi şaşırtmıştı. "Kollarımı sıvadım mektepleri gezdim" diyen Apak, bulunan istidatlı gençleri teşkilâta bağladığını, İstanbulda Cihat Armanı, Ankarada Vahap Özaltayı, İzmirde Sait Altınorduyu gençlere antrenör tâyin ederek, Genç Millî ekibin temelini attığını söylüyor, böylece ilk defa yerli antrenörlerden faydalanma yolunu da bulduğunu açıklamış oluyordu. Apakın ilk Federasyon Başkanlığı sırasında Türk Milli Ekibinin yaptığı millî maçlar, Türk Futbol Tarihinin "altın" sayfalarıydı. Jules Rimet Kupası için yapılan 1954 elemelerinde Madritte İspanyaya 1-4 yenilen ekip, İstanbulda yapılan maçı 1-0 almış, Romadaki barajı 2-2 ye kura ile atlayarak favorilerden İspanyayı elemiş, Avrupamn korkulan takımı Yugoslavya ile 2-2 berabere kalırken, İsviçreyi kendi sahasında iki kere 2-1 ve 1-0 yenmiş, İtalya (B) ye 0-1 yenilmişti. Bunun yanı sıra 1952 Dünya Genç Millî takımlar şampiyonasına giren' "küçükler" Fransız Futbol Federasyonu Reisinin "harika tâkımı''nı 1-0, Luxembourg'u 3-0 İspanyayı 3-2 yenerek bütün Avrupanın dikkatini çekmişler, finalde münakaşalı ve iki penaltılı maçta Macaristana 0-2 kaybederek Dünya Gençler ikincisi olmuşlardı. İkinci defa katıldık-

ları 1953 Şampiyonasında da Gruplarında birinci olmak başarırısını gösteren Genç Millîler, Orhan Şerefin bu işe verdiği ehemmiyetin "boş" olmadığını ispat etmişlerdi. Apakın elde edilen başarılar için gösterdiği sebep tekti: Disiplin.

Yeni ümitler

Orhan Şeref Apak, Federasyon Başkanlığından istifa ettikten dört yıl sonra ve bu makam için ciddi tehlikelerin ortada olduğu Ur sırada yemden başkan seçilmişti. İki Orhan Şeref Federasyonu arasındaki dört yıl, "Türk Futbolu için bir "duraklama devri" sayılıyordu. Hasan Polat ve arkadaşları Futbol Federasyonunu aldıkları gibi bırakmışlar, ancak bıraktıkları havayı da tehlikeli ve elektrikli bulutlarla doldurmuşlardı. Artık Türk Futbolunun Avrupada kaybolan isminden kolayca bahsediliyor, teşkilâtla kulüpler arasındaki bağlar şüpheyle karşılanıyor, hakem problemi çözülemeyecek bir dava olarak görünüyor ve işlerin düzelmesi için "herhalde" hayli zamana ihtiyaç olduğuna inanılıyordu. Orhan Şerefin durumu bu zaviyeden çok daha tehlikeliydi. Çünkü yeni Başkan büyük gürültüler ve "umumî istek" üzerine seçilmiş bazılarına işlen "hemen" düzeltecek bir sihirbaz gibi görünmeğe başlamıştı. Ancak programlı hareket Orhan Şerefin ilk hususiyetiydi. Her hususta alınmış kararları ve bunları tatbik edebilmek için çizdiği bir yol vardı. Bundan ayrılmak yeni Başkanın işi değildi. Onun için "zamana"- ihtiyaç vardı ve Orhan Şerefin kazanacağı başarı bu zamanın sonunda anlaşılacaktı. Yen, Başkanın teşkilâtı ile ilgili konularda hayli enteresan, fikirleri mevcuttu. Türk Futbolunun, ilk tanıdığı günden bugüne kadar ."ferdilikten", "cemiliğe" doğru büyült ilerleme gösterdiğine inanıyor, farkm ilk federasyon reisliği ile bugün arasında dahi elle tutulacak kadar büyük olduğuna işaret ediyordu. Ancak bu fark dâhi, Orhan Şerefe göre tam ve modern zihniyet çerçevesinde bir ilerleme sayılmamalıydı. Yeni Başkan, Türk futbolcularının çok bozuk sahalarda oynadıklarım ve bu yüzden takım oyunundan ziyade ferdi kuvvetlere dayanan ekiplerin geliştiğine inanıyor, bu durumda da ferdî değerlerin yükseldiğini, hattâ Türk futbolunun Avrupa klasında "saklı bir değer" taşıdığını, ancak bu değerin takım futboluna çevrildiği an mühim dereceler kapılacağını söylüyordu. Türk Futbolunun ilerlemesi ve Modern piyasada bir değer kazanmasında sahalar önerali rol oynamaktaydı. Ciddî bir çalışma ile Futbol müessesemizde kurulması gereken disiplin de Orhan Şerefe göre mühim pay alacak huşuslardandı. Türkiyenin her tarafında futbol seviyesini bir dereceye yükseltmek ve bu spor kolunu bir kaç büyük şehrin inhisarından kurtarmak ancak "Millî Lig"in kurulmasıyla kabil olacaktı. Anadolu takımlarının sık sık büyük şehirlere gelerek yapacakları karşılaşmalar, futbol kalitelerine tesir edecek, seyircinin tesiri ile,, hattâ Alda edilecek mühim hâsılatla küçük kulüpler büyümek fırsatım kazanmış olacaklardı. Fakat çok mühim bir engel mevcuttu: "saha" yoktu. Yani Başkan, dünyanın her yerinde Federasyonlar emrinde bulunan sahaların memleketi mizde Vilâyet emrinde bulunmasının mühim güçlükler çıkardığına da işaret etmekteydi, Ancak Orhan Şeref Federasyonu "zamanlı" programında Millî lig ve Bahalar konusunda geniş çalışmalar yapacaktı. Yeni Federasyonun faaliyetleri arasında dikkati çekecek iki mühim noktadan biri, insan haklarını çiğneyecek şekilde kulandan Profesyonellik talimatnamesindeki tâdiller için yapılacak çalışmalardı. Orhan Şeref bu hususun son derece mühim olduğuna, dikkati çekiyordu. 1960 yılına kadar Profesyonel kümelerin hakikî bir "âdil ayarlama" ile düzeltileceğini, tek seçiciliğin bu halinde bırakılmayarak kaldırılacağını, Askeri Spor teşkilâtı ile sıkı bir işbirliği kurulacağını, Teşkilât ve kulüpler üzerindeki idarî disiplinin kısa zamanda tesis edileceğini, Bölgelerdeki profesyonel kulüp miktarının uygun şekilde tahdit edileceğini, hakem işlerinin yeniden ve sıkıca gözden geçirileceğini bildiren yeni Başkan, umumî efkârın üzerinde hassasiyetle durduğu bir nokta hakkındaki fikir ve hatıralarım da şöyle anlatıyordu: "Türkiyenin Avrupa Birliği"nden çıkarılması ve Dünya Kupasında "Asya"lı olarak mütalâa edilmemiz üzerine uyanan umumî üzüntünün doğurduğu sualleri bugüne kadar açıkçâ cevaplandırmayan teşkilât nasıl bir "konferans oyunu" ile aldanmıştır? Doğrusu aranırsa bir Asya devleti olarak mütalâa edilerek çok zaman Avrupalı futbol ekipleriyle oynamak hakkını kaybetmemiz son derece mühim bir noktadır.

O. Ş. Apak tenisçi
Her telden çalıyor

Bu hususta verdiği izahat sırasında, ilk federasyon başkanlığına rastlayan yıllarda memleketimizin "Avrupa Birliği" ne dahil olduğunu, 1952 de Parisde yapılan Birlik toplantısına da Türkiyeyi temsilen iştirak ettiğini, belirten Orhan Şeref Apak, teşkilâtımız için "fevkalâde" sonuçlar ve bir de Split konferansından bahsetmişti. Yugoslavya Futbol Federasyonunun tertiplediği Split toplantısına da katılan Apak, bu toplantı sırasında İngiliz Futbol Federasyonu Reisinin hararetle tasvibine sahne olan ye halen İngilterenin "Under 23" yani "23 yaşından küçükler" adı altında Ve büyük ehemmiyet verdiği maçların yapılması tezim ortaya atmıştı. Bundan başka, Yugoslavyanın teklifi F. İ . F. A haricindeki devletlerden bu teşkilâta bazı ikinci başkanlıklar için, aday gösterilmesi teklifini destekleyen Apak, bu ikinci başkanlıklardan biri, için Yugoslavların Türkiyeyi aday göstereceklerini de öğrenmişti. Ancak, seçim toplantısı 1954 Dünya Kupası maçları sırasında İsviçrede yapılmış ve Apak istifa ettiği, için bu konferansa katılamamıştı. Bu toplantıda Avrupa Birliğinden ihracımızı intaç eden hâdise de vuku bulmuştu: Yunan delegesi tarafından Asya ikinci başkanlığı için aday olarak Türk delegesi teklif edildiğinde bu ünvanı diğer aday. Honk Kong'un yanında muhakkak kazanacağını sanan delegemiz; böylece, kötü bir oyunla pek de iyi neticeler vermeyen hali hazırlamıştı. Seçim açık farkla aleyhimize kapanmış ve bütün İngiliz İmparatorluk camiası Hong Kong'a rey vermişdi. Artık başkan vekilliği için Asyadan adaylığını koyan bir memleketin Asyalı sayılması kadar normal bir şey olamazdı. Bu noktayı ehemmiyetle ele alacağını bildiren yeni Başkan, kaybolan hakkımızın iadesi için çalışacağını ve Dünya Kupası maçlarının büyük önem taşıdığını söylüyordu. Bu arada yerli antrenörlerin ehliyeti konusunda pek iyimser görünmeyen başkan "İyi yerli antrenörlerin var olduğuna, fakat henüz A. Millî ekibimizi yetiştirecek durumda olmadıklarıma inanıyorum" diyordu. Apak'a göre sebep yerli antrenörlerin bugünkü millî futbolcularla aynı "devrin" adamları oluşuydu Bu disiplinin sağlanmasına engeldi.

Bundan sonra Millî takım kendine zaman verilecek bir yabancı antrenör ile çalıştırılırken, teknik, kültürfizik ve moral çalışmaları birbirlerinden ayrılacak, değişik ve mütahassıs antrenörler kullanılacaktı. Or-

han Şeref Apak, Profesyonel talimatnamesi üzerinde yapacağı değişikliklerle, kulüplerin "hakikî profesyonelliğe" yanaşacaklarına, futbolcu ve kulüp haklarının karşılıklı olarak korunacağına da inanıyordu. Fakat en mühim problem olarak "Hakem" davası ele alınacak ve umumi efkârın ziyadesiyle dikkatini çeken "kulüplerin Hakemler üzerindeki baskısı" kati olarak ortadan kaldırılacaktı. Orhan Şeref Apak yüklü ve vadeli bir program hazırlıyordu. Plânı daima ele alınması istenen noktalara temas ediyordu. Bu, Futbol hayatımız için yeni bir ümitti. Halkın ve Basının Federasyon Başkanı, "çokşey" beklenen çalışmasına, ilk re. işliğindeki referansı ile başlıyor ve gene büyük ümitler veriyordu.

Futbol

Futbola veda

Geçen haftanın Son günü Gümüşsuyundan Dolmabahçeye inen otobüslerden birinin içindeki yaslıca bir zat, Mithatpaşa stadının etrafına ve kapılarına biriken mahşeri kalabalığı yanındaki gence göstererek "Evlât... Maç var galiba?" dedi. İhtiyar doğru tahinin etmişti. Maç vardı. Ancak ikinci cümlesinde yaptığı tahminde yanılmıştı. Biz tarlada çamurlar içinde oynardık. Hem futbolu da pek bilmezdik. Bak şimdi ne kalabalık oluyor. Meraklısı ne çok. Kimbilir şimdiki gençler ne ilerletmiştir top oyununu?" dediğinde eski meraklıya yapılacak en büyük sürpriz ihtiyarı hemen kolundan tutup maça davet etmek ve "futbolu ilerlettiği" sanılan gençlerin halini göstermek olurdu. Ancak bir Boğaz gezintisine çıktığı anlaşılan eski meraklıyı otobüsünde bırakmak daha doğru olacaktı. Böylece, futbol oyna. yan gençleri hayli ilerlemiş sanan ihtiyar, o gün Dolmabahçede oynanan "top oyununu" görmemiş olacak ve gençleri ilerlemiş sanmakta devam edecekti. Eski meraklı belki futbola çok emek vermişti. Fakat ihtiyar . Boğaza gezmeğe giderken Dolmabahçe stadının içinde ve etrafında futbolu, henüz görmeğe başlayan ve yeni sevecek olan o kadar çok meraklı vardı ki.. Hafta tatillerini, dayanılmaz heyecanlar gizleyen bir oyunun, mazinin temiz bir rekabetinden doğacak mücadelesini görmek ümidiyle harcayarak Fenerbahçe - Beşiktaş maçına gidenler, müsabakadan önce ne ümitler besliyorlardı. Kolay değildi, Fenerbahçe ve Beşiktaş oynayacaktı. Onlar yarım asırdır birbirleriyle rakiptiler ve Türk futboluna rekabetleriyle renk vermişler, yaptıkları unutulmaz mücadelelerle meraklıların kalbini kazanmışlardı. Tek futbol hastası yoktu ki, bir Boncuk Ömerin ufacık cüssesi ile Fenerbahçeye kazandırdığı mücadele kudretini hatırlamasın. Tek futbol meraklısı yoktu ki, elleri belinde bir "Baba" Hakkının takımı üzerindeki müthiş otoritesini veya Esadın eşsiz tekniğini, Şerefin tutulmaz volelerini bilmesin. Onların yanı sıra birer yıldız olarak parlayan ve futbol tarihimizin en değerli hatıraları olarak anılan Şükrüler, "Taka"lar, Kemaller kimin hatırından çıkabilirdi? İşte geçen haftanın son günü Dolmabahçe stadında bir Fenerbahçe - Beşiktaş maçı görmek için gelenlerin çoğu bu yıldızları tanıyorlar, bir kısmı hikâyelerini biliyorlar, en küçükler onları kitaplardan okuyorlardı. Kalabalık, aynı kalabalık, ruh aynı ruh fakat seyredilecek futbol hiç de "aynı futbol" değildi. Bunu önceden kaç meraklı biliyordu? Çok

Hasan Polat
Halefin selefi

az. Modern futbolun bir cemi oyun olduğunu her. fırsatta tekrarlayan fakat hemen arkasından "halen memleketimizde,; oynanmakta olan" futbolu methetmek yanlışlığını yaparak ilk söylediklerini dahi kıymetsiz hale getirenler, durumu daha "gören" bir gözle göreydiler, bugünkü? Türk futbolunun, bugünkü dünyâ futbolu ile tamamen zıt yönlerden geliştiğini anlayacaklar, mânâsız ve hedefsiz bir çekişme halini alan bu oyunun, birkaç kulübün arzusuyla istikamet kazandığını öğreneceklerdi. Futbolumuzla neler olmuştu? Profesyonellikle beraber içimize bir şeytan girmiş, "takım oyunu kuracağız" diye yapılan ehliyetsiz çalışmalar fert oyunumuzu da yutup kaybetmişti. Durum tehlikeliydi. Çok sıkı tedbirler alınmazsa bu arzunun istikbali karanlıktı. Misâl, Fenerbahçe . Beşiktaş maçıydı. Bu maç, derine inildiği zaman pekçok psikolojik hâdise gizleyen, fakat zahiren her iki takımın da "fena" oynaması gibi gözükeni bir karşılaşmaydı,

Oyun başlıyor

Fenerbahçe Beşiktaş maçının. son derece enteresan bir "maç öncesi" vardı. Fenerbahçe şampiyonluk için tek rakibi saydığı Galatasarayın bir puan altında olarak ligin ilk yarısını, kapamış, esasen bu ilk yarıdan Fenerbahçenin aleyhine olarak gelen Gol Averajı ölçüsü, Galatasarayın bir gün önceki Kasımpaşa maçını 8-1 almasından sonra tamamen Sârı, Lacivertli ekibin aleyhine dönmüş ve Fenerbahçe için geçen yılki "Averaj Şampiyonluğu" hayal olmuştu. Bu seneki birincilik çekişmesi muhtemelen puan hatibi olacaktı ve Fenerbahçenin ilk maçını herhalde kazanarak ikinci hafta oynayacağı Galatasaray karşısına tek puan geride çıkması gerekiyordu. Durum, Beşiktaş için ise başka yönlerden ehemmiyetliydi. Siyah Beyaz lılar yeni bir antrenörle çalışmağa başlamışlar, Beykoza 0-3 kaybeden Vefadan boşalan üçüncülük için ümitlenmişlerdi, . İlk yarıdaki kötü maçların izini silmek için de hayli gayretliydiler. Ancak, , herşeye rağmen müsabakanın kati "maç öncesi favorisi" Fenerbahçe'ydi. Teknik münakasalar bu sonucu veriyordu. Fenerbahçe kazanacaktı. Oyun, yirmi beş bin meraklının Sarı Lacivertlilere şans veren -bakışları önünde - başladığı zaman, kısa zamanda "çok i şey" kolayca anlaşıldı. Ortada . bir Beşiktaş taktiği vardı ama, sakin ve derli toplu bir Fenerbahçe ekibi yoktu. Kâdıköylüler, rakiplerinin dağınık ve gelişi güzel oyununa her nedense tabi olmuşlardı. Fenerbahçenin ümidi Lefterin önüne kurulan sıkı baraj bu oyuncu yer değiştirmemekte ısrar ettiği için bir türlü yıkılamamış, Sarı-Lücivertli defansda sinirli hareketlerle "şekil" bozunca, oyun seyredilmez hale gelmişti. Öyle ki son yıllarda bu kadar şekilsiz ve berbat bir futbol görülmemişti. "Bitenlerin" tekniğini çılgın gibi alkışladıkları birçok futbolcu ne yaptığını bilmez bir halde koşuşurken, "oyuna" üçüncü sınıf hakemlerimizin kararlarını aratan bir hakem triosu eklenmiş "bilenlerin" dahi görecekleri kadar bariz ofsayddan atılan gollerle, "bitmeyecek" sanılan maç 1-1 berabere kapanmıştı. Fakat kapanan sadece maç veya perde miydi? Hayır... Hayır... İyi futbola, ümide ve spor heyecanına giden bütün yollar, da kapanmıştı. Stadı "hiç birşey olmamış" gibi terk eden yirmi beşbin seyircinin, bu kadar kötü futbolu protesto etmemesi garipti. Halbuki, birçok dış futbolla "hem ayar" olarak gösterilen "bu futbol" bahsi geçen dış, memleketlerde oynandığı zaman protesto edilmemesi imkânsızdı.

Zatürrie Hakkında Önemli Bilgiler

Doktorunuzun elindeki yeni ilâçlar her on zatürrieliden dokuzunu kurtarabilir!

Dikkatli olun Bu belirtilerin arkasından zatürrie çıkabilir Bilhassa ateş, «yatağa girip doktoru çağırınız» demektir!

Fena bir soğuk algınlığı başladığı takdirde doktoru görmeniz elzemdir!

S.: Zatürrie tedavisinde ne yenilikler vardır?

C.: Bugün binlerce zatürrie geçirmiş insan, hayatlarını yeni ilâçlara medyundur Bu yeni ilâçların yardımı ile, zatürrie vak'alarının **ekserisi** tedavi edilebilmektedir. Bununla beraber, tedaviye oldukça erken başlamalıdır, zira zatürrie öldürücü bir hastalıktır Bugün bile, zatürrie zayıf düşmüş, mukavemetsiz bir hastayı yeni ilâçların tesirine vakit kalmadan öldürebilmektedir Zatürrieyi yenebilmek için, sizi tehdid eden tehlikeyi tanımanız lâzımdır!

S.: Zatürrie kendini nasıl belli eder?

C.: Zatürrie ciğerlerin ciddi bir iltihaplanmasıdır ve çok bulaşıcıdır Bilhassa müsait bulunduğunuz şu zamanda gelir, sizi bulur

1 — Üşüdüğünüz ve çok ısındığınız zaman.

2 — Çok yorgun ve bitkin olduğunuz zaman.

3 — Soğuk algınlığı, grip veya bronşit olduğunuz zaman

4 — Bir ameliyat, kaza veya yaralanma ile zayıf düştüğünüz zaman.

Zayıf düşmüşseniz ve ateşiniz de yükseliyorsa hayatınız, hemen doktor çağırmakla kurtulabilir

S.: Zatürrie'yi yenmenin 3 şartı nedir?

C.: Eğer üstüste aksırma geliyorsa, soğuk algınlığı başladığını anlayıp şu üç kaideye riayet ediniz

(1) Mümkünse yatağa giriniz. (2) Bol miktarda su, meyva suları, süt içiniz, (3) Doktorunuza baş vurunuz Zatürrie sizi haftalarca yatağa düşürür ve pahalıya mal olur Ayrıca hayatınız da tehlikeye maruz kalır! Zatürrie mikroplarına fırsat vermeyin. Unutmayın ki, soğuk algınlığının arkasından zatürrie gelebilir. En iyi çare yatağa yatmak ve derhal bir doktor çağırmaktır.

● Bu, en mühim sağlık konularına dair hazırlanmış yazılardan bir tanesidir Bu yazılarda; doktorunuzla tam işbirliğinin, sağlığınızı korumakla kalmayıp, uzun ve sıhhatlı bir ömür sürmenizi de nasıl mümkün kılacağını göreceksiniz.

SQUIBB

İLAÇLARI

1858 DENBERİ